

พัฒนาการและบทบาทของสหสามัคคีค้าสัตว์

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายงานวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2523

สารบัญ

1. ความเบื้องต้น	1
2. กำเนิดสหสามัคคีค้าสัตว์	2
2.1 ระยะเวลาก่อนปี 2481 : การพิกตัวของลัทธิเศรษฐกิจชาตินิยม	2
2.2 ระยะเวลาหว่งปี 2481 – 2486 : ผลพวงของนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม	3
2.3 ระยะเวลาหว่งปี 2486 – 2491 : ความเป็นอนิจจขงนโยบาย	6
2.31 ยุคแห่งการแสวงหานโยบาย : 2486 – 2490	8
2.32 บทบาทขององค์การสรรพาหาร : 2489 - 2490	9
2.33 นโยบายการค้าสุกรแบบเสรี : 2490 – 2491	12
2.4 ระยะเวลาหว่งปี 2491 – 2494 : อิทธิพลขงนโยบายทุนนิยมแห่งรัฐ	14
2.5 ระยะเวลาหว่งปี 2495 – 2489 : ปฏิสนธิแห่งสหสามัคคีค้าสัตว์	22
3. ความเป็นเจ้าของและการควบคุมจัดการ	26
3.1 ความเป็นเจ้าของ	26
3.2 การควบคุมจัดการ	41
4. ธุรกิจและผลประกอบการ	47
4.1 ยุคแห่งการสืบทอดภารกิจทางประวัติศาสตร์ 2498 – 2505	48
4.2 ยุคทองขงสหสามัคคีค้าสัตว์ 2504 – 2511	55
4.21 ธุรกิจการฆ่าสัตว์	56
4.22 การค้าสุกรภายในประเทศ	59
4.23 ธุรกิจอื่นๆ	62
4.24 ผลการประกอบการระหว่างปี 2504 - 2511	64
4.3 ยุคแห่งความเสื่อมถอย 2511 – ปัจจุบัน (2523)	73
5. ความลงท้าย	89
บรรณานุกรม	93

พัฒนาการและบทบาทของสหสามัคคีค้าสัตว์*

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ความเบื้องต้น

ชื่อของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด มีส่วนพัวพันกับกิจการการค้าและค้าสุกร มานับตั้งแต่บริษัทดังกล่าวถือกำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยสมัยใหม่ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดมีส่วนสร้างปรากฏการณ์อันโอชะหลายต่อหลายกรณี พฤติกรรมดังกล่าวนี้มิใช่เรื่องน่าประหลาดใจแม้แต่น้อย หากเราได้ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของบริษัทนี้ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ที่ว่า สหสามัคคีค้าสัตว์ถือกำเนิดขึ้นในยุคสมัยแห่งนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม (Economic Nationalism)¹ ซึ่งผู้มีอำนาจทางการเมืองได้ฉวยโอกาสในการหยิบยก “ความรักชาติ” มาเป็นข้ออ้างบังหน้าเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคล กำเนิดของสหสามัคคีค้าสัตว์เป็นเพียงผลของการใช้อำนาจทางการเมืองในการขยายฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อให้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจรองรับและขยายฐานอำนาจทางการเมืองอีกทอดหนึ่งเท่านั้น ตลอดช่วงระยะเวลาในประวัติศาสตร์ของสหสามัคคีค้าสัตว์ บทบาทและอิทธิพลของบริษัทนี้จะผันแปรตามการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

* งานวิจัยนี้ได้รับเงินอุดหนุนจากธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนาการ (IBRD) ผู้เขียนขอขอบคุณนางสาวลินดา ต่างใจ นางสาวศุภร ศรีสุขสันต์ นายสังคิต พิริยะรังสรรค์ และนายสมบุรณ์ ศิริประชัย สำหรับความช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ และขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์และสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำหรับความเอื้อเฟื้อในการอำนวยความสะดวกในการค้นข้อมูลต่างๆ

¹ การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยในช่วงนี้ ดูอาทิเช่น สุทธิ ประศาสน์เศรษฐ (2523 : 139 - 206) Ayal (1969 : 267-340) และ Elliot (1978 : chapter 4).

2. กำเนิดสหสามัคคีคำสั่งสัตว์

เนื่องจากธุรกิจหลักของบริษัท สหสามัคคีคำสั่งสัตว์ จำกัด ได้แก่ การฆ่าและการค้าสุกร การศึกษาพัฒนาการและบทบาทของสหสามัคคีคำสั่งสัตว์จึงต้องกระทำควบคู่กับการศึกษาพัฒนาการของปัญหาและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับสุกร การศึกษาดังกล่าวนี้อาจจำแนกออกเป็น 5 ช่วงเวลา คือ

- (ก) ระยะเวลาก่อนปี 2481 : การฟักตัวของลัทธิเศรษฐกิจชาตินิยม
- (ข) ระยะเวลาช่วงปี 2481 – 2486 : ผลพวงของนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม
- (ค) ระยะเวลาช่วงปี 2486 – 2491 : ความเป็นอนิจจังของนโยบาย
- (ง) ระยะเวลาช่วงปี 2491 – 2494 : อิทธิพลของนโยบายทุนนิยมแห่งรัฐ
- (จ) ระยะเวลาช่วงปี 2491 – 2494 : ปฏิสนธิแห่งสหสามัคคีคำสั่งสัตว์

2.1 ระยะเวลาก่อนปี 2481 : การฟักตัวของลัทธิเศรษฐกิจชาตินิยม

แม้ว่าประชาชนชาวไทยจะนิยมบริโภคเนื้อสุกร และเนื้อสุกรเป็นแหล่งที่มาของโปรตีนที่สำคัญในองค์ประกอบอาหารของคนไทย แต่ประชาชนชาวไทยในอดีตสมัยกลับไม่นิยมเลี้ยงและฆ่าสุกร พฤติกรรมดังกล่าวนี้อาจเป็นผลจากอิทธิพลความเชื่อทางพุทธศาสนาในข้อที่ห้ามมิให้มนุษย์ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต มีผู้ประมาณการไว้ว่า ในปี 2443 มีการฆ่าสุกรในกรุงเทพฯ ประมาณวันละ 300 ตัว (Barnett, 1910 : 37) การเลี้ยงสุกรมักจะทำควบคู่กับการทำสวน และอาชีพดังกล่าวนี้ตกอยู่ในมือของคนจีน เฉพาะในเขตกรุงเทพฯ คนจีนหลายพันคนมีอาชีพเลี้ยงและฆ่าสุกร (Carter, 1904 : 167) กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ก่อนปี พ.ศ. 2481 กิจการฆ่าและการค้าสุกรเกือบทั้งหมดตกอยู่ในมือคนจีน (Skinner, 1957 : 217)

แม้ว่าในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 กลุ่มชนชั้นปกครองใหม่ซึ่งเรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” จะได้ประกาศ “หลัก 6 ประการ” เป็นแนวนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน และแม้ว่าหลักข้อหนึ่งในหลัก 6 ประการจะได้ระบุไว้ว่า

“... จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประชาชนไว้ให้มั่นคง...” (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ 2514 : 53)

ซึ่งมีนัยสำคัญว่า คณะราษฎรจะยึดถือนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม แต่ในช่วงระหว่างปี 2475-2480 นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมยังมิได้นำมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง จริงอยู่ ในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลเริ่มมีบทบาทในกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ขนาดของการแทรกแซงการทำงานของกลไกราคา (Degree of Government Intervention) ยังมีไม่สู้มาก การก่อตั้ง

รัฐวิสาหกิจเพื่อมีบทบาทในการผลิตโดยตรงในอุตสาหกรรมต่างๆยังมีไม่มาก จวบจนกระทั่งจอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นเถลิงอำนาจในปี 2481 จึงได้มีการนำนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง บทบาทของภาครัฐบาลในกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก (ผาณิต รวมนศิลป์ 2521) การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมเป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยเกือบมิได้ขาดสายตลอดช่วงระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2481-2500 จนมีผู้เชื่อว่าระบบเศรษฐกิจไทยในระยเวลาดังกล่าวมีลักษณะเป็นระบบทุนนิยมแห่งรัฐ (State Capitalism) (สุธี ประศาสน์เศรษฐ์ 2523)

2.2 ระยะเวลาช่วงปี 2481 – 2486 : ผลพวงของนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม

การเริ่มนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2481 นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยเริ่มมีบทบาทในกิจการการค้าและการค้าสุกร จุดแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เกิดจากการออกพระราชบัญญัติควบคุมการค้า ขาย โค กระบือ แพะ แกะ และสุกร พุทธศักราช 2481 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2482 เป็นต้นไป² เจตนารมณ์ของการตรากฎหมายฉบับนี้เท่าที่ปรากฏอย่างเป็นทางการก็คือ “... (จัดการ) ควบคุมการค้า ขาย โค กระบือ แพะ แกะ และสุกรเสียใหม่ เพื่อความปลอดภัยและปกติสุขของประชาชน และเพื่อสะดวกแก่การควบคุมและจำหน่ายเมื่อถึงคราวจำเป็น...” แม้ว่า จะมีผู้คัดค้านร่างกฎหมายฉบับนี้ แต่ก็ผ่านสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนท่วมท้น³

พระราชบัญญัติควบคุมการค้า ขาย โค กระบือ แพะ แกะ และสุกร พุทธศักราช 2481 มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่รัฐบาลในการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการค้าและการค้าสุกรไว้ดังนี้

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 ตอนที่ 5 ลงวันที่ 17 เมษายน 2482

³ ข้อคัดค้านกฎหมายฉบับนี้มีอยู่อย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายอินทร สิงหนตร ส.ส. จังหวัดเชียงใหม่ มีความเห็นว่า รัฐบาลกำลังแทรกแซงมากเกินไป และจะมีก็แต่สหภาพโซเวียตเท่านั้นที่รัฐบาลมีบทบาทมากถึงปานนี้ นายอินทรถึงกับสรุปว่า วันที่ 24 มิถุนายน 2475 ควรถือเป็นวันกบฏ (ผลก็คือ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงมติเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2481 ขับนายอินทร สิงหนตร ออกจากสภา) ประการที่สอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนมีความเห็นว่า เจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายฉบับนี้ก็คือ การทำลายการครอบงำการค้าสุกรโดยชาวต่างด้าว แต่โดยที่คนไทยยังไม่นิยมมีอาชีพค้าสุกร ทั้งยังมีได้มีมาตรการอื่นที่จะส่งเสริมให้คนไทยยึดอาชีพดังกล่าวนี้ กฎหมายฉบับนี้จึงอาจมีผลในการทำลายการค้าสุกรทั้งระบบและก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นได้ ดู ประชาสัมพันธ์ ฉบับวันที่ 25 มีนาคม 2482 และ กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติรายวัน เลือกลงตั้ง 18 (โรงพิมพ์พิมพ์เดิมศ 2517) หน้า 33

(ก) การควบคุมอาชีพการฆ่าสัตว์

ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ระบุว่า สัตว์ที่จะฆ่าได้ต้องเป็นสัตว์ของรัฐบาล⁴ บทบัญญัติดังกล่าวนี้ยังผลให้รัฐบาลมีอำนาจในการกำหนดว่า ใครควรมีอาชีพการฆ่าสัตว์ ซึ่งมีผลเสมือนหนึ่งการควบคุมอาชีพการฆ่าสัตว์

(ข) การควบคุมการค้าเนื้อสัตว์

การควบคุมดังกล่าวนี้สามารถกระทำได้ 2 ลักษณะ **ลักษณะที่หนึ่ง** ได้แก่ การควบคุมอาชีพการค้าเนื้อสัตว์ ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 6 ซึ่งระบุว่า ผู้ใดจะกระทำการขายส่งหรือขายปลีกเนื้อสัตว์ จักต้องยื่นคำร้องขอรับอนุญาตต่อเจ้าพนักงาน และต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง **ลักษณะที่สอง** ได้แก่ การควบคุมสถานการค้าเนื้อสัตว์ ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 8 ซึ่งระบุว่า เจ้าพนักงานมีอำนาจกำหนดสถานที่ขายที่เก็บเนื้อสัตว์ เพื่อเกี่ยวแก่ความปลอดภัยของประชาชน ทั้งนี้อำนาจเข้าตรวจตราสถานที่เหล่านี้ได้ในเวลาเปิดกระทำกิจการโดยปกติ

(ค) การควบคุมราคาเนื้อสัตว์

อำนาจดังกล่าวนี้ปรากฏในมาตรา 9 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า เจ้าพนักงานมีอำนาจกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงราคาขายส่งหรือขายปลีกได้เป็นครั้งคราว ตามพฤติการณ์และท้องที่

ในการดำเนินการเพื่อทำลายการครอบงำกิจการฆ่าและค้าสุกรโดยชาวจีน รัฐบาลพยายามส่งเสริมและชักจูงให้คนไทยเข้าไปมีบทบาทในทุกชั้นตอนของวิธีการตลาด นับตั้งแต่การเลี้ยงสุกร การฆ่าสุกร และการค้าสุกร จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้นได้เรียกร้องให้ประชาชนชาวไทยหันมาประกอบอาชีพเลี้ยงสุกรมากขึ้น⁵ ในด้านการฆ่าสุกร รัฐบาลก็เข้าไปมีบทบาทโดยตรง โดยกรมพลาธิการทหารบกตั้งโรงงานฆ่าสัตว์ขึ้นในปี 2482

⁴ มาตรา 5 สัตว์ที่จะฆ่าได้ต้องเป็นสัตว์ของรัฐบาล เว้นแต่

- (ก) สัตว์ป่า
- (ข) สัตว์ซึ่งเจ้าหน้าที่ฆ่าเพื่อป้องกันโรคระบาด หรือเพื่อเกี่ยวเนื่องในการรักษาสัตว์
- (ค) สัตว์ซึ่งฆ่าเพื่อป้องกันชีวิตตนหรือผู้อื่น
- (ง) สัตว์ซึ่งฆ่าในกรณีอื่นซึ่งตราไว้ในกฎกระทรวง

⁵ นิกธ ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2482 และเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง เกิดปัญหาการขาดแคลนสุกร รัฐบาลก็พยายามส่งเสริมให้ประชาชนเลี้ยงสุกรมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากบันทึกคำสั่งทางเศรษฐกิจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2486 ดังนี้

“... สิ่งแก่กระทรวงมหาดไทย ให้สั่งแก่ราษฎร ช่วยกันทำสวนครัวให้มากยิ่งขึ้น และขอให้มีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร เป็ด ไก่ หมู นกพิลาป กบ ปลา หอยขม กระต่าย เหล่านี้เป็นต้น ถ้าหากเลี้ยงได้ทุกอย่างตามที่ระบุนานี้จะเป็นประโยชน์แก่ชาติมากอย่างยิ่ง ...”

ดู อ. พิบูลสงคราม (ม.ป.ป. เล่ม 3 : 165)

(คณะทำงานแก้ไขปัญหาสุกรเฉพาะหน้า 2511) พร้อมกันนั้น เทศบาลจังหวัดต่างๆก็พากันเคลื่อนไหวก่อตั้งโรงงานฆ่าสัตว์ อาทิเช่น เทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรีประกาศสร้างโรงงานฆ่าสัตว์โดยใช้เงิน 10,000 บาท (Landon, 1941 : 232) รัฐบาลเองถือเป็นนโยบายในการส่งเสริมให้มีโรงงานฆ่าสัตว์ประจำอำเภอทุกอำเภอ (อ. พิบูลสงคราม ม.ป.ป. เล่ม 3 : 151 และ 171) ผลของการดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ก็คือ คนไทยมีกิจกรรมในด้านการฆ่าสุกรเพิ่มขึ้น ในเดือนมกราคม 2482 จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า โรงงานฆ่าสัตว์ของกรมปลาดิบการทหารบกสามารถฆ่าสุกรขายในกรุงเทพฯได้ถึงวันละ 600 ตัว⁶ ในด้านการค้าสุกร รัฐบาลพยายามส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยมีอาชีพเป็นลูกเลี้ยงมากขึ้น โรงงานฆ่าสัตว์หัวลำโพง (กรุงเทพฯ) ถึงกับประกาศหาพ่อค้าไทยเพื่อค้าเนื้อสุกรฆ่าแหละ และนับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2482 เป็นต้นมา คนไทยเริ่มมีบทบาทในด้านการตลาดการค้าสุกรอย่างจริงจัง ซึ่งมีผู้อ้างว่าเป็นประวัติการณ์ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทย (Landon 1941 : 232)

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ รัฐบาลได้มอบให้กรมปลาดิบการทหารบกมีอำนาจผูกขาดในการฆ่าสัตว์ ในทางปฏิบัติ กรมปลาดิบการทหารบกจะกำหนดราคาซื้อขายสุกรมีชีวิต ราคาซื้อขายดังกล่าวนี้เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ดังเช่นในปี 2484 เมื่อราคารำข้าวสูงขึ้น กรมปลาดิบการทหารบกก็เพิ่มราคาซื้อขายสุกรมีชีวิต เพื่อช่วยเหลือผู้เลี้ยงสุกร เป็นต้น (ผาณิต รวมศิลป์ 2521 : 280) ในการซื้อขายสุกรมีชีวิตนั้น กรมปลาดิบการทหารบกได้จัดวางระบบการรับซื้อออกเป็น 2 ส่วนคือ (ผาณิต รวมศิลป์ 2521 : 282-285)

(ก) พ่อค้ารวบรวมสุกร ทำหน้าที่รับเหมาจัดส่งสุกรให้โรงงานฆ่าสัตว์ของกรมปลาดิบการทหารบก ปริมาณสุกรที่กรมปลาดิบการทหารบกซื้อตามวิธีการนี้จะมีประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนรับซื้อทั้งหมด ราคาซื้อขายสุกรของกรมปลาดิบการทหารบกจะเป็นตัวกำหนดราคาสุกรมีชีวิตที่ผู้เลี้ยงสามารถขายได้

(ข) เอกชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เลี้ยงสุกร สามารถนำสุกรไปขายให้แก่กรมปลาดิบการทหารบกได้ ทั้งนี้ได้กำหนดไว้ว่า เอกชนในภาคกลางสามารถส่งสุกรได้ไม่ต่ำกว่าครั้งละ 20 ตัว ส่วนจังหวัดอื่นๆไม่ต่ำกว่าครั้งละ 45 ตัว ในกรณีนี้ ผู้ส่งสุกรจะต้องวางมัดจำรายละ 100 บาท ข้อกำหนดนี้เองทำให้ผู้เลี้ยงสุกรซึ่งมีฐานะยากจนไม่สามารถขายสุกรให้แก่กรมปลาดิบการทหารบกได้โดยตรง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ตลอดช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ รัฐบาลได้พยายามใช้มาตรการต่างๆในการบั่นทอนการครอบงำของคนจีนในธุรกิจการค้าสุกร โดยในด้านหนึ่งได้ให้อำนาจผูกขาดในการฆ่าสัตว์แก่กรมปลาดิบการทหารบก และให้กรมปลาดิบการทหารบกซื้อสุกรจากผู้เลี้ยง

⁶ นิกร ฉบับวันที่ 20 มกราคม 2482

โดยตรงมากขึ้น ส่วนในอีกด้านหนึ่งก็พยายามส่งเสริมให้คนไทยประกอบอาชีพลูกเชียง กล่าวโดยสรุปแล้ว พระราชบัญญัติควบคุมการค้า ชาย โค กระบือ แพะ แกะ และสุกร พุทธศักราช 2481 ได้มีส่วนชักนำให้คนไทยประกอบอาชีพการค้าสุกรมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าหากจะประเมินประสิทธิผลของนโยบายดังกล่าวนี้ ก็จะได้เห็นว่า ความพยายามของกรมพาณิชย์ในการลดขั้นตอนของพ่อค้าคนกลาง โดยการรับซื้อสุกรจากผู้เลี้ยงโดยตรงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่ไม่มีกำลังที่จะจัดส่งสุกรมาขายให้แก่กรมพาณิชย์เอง จึงต้องขายผ่านพ่อค้าคนกลางตามเดิม พยายามในการทำลายการครอบงำการค้าสุกรโดยคนจีน มิได้มีผลยั่งยืนแต่ประการใด เพราะอาชีพการค้าสุกรยังคงตกอยู่ในมือคนจีน หรือผู้ที่มีเชื้อชาติจีนเป็นส่วนใหญ่⁷

2.3 ระยะเวลาช่วงปี 2486 – 2491 : ความเป็นอนิจจังของนโยบาย

ในระหว่างปี 2486 – 2491 ประเทศไทยมีรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินรวม 12 ชุด คือ

- (1) รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่วันที่ 7 มีนาคม 2485 ถึงวันที่ 1 สิงหาคม 2487
- (2) รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2487 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2488
- (3) รัฐบาลนายทวี บุณยเกตุ ตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม 2488 ถึงวันที่ 16 กันยายน 2488
- (4) รัฐบาล ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช ตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2488 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2489
- (5) รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่วันที่ 31 มกราคม 2489 ถึงวันที่ 24 มีนาคม 2489
- (6) รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ตั้งแต่วันที่ 24 มีนาคม 2489 ถึงวันที่ 1 มิถุนายน 2489

⁷ Coughlin (1960 : 130-131) ในปี 2505 มีผู้ประมาณการไว้ว่า "... บรรดาลูกเชียงที่ขายหมูอยู่ในประเทศไทยนั้น ถ้าจะแบ่งแยกออกเป็นเชื้อชาติแล้ว ทุกคนก็ยอมรับกันว่า ส่วนมากเป็นคนจีนทั้งสิ้น จากการรวบรวมจำนวนลูกเชียงที่ทางผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดส่งมา ปรากฏว่า ลูกเชียงที่เป็นคนจีนนั้นเป็นจำนวนมากที่สุด กล่าวคือ มีถึงร้อยละ 61 ของลูกเชียงทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 36 เป็นลูกเชียงที่เป็นคนไทย และอีกร้อยละ 3 เป็นลูกเชียงที่เป็นญวน ..." ดู สาโรจน์ สุนันท์วิวัฒน์ ตลาดสุกร วิทยานพนธ์เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2504 หน้า 19

- (7) รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ตั้งแต่วันที่ 8 มิถุนายน 2489 ถึงวันที่ 9 มิถุนายน 2489
- (8) รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ตั้งแต่วันที่ 11 มิถุนายน 2489 ถึงวันที่ 23 สิงหาคม 2489
- (9) รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ อ่างนาวาสวัสดิ์ ตั้งแต่วันที่ 23 สิงหาคม 2489 ถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2490
- (10) รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ อ่างนาวาสวัสดิ์ ตั้งแต่วันที่ 30 พฤษภาคม 2490 ถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490
- (11) รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน 2490 ถึงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2491
- (12) รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2491 ถึงวันที่ 8 เมษายน 2491

ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองตลอดช่วงเวลาดังกล่าวนี้อาจยังผลให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐเกี่ยวกับศูกรอย่างค่อนข้างถี่ แต่นโยบายศูกรไม่เพียงแต่จะแปรเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเท่านั้น หากยังเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของปัญหาเศรษฐกิจที่แปรเปลี่ยนไปอีกด้วย ดังได้กล่าวแล้วว่า การตราพระราชบัญญัติควบคุมการค้า ขาย โค กระบือ แพละ แกะ และศูกร พุทธศักราช 2481 เป็นผลจากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมเจตนารมณ์สำคัญของกฎหมายฉบับนี้ก็เพื่อลดการครอบงำทางเศรษฐกิจโดยชาวต่างชาติ และส่งเสริมให้คนไทยประกอบธุรกิจการค้าและการค้าสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูกร แม้ว่านโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมจะมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจไทยและเป็นนโยบายหลักเกือบตลอดระยะเวลา ระหว่างปี 2481-2500 แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองได้ยังผลให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจเฉพาะเรื่อง ในระยะแรกเริ่มเมื่อมีการนำนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมมาใช้ในธุรกิจการค้าและการค้าศูกร ระบบเศรษฐกิจยังไม่สู้มีปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมากนัก ปรากฏการณ์ที่ส่อให้เห็นคือ สงครามโลกครั้งที่สอง ระบบเศรษฐกิจไทยก็เริ่มมีปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ปัญหาเงินเฟ้อซึ่งก่อตัวมาตั้งแต่ปี 2483 ได้ทวีความรุนแรงขึ้นตลอดช่วงเวลาแห่งสงคราม และสืบต่อมาถึงช่วงหลังสงคราม นโยบายของรัฐเกี่ยวกับศูกร ซึ่งถือกำเนิดจากแนวความคิดทางเศรษฐกิจชาตินิยมจึงถูกปรับเปลี่ยนมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาการครองชีพของประชาชน

เราอาจกล่าวได้โดยทั่วไปว่า ตลอดระยะเวลา ระหว่างปี 2486-2491 รัฐบาลยังคงใช้มาตรการต่างๆ ในการแทรกแซงธุรกิจการค้าและการค้าศูกร แต่การควบคุมการค้าศูกรค้าและ

จะมีขนาดและวิธีการแตกต่างกันไปตามนโยบายของรัฐบาลแต่ละชุด เราอาจจำแนกลักษณะของนโยบายเกี่ยวกับการค้าสุกรในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

(ก) *นโยบายการค้าสุกรแบบเสรี* ลักษณะเด่นของนโยบายดังกล่าวนี้ก็คือ รัฐบาลปล่อยให้ประชาชนประกอบอาชีพการค้าสุกรโดยเสรี โดยที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐมิได้เข้าไปประกอบธุรกิจการค้าสุกรแข่งขันกับเอกชน นโยบายในลักษณะดังกล่าวนี้ได้นำมาใช้ในปี 2486 (ปลายสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม) ระหว่างปี 2487-2489 (เริ่มต้นในสมัยรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์) และระหว่างปี 2490-2491 (สมัยรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์)

(ข) *นโยบายการค้าสุกรแบบกึ่งเสรี* ลักษณะเด่นของนโยบายดังกล่าวนี้ก็คือ รัฐบาลปล่อยให้ประชาชนประกอบอาชีพการค้าสุกรอย่างเสรี แต่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐเข้าไปประกอบธุรกิจการค้าสุกรแข่งกับเอกชน นโยบายดังกล่าวนี้ได้มีการใช้ในสมัยรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ โดยรัฐบาลจัดตั้งองค์การสรรพอาหารขึ้น เพื่อทำหน้าที่ตรึงราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพประเภทต่างๆ องค์การสรรพอาหารได้ดำเนินการซื้อสุกรมีชีวิตแล้วนำไปชำแหละ และนำออกขายในราคาต่ำกว่าราคาตลาด เพื่อช่วยแก้ปัญหาการครองชีพของประชาชนระหว่างวันที่ 26 พฤศจิกายน 2489 ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม 2490

(ค) *นโยบายการควบคุมการค้าสุกร* ลักษณะเด่นของนโยบายดังกล่าวนี้ก็คือ รัฐบาลควบคุมการค้าสุกร โดยมอบหมายให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดมีอำนาจผูกขาดในการจัดการค้าสุกร นโยบายดังกล่าวนี้ได้นำมาใช้ในช่วงระยะเวลาอันสั้นในปี 2487 โดยคณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งชาติได้รับมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวนี้ ต่อมาภายหลังจากที่กลุ่มชอวยราชครู (อันมีจอมพลผิน ชุณหะวัณเป็นผู้นำ) สามารถยึดกุมอำนาจรัฐได้ ก็ได้รื้อฟื้นนโยบายนี้กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งระหว่างวันที่ 30 มิถุนายน 2491 ถึงวันที่ 21 มิถุนายน 2594 โดยองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้รับอำนาจผูกขาดในการค้าสุกร

2.31 ยุคแห่งการแสวงหานโยบาย : 2486 – 2489

ตลอดระยะเวลาระหว่างปี 2481-2486 รัฐบาลได้ควบคุมการค้าเนื้อสุกรอย่างค่อนข้างเข้มงวด แต่แล้วในปี 2486 ราคาเนื้อสุกรชำแหละกลับแพงขึ้น ทั้งนี้ด้วยสาเหตุอย่างน้อย 2 ประการ คือ *ประการแรก* อุปสงค์ในการบริโภคเนื้อสุกรได้เพิ่มขึ้นมากผิดปกติ เนื่องจากเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา และกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2484 ทำให้ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรมีมากขึ้น (*คณะทำงานแก้ไขปัญหาสุกรเฉพาะหน้า 2511*) *ประการที่สอง* อุปทานของเนื้อสุกรชำแหละมีน้อยกว่าปกติ เนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยกว้านซื้อสุกรส่งไปเลี้ยงดูทหารนอกประเทศด้วย (*คณะทำงานแก้ไขปัญหาสุกรเฉพาะหน้า 2511*) ขณะเดียวกัน ผู้เลี้ยงสุกรจำนวนมากพากันเลิกประกอบอาชีพดังกล่าว โดยหันไปประกอบอาชีพ

รับจ้าง ซึ่งมีรายได้ดีกว่า (สหสามัคคีค้าสัตว์ 2512) สาเหตุทั้งสองประการนี้จึงมีส่วนผลักดันให้ราคาเนื้อสุกรชำแหละแพงขึ้น จนในที่สุดรัฐบาลประกาศเลิกควบคุมการค้าเนื้อสุกร และปล่อยให้มีการค้าเสรีในปี 2486 ส่วนโรงฆ่าสัตว์ของกรมพลาธิการทหารบก ตลอดจนเจ้าหน้าที่ก็โอนไปสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม

ในระยะแรกเริ่มที่มีการดำเนินนโยบายการค้าสุกรเสรีในปี 2486 เนื้อสุกรชำแหละมีราคาถูกลงชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่แล้วก็กลับแพงขึ้น เนื่องจากจำนวนสุกรมีชีวิตมีน้อยกว่าปกติ ในปี 2487 รัฐบาลจึงประกาศควบคุมการค้าสุกรในจังหวัดพระนครและธนบุรีอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้มอบหมายให้คณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ คณะกรรมการดังกล่าวได้ใช้วิธีการจัดตั้งตัวแทนตามตลาดต่างๆ เพื่อดำเนินการค้าสุกรชำแหละ แต่ก็หาได้ช่วยให้ราคาเนื้อสุกรชำแหละลดลงแต่ประการใดไม่

เมื่อรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ขึ้นบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2487 ก็ประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทำการค้าอย่างเสรี และเลิกควบคุมราคาสินค้าบางชนิด (แถมสุข นิมนนท์ 2521:154-155) ด้วยเหตุนี้เอง การค้าสุกรในเมืองไทยจึงกลับเข้าสู่ยุคการค้าเสรีอีกครั้งหนึ่ง รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติอากรการค้าสัตว์ พุทธศักราช 2488 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม 2488⁸ โดยผลของมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ พระราชบัญญัติควบคุมการค้า ขาย โค กระบือ แพะ แกะ และสุกร พุทธศักราช 2481 ถูกยกเลิกไป ความแตกต่างสำคัญระหว่างกฎหมายสองฉบับนี้ ก็คือ แม้ว่ากฎหมายฉบับใหม่จะยังคงมีบทบัญญัติในด้านการควบคุมการค้าสัตว์ (มาตรา 5) และกำหนดให้การค้าสัตว์จักต้องกระทำในโรงฆ่าสัตว์เสมอไป ทั้งนี้ยกเว้นการค้าสัตว์เพื่อพิธีกรรมในศาสนา (มาตรา 6) แต่กฎหมายฉบับใหม่มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมอาชีพการค้าสัตว์และการควบคุมสถานการณ์ค้าเนื้อสัตว์

2.32 บทบาทขององค์การสรรพาหาร 2489 – 2490

ในระหว่างเดือนสิงหาคม 2489 ถึงเดือนพฤษภาคม 2491 รัฐมิได้ผูกขาดการค้าเนื้อสุกรชำแหละ ระหว่างนั้นค่าครองชีพเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชน รัฐบาลจึงต้องเข้าแทรกแซงการทำงานของกลไกราคาด้วยวิธีการต่างๆ ภายหลังจากที่พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ จัดตั้งรัฐบาลเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2489 ก็ได้มีการจัดตั้งองค์การสรรพาหาร (Food Organization) ขึ้นเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2489⁹ เพื่อทำหน้าที่ตรึงราคาสินค้าและดำเนินการจัดซื้อสินค้าจากแหล่งที่มีราคาถูกไปขายในท้องที่ที่มีราคาแพง (สาโรจน์ สุพันธ์ 2504 : 50-55) สินค้าที่องค์การสรรพาหารจัดซื้อมีอยู่ 6 ประเภทใหญ่ๆ คือ

⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 62 ตอนที่ 3 ลงวันที่ 9 มกราคม 2488

⁹ มติที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2489

- (1) เนื้อสัตว์สด
- (2) ผักสด
- (3) ของชำ
- (4) เครื่องเทศ
- (5) เครื่องนุ่งห่ม
- (6) สินค้าอื่นๆ เช่น แป้ง และไข่ เป็นต้น

ทั้งนี้รัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณจำนวน 50 ล้านบาท สำหรับเป็นทุนในการดำเนินงาน¹⁰

องค์การสรรพอาหารมีบทบาทในการค้าสุกรด้วย โดยจัดซื้อสุกรมีชีวิตจากจังหวัดต่างๆประมาณวันละ 800-1,000 ตัว ซึ่งประมาณร้อยละ 70 เป็นสุกรที่ซื้อจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30 ซื้อจากจังหวัดใกล้เคียง องค์การสรรพอาหารนำสุกรมีชีวิตที่จัดซื้อเหล่านี้ไปว่าจ้างให้โรงงานฆ่าสัตว์ 2 แห่งจัดการฆ่าและ คือ โรงงานฆ่าสัตว์หัวลำโพงสำหรับฆ่าหมูฝ่ายพระนคร และโรงงานฆ่าสัตว์ตลาดพลูสำหรับฆ่าสัตว์ฝ่ายธนบุรี ทั้งนี้ องค์การสรรพอาหารต้องเสียค่าอาชญาบัตรตามกฎหมาย เนื้อสุกรฆ่าและขององค์การสรรพอาหารจะถูกแจกจ่ายขายให้แก่ร้านค้าต่างๆที่อยู่ในความสงเคราะห์ขององค์การฯ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 100 ร้านในจังหวัดพระนครและธนบุรี ร้านค้าเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นลูกเชียงขององค์การสรรพอาหาร ราคาเนื้อสุกรฆ่าและที่องค์การสรรพอาหารขายให้แก่ร้านค้าในสังกัดจะต่ำกว่าราคาตลาดขณะเดียวกัน องค์การสรรพอาหารก็ควบคุมราคาขายปลีก โดยกำหนดมิให้ร้านค้าในสังกัดขายเนื้อสุกรฆ่าและสูงกว่าราคาที่ควบคุม ทั้งนี้ร้านค้าเหล่านี้จะได้รับผลตอบแทนจากองค์การสรรพอาหารเป็นจำนวนเงินคิดเป็นร้อยละ 2 ของมูลค่าเนื้อสุกรฆ่าและที่ขาย ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ องค์การสรรพอาหารช่วยให้ประชาชนสามารถซื้อเนื้อสุกรในราคาต่ำกว่าราคาตลาดได้ แต่ผลที่เกิดขึ้นก็คือ องค์การสรรพอาหารต้องประสบการขาดทุน เนื่องจากต้องซื้อสุกรมีชีวิตตามราคาตลาด แต่ขายเนื้อสุกรฆ่าและต่ำกว่าราคาตลาด ผลขาดทุนดังกล่าวนี้ ชดเชยโดยเงินอุดหนุนที่ได้รับจากรัฐบาล ตลอดระยะเวลาที่องค์การสรรพอาหารมีบทบาทในการค้าสุกรระหว่างวันที่ 26 พฤศจิกายน 2489 ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม 2490 องค์การสรรพอาหารมิได้มีอำนาจผูกขาดในการค้าสุกร ร้านค้าในสังกัดขององค์การฯยังคงต้องขายแข่งขันกับกับลูกเชียงนอกสังกัด ในระยะแรก การดำเนินการขององค์การสรรพอาหารมีส่วนช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนได้บ้าง แต่เมื่อเกิดโรคระบาดสัตว์อย่างร้ายแรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นเหตุให้สัตว์เลี้ยงต่างๆต้องตายกว่า

¹⁰ เมื่อองค์การสรรพอาหารถูกยุบเลิกไปเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2490 องค์การสรรพอาหารได้ใช้เงินไปรวมทั้งสิ้น 11,850,000 บาท ในจำนวนนี้ เป็นเงินที่ใช้สำหรับจังหวัดพระนครและธนบุรี 10 ล้านบาท และจังหวัดอื่นๆ 1,850,000 บาท

83,950 ตัว ปัญหาสุกรมีไม่เพียงพอแก่การบริโภคจึงเกิดขึ้น ซึ่งไม่อยู่ในวิสัยที่องค์การสรรพอาหารจะดำเนินการแก้ไขได้

วิธีการขององค์การสรรพอาหารดังที่พรรณนาข้างต้นนี้มีลักษณะเป็นการให้เงินอุดหนุนแก่ผู้บริโภครูปแบบแฝง (Implicit Subsidy) โดยที่จำนวนเงินอุดหนุนที่จ่ายมีค่าเท่ากับ ความแตกต่างระหว่างต้นทุนถัวเฉลี่ยของเนื้อสุกรกับราคาเนื้อสุกรที่องค์การสรรพอาหารขายให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป ตามข้อเท็จจริง เงินอุดหนุนที่ประชาชนผู้เสียภาษีอากรต้องรับภาระมีจำนวนมากกว่าความข้างต้นนี้ ทั้งนี้เนื่องจากการชำระภาษีบังหลวงภายในองค์การสรรพอาหารเอง ซึ่งทำให้ต้นทุนถัวเฉลี่ยของเนื้อสุกรที่ปรากฏสูงกว่าต้นทุนถัวเฉลี่ยที่แท้จริง ดังนั้น เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจ่ายให้แก่องค์การสรรพอาหาร ส่วนหนึ่งจะตกแก่ผู้บริโภครูปแบบที่ซื้อเนื้อสุกรจากองค์การฯ อีกส่วนหนึ่งตกแก่เจ้าหน้าที่ภายในองค์การฯ

วิธีการตรึงราคาเนื้อสุกรขององค์การสรรพอาหาร ดังที่กล่าวข้างต้นนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับวิธีการควบคุมราคาขั้นสูง (Maximum Price Control) ความแตกต่างที่สำคัญจะอยู่ที่ว่า ในการควบคุมราคาขั้นสูงนั้น หากลูกเขียงขายเนื้อสุกรช้าและสูงกว่าราคาควบคุมย่อมมีความผิดตามกฎหมาย แต่ตามวิธีการขององค์การสรรพอาหารนั้น ลูกเขียงโดยทั่วไปยังคงสามารถขายเนื้อสุกรช้าและในราคาสูงกว่าราคาที่องค์การฯขายได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ส่วนข้อที่คล้ายคลึงกันก็คือ ในการควบคุมมิให้มีการซื้อขายสินค้าและบริการต่างๆ สูงกว่าราคาควบคุม โดยที่ราคาขั้นสูงที่ควบคุมนั้นต่ำกว่าราคาตลาดย่อมก่อให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน (Excess Demand) ณ ระดับราคาควบคุม ซึ่งหากไม่มีการปันส่วนสินค้า ตลาดมืด (Black Market) ย่อมเกิดขึ้น ทำนองเดียวกัน วิธีการขายเนื้อสุกรช้าและต่ำกว่าราคาตลาดขององค์การสรรพอาหาร ก็ก่อให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินเช่นกัน องค์การสรรพอาหารจะสามารถช่วยดึงราคาตลาดให้ตกลงมาอยู่ในระดับเดียวกับที่องค์การฯขาย ก็ต่อเมื่อการดำเนินการขององค์การสรรพอาหารสามารถช่วยเพิ่มปริมาณเนื้อสุกรช้าและในตลาดได้มากขึ้นอย่างถึงขนาด¹¹ เงื่อนไขสำคัญในการนี้ก็คือ *ประการแรก* ปริมาณสุกรมีชีวิตจักต้องมีมากพอแก่ความต้องการในการบริโภค หากองค์การสรรพอาหารหรือรัฐบาลไม่สามารถส่งเสริมให้มีการเลี้ยงสุกรในปริมาณที่เพียงพอแก่การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ความพยายามในการตรึงราคาเนื้อสุกรย่อมไร้ผล ดังจะเห็นได้ว่า เมื่ออุปทานของสุกร

¹¹ ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 5/2490 (สมัยสามัญ) เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2490 นายทองเปลว ชลภูมิ ผู้อำนวยการองค์การสรรพอาหาร ได้แถลงว่า "... เมื่อก่อนหน้าตั้งองค์การสรรพอาหารนั้น หมูเขาอยู่เพียง 600 ตัว และในขณะที่เมื่อตั้งองค์การสรรพอาหารในระยะหลัง ก็เพื่อเพิ่มสัปลาย ในการที่จะเพิ่มจำนวนหมูอีก 200 ตัว เป็น 800 ตัว ถ้าว่าถึงกฎอย่างนี้แล้วก็พูดได้ว่า สัปลายได้เพิ่มขึ้น ..." ดู *รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 5/2490 (สามัญ) ชุดที่ 1* หน้า 349 อย่างไรก็ตาม ไม่มีข้อมูลสถิติที่จะยืนยันคำกล่าวอ้างของนายทองเปลวข้างต้นนี้

มีชีวิตรอดลงอย่างสงบราบ อันเป็นผลจากการเกิดโรคระบาดสัตว์อย่างร้ายแรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ องค์การสหภาพฯ ก็ไม่สามารถหาสุกรมาฆ่าและขายได้ *ประการที่สอง* องค์การสหภาพฯ จำต้องมึงบประมาณมากพอที่จะนำมาดำเนินการ “ซื้อแพง ขายถูก” มิฉะนั้น การดำเนินงานขององค์การสหภาพฯ จะไม่สามารถมีอิทธิพลต่อราคาตลาดได้ ความจำกัดของงบประมาณทำให้การดำเนินงานขององค์การสหภาพฯ ส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในเขตกรุงเทพและธนบุรี *ประการที่สาม* องค์การสหภาพฯ จำต้องมีตาข่ายงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกเขียงจำนวนมากพอ มิฉะนั้นจะไม่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาค่าครองชีพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

เนื่องจากธรรมชาติการดำเนินงานขององค์การสหภาพฯ จำต้องขาดทุนอยู่เสมอ เพราะยึดถือนโยบาย “ซื้อแพง ขายถูก” จึงเปิดช่องให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงกันอย่างขนานใหญ่ เจ้าหน้าที่ขององค์การสหภาพฯ ได้ฉวยโอกาสหยิบยืมเงินจากองค์การฯ ไปประกอบการค้า โดยที่องค์การฯ มิได้ใส่ใจที่จะติดตามทวงหนี้คืน (*สารโรจน์ สุนันท์วิวัฒน์ 2504 : 55*) และเป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า เจ้าหน้าที่ขององค์การสหภาพฯ ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการประกอบภารกิจขององค์การสหภาพฯ เอง นอกจากนี้ องค์การสหภาพฯ ยังประกอบธุรกิจบางประเภท ซึ่งมีได้มีส่วนในการบรรเทาปัญหาการครองชีพของประชาชน ดังเจตนาารมณ์ของการก่อตั้งองค์การแห่งนี้ ดังเช่น การส่งเส้นไหมไปขายต่างประเทศ เป็นต้น¹² ในที่สุด รัฐบาลจึงตัดสินใจยุบเลิกองค์การสหภาพฯ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2490¹³ กระนั้นก็ตาม พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านก็ได้หยิบยกปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงในองค์การสหภาพฯ ขึ้นมาซักฟอกรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์¹⁴ จนถึงกับต้องมีการปรับคณะรัฐมนตรี

2.33 นโยบายการค้าสุกรแบบเสรี 2490 – 2491

ภายหลังจากที่องค์การสหภาพฯ ถูกยุบเลิกไปเพียง 15 วัน รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ก็ได้ปรับคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2490 ปัญหาการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพได้ผลักดันให้รัฐบาลตราพระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2490¹⁵ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2490 โดยผลของการออกกฎหมายฉบับนี้ มีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันการค้ากำไรเกินควร ซึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกลาง” (มาตรา 5)

¹² คำอภิปรายของนายบุญคุ้ม จันทร์ศรีสุริยวงศ์ ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 4/2490 (สมัยสามัญ) เมื่อวันที่อังคารที่ 20 พฤษภาคม 2490

¹³ มติที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2490

¹⁴ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญครั้งที่ 5/2490 เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2490

¹⁵ *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่ 64 ตอนที่ 38 ฉบับพิเศษ หน้า 553-560 (ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2490)

และในแต่ละจังหวัดก็มี “คณะกรรมการส่วนจังหวัด” (มาตรา 6) คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจดังต่อไปนี้ (มาตรา 8)

“ระบุชื่อหรือประเภทสิ่งของ และสั่งห้ามมิให้ค้ากำไรเกินควรในสิ่งของนั้น ในเขตท้องที่ที่อยู่ในอำนาจท้องที่ใดท้องที่หนึ่งหรือทั้งหมด และเพื่อการนี้ ให้มีอำนาจสั่งการที่เห็นสมควรเกี่ยวกับสิ่งของที่ห้ามค้ากำไรเกินควรได้ดังนี้

- (1) กำหนดราคาสูงสุดของการขายส่ง หรือการขายปลีก
- (2) ให้แสดงราคาโดยชัดเจน
- (3) จัดการปันส่วนให้การซื้อ การขาย ตลอดจนการวางเงื่อนไขของการซื้อหรือขาย
- (4) สั่งบังคับให้การขายตามปริมาณและราคาที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้ขายแก่คณะกรรมการ หรือผู้หนึ่งผู้ใดที่คณะกรรมการกำหนด
- (5) สั่งอายัดหรือบังคับให้แจ้งปริมาณหรือให้แจ้งสถานที่เก็บ ห้ามซื้อหรือขาย หรือให้ หรือใช้เอง หรือยกย้าย หรือเปลี่ยนแปลง
- (6) วางระเบียบหรือห้ามการส่งออกนอก หรือนำเข้ามาในท้องที่ใด ท้องที่หนึ่ง
- (7) เข้าควบคุม เข้ายึด เข้าดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการอันเกี่ยวกับการผลิต หรือการจำหน่าย
- (8) วางระเบียบการ รวมทั้งเงื่อนไขและวิธีการเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามความประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้”

รัฐบาลได้ใช้อำนาจตามกฎหมายนี้ในการควบคุมราคาเนื้อสุกร แต่ต่อมาเพียงสามเดือนเศษ ผู้นำฝ่ายทหารก็ทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 เหตุผลประการหนึ่งที่คณะรัฐประหารใช้อ้างในการยึดกุมอำนาจรัฐก็คือ ปัญหาการครองชีพของประชาชน และที่น่าสนใจก็คือ “... อาหาร เนื้อขึ้นราคาแพงทุกเดือน กฎหมายกำหนดราคาไม่มีประโยชน์อะไรเลย จับคนเงินไม่ได้ ไม่มีใครรักษากฎหมาย...”¹⁶ คณะรัฐประหารได้มอบหมายให้นายควง อภัยวงศ์ จัดตั้งรัฐบาลในระหว่างวันที่ 10 พฤศจิกายน 2490 ถึงวันที่ 8 เมษายน 2491 โดยนายควง อภัยวงศ์ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้เห็นกลับมาดำเนินนโยบายการค้าสุกรแบบเสรี ในแง่ที่ว่ารัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐมิได้เข้าไปประกอบธุรกิจการค้าสุกรแข่งขันกับเอกชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นไปในช่วงระยะเวลาอันสั้น

¹⁶ พลโททาจ กางสงคราม “บันทึกส่วนตัวเรื่องสาเหตุแห่งการทำรัฐประหาร 8 พ.ย. 90” ใน สุชิน ตันติกุล (2515 : 143-149)

2.4 ระยะเวลาระหว่างปี 2491 – 2494 : อิทธิพลของนโยบายทุนนิยมแห่งรัฐ

ในเดือนเมษายน 2491 คณะรัฐประหารบังคับให้รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ลาออก และมอบหมายให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม จัดตั้งรัฐบาลขึ้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2491 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งนี้ยังผลให้คณะราษฎรฝ่ายพลเรือนหมดสิ้นอำนาจโดยสิ้นเชิง จอมพล ป. พิบูลสงครามรื้อฟื้นนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมมาใช้อีกครั้งหนึ่ง ดังที่เคยใช้มาแล้วระหว่างปี 2481-2487 รัฐบาลเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทต่างๆมากขึ้น แต่พฤติกรรมต่างๆที่ปรากฏต่อมาในภายหลัง ยากที่จะชวนให้เข้าใจว่า นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความรักชาติ โดยเล็งถึงประโยชน์สุขของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ เพราะในหลายต่อหลายกรณีมีประจักษ์พยานเป็นอันมากที่จะยืนยันว่า นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมถูกหยิบยกมาเป็นข้ออ้างในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของผู้นำฝ่ายทหาร โดยหวังที่จะใช้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องรองรับและขยายฐานอำนาจทางการเมืองอีกทอดหนึ่ง ในกรณีของปัญหาสุกร รัฐบาลอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2490 มอบหมายให้องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีอำนาจในการควบคุมราคาขายส่งและราคาขายปลีกของเนื้อสุกรในเขตจังหวัดพระนคร และธนบุรีระหว่างวันที่ 30 มิถุนายน 2491¹⁷ ถึงวันที่ 21 มิถุนายน 2494

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2491 โดยผลของพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2491¹⁸ ซึ่งกำหนดให้มีหน้าที่ “... พิจารณาและให้ความช่วยเหลือแก่บรรดาทหารผ่านศึกนอกประจำการและครอบครัว” (มาตรา 5) องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีฐานะเป็นองค์การสาธารณกุศล และโดยที่หน้าที่ตามกฎหมายขององค์การดังกล่าวนี้กำหนดไว้อย่างกว้างขวาง ผู้นำฝ่ายทหารบางคนจึงอาศัยองค์การฯเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้ว่า องค์การฯได้เข้าไปมีบทบาทในการประกอบธุรกิจการค้าต่างๆ ทั้งนี้โดยอ้างเหตุผลที่ว่า

“... การลงทุนในกิจการต่างๆนั้น ก็เพื่อช่วยทหารผ่านศึกให้มีงานทำ แต่การประกอบการค้าจำเป็นต้องใช้ความรู้ความชำนาญในกิจการอยู่มาก เพราะจะต้องใช้ความสามารถและโอกาสอยู่มาก ผู้ที่มีความชำนาญและมีไหวพริบดี ย่อมได้เปรียบการค้าในส่วนใหญ่ตกอยู่แก่พ่อค้าชนต่างด้าว อย่างไรก็ตาม การลงทุนในกิจการต่างๆนั้น ย่อมช่วยให้ทหารผ่านศึกมีงานทำได้ไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะ

¹⁷ ประกาศคณะกรรมการส่วนจังหวัดป้องกันการค้ากำไรเกินควร ฉบับที่ 13 (ธนบุรี) และฉบับที่ 14 (พระนคร) ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2491 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 65 ตอนที่ 39 หน้า 1997

¹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 65 ตอนที่ 7 ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2491

ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในทางนี้อยู่บ้าง ..” (ประสพ วัฒนารมย์ ม.ป.ป. 2511 : 80)

บทบาทในการประกอบธุรกิจขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก อาจจำแนกออกได้เป็น 3 รูปแบบ (ประสพ วัฒนารมย์ ม.ป.ป. : 80 – 86) คือ

(1) **การจัดตั้งบริษัทการค้า** องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้เข้าหุ้นลงทุนบริษัทการค้าต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัด ซึ่งตามปกติองค์การฯจะถือหุ้นมากกว่า 50% ของจำนวนหุ้นทั้งหมด บริษัทเหล่านี้มักจะใช้ชื่อโดยมีคำว่า “ทหารผ่านศึก” ติดอยู่ด้วย ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2491 ได้ระบุไว้ว่า

“การใช้คำว่า “ทหารผ่านศึก” เพื่อเป็นนามประกอบการค้าหรือเพื่อกิจการใดๆ จำกต้องได้รับอนุญาตพิเศษเป็นลายลักษณ์อักษรจากองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกก่อน และทั้งต้องปฏิบัติตามข้อบังคับและกำหนดเงื่อนไขขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกด้วย”

เจตนารมณ์ของบทบัญญัติดังกล่าวนี้ กรมพระธรรมมัญญู กระทรวงกลาโหมได้ตีความในภายหลังว่า องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกจะทำการค้ามิได้ (องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก 2511 : 70) แต่ข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่า องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีบทบาทในการประกอบธุรกิจการค้าต่างๆ เป็นอันมาก ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมเสียในเวลาต่อมา ดังที่มีผู้กล่าวว่า

“... การที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกตั้งบริษัทการค้า จึงทำให้ประชาชนเข้าใจว่า องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเป็นองค์การค้า ยิ่งบริษัทที่ใช้คำว่า ทหารผ่านศึก หรือผ่านศึก ก็ทำให้เข้าใจว่า องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกนี้เป็นองค์การการค้ามากกว่าองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ด้วยเหตุนี้เององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกจึงพยายามเลิกกิจการบริษัท ซึ่งเป็นต้นเหตุของความเสื่อมเสียมาสู่องค์การทหารผ่านศึก” (ประสพ วัฒนารมย์ ม.ป.ป. : 81)

ต่อมา จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2495 เพื่อลบล้างภาพพจน์ที่ไม่ดีขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก โดยแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2491 เป็นดังนี้

“การใช้คำว่า ทหารผ่านศึก หรือผ่านศึก หรือข้อความใดๆอันกระทำให้เข้าใจว่าเป็นกิจการหรือเกี่ยวเนื่องกับกิจการขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก เพื่อเป็นนามหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของนามในการประกอบการค้าหรือประกอบกิจการใดๆ ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์ทหาร

ผ่านศึกก่อน ทั้งต้องปฏิบัติตามข้อบังคับและกำหนดเงื่อนไขขององค์การ
สงเคราะห์ทหารผ่านศึกด้วย”¹⁹

ข้อที่น่าสังเกตก็คือ พระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2491 มีบทบัญญัติ
อันมีเจตนารมณ์ที่จะมิให้ใช้คำว่า “ทหารผ่านศึก” ในการประกอบการค้าอยู่แล้ว แต่ก็มีผู้หลีกเลี่ยง
ไปใช้คำว่า “ผ่านศึก” แทน จึงเป็นเหตุให้ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้รัดกุมยิ่งขึ้น
อย่างไรก็ตาม หากองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกไม่เข้าไปประกอบธุรกิจการค้าตั้งแต่ต้น
ภาพพจน์อันเสื่อมเสียก็อาจไม่เกิดขึ้นมากมายดังที่ปรากฏ และแม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย
ดังกล่าวนี้ ภาพพจน์อันเสื่อมเสียขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกยังคงดำรงสืบต่อมา
จนในที่สุดรัฐบาลต้องออกพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 แห่งกฎหมายเดิมเป็นดังนี้

“ห้ามมิให้ผู้ใดใช้คำว่า “ทหาร” “ทหารผ่านศึก” “ผ่านศึก” หรือข้อความใดๆ
อันกระทำให้เข้าใจว่าเป็นกิจการ หรือเกี่ยวเนื่องกับกิจการขององค์การสงเคราะห์
ทหารผ่านศึก เพื่อเป็นนามหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของนามในการประกอบการค้า”²⁰

(2) การรับบริษัทห้างร้านเข้าอยู่ในอุปถัมภ์ขององค์การสงเคราะห์ทหาร

ผ่านศึก บริษัทห้างร้านที่ต้องการเข้าอยู่ในความอุปถัมภ์ขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
อาจเป็นวิสาหกิจที่องค์การฯ ถือหุ้นอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่เมื่อเข้าอยู่ในความอุปถัมภ์ดังกล่าวแล้ว
จักต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและข้อผูกพันที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้กำหนดขึ้น การที่
บริษัทห้างร้านต่างๆ ต้องการเข้าอยู่ในความอุปถัมภ์ขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกนั้น
ก็เพราะต้องการความช่วยเหลือจากองค์การฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจผูกขาดในการประกอบ
ธุรกิจบางประเภท หรืออาศัยอิทธิพลทางการเมืองในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
แต่การณกลับปรากฏว่า “.. บริษัทห้างร้านที่ได้รับสิทธิในการผูกขาด บางครั้งไม่สามารถดำเนินการ
เองได้ ก็ต้องนำไปช่วงต่อให้ผู้อื่นดำเนินการทำ...” (ประสพ วัฒนารมย์ ม.ป.ป. : 82)

(3) การลงทุนในกิจการอุตสาหกรรม ตัวอย่างเช่น

การจัดตั้งบริษัทกระสอบ
ไทย จำกัด (The Thai Jute Mill Co. Ltd.) เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2495 ทุนจดทะเบียน 25 ล้าน
บาท โดยแบ่งหุ้นออกเป็น 2,500 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท กระทรวงการคลังเข้าหุ้น
11,800,000 บาท (รวมทุนไม่ต้องลงเงินด้วย 5 ล้านบาทถ้วน) องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
ถือหุ้นมูลค่า 11,643,000 บาท นอกนั้นเป็นหุ้นของบริษัทการค้าและผู้เริ่มกิจการส่วนใหญ่
ในระหว่างปี 2495-2500 บริษัท กระสอบไทย จำกัด ขาดทุนเป็นเงินทั้งสิ้น 3,019,838.54 บาท

¹⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 17 ลงวันที่ 9 กันยายน 2495

²⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 17 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2499

และระหว่างปี 2501-2504 มีกำไรรวมทั้งสิ้น 3,870,489.38 บาท (ประสพ วัฒนารมย์ ม.ป.ป. : 83 - 86)²¹

ในระหว่างปี 2490 – 2500 ผู้นำทางทหารอาจจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มชอยราชครู อันมีจอมพลผิน ชุณหะวัณ และพลตำรวจเผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้นำ และกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ อันมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นผู้นำ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเป็นองค์กรสำคัญที่กลุ่มชอยราชครูใช้เป็นฐานในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Chaloemtiarana 1979 : 93) ตัวอย่างของพฤติกรรมดังกล่าวนี้พิจารณาได้จากกรณีที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเข้าไปมีบทบาทในธุรกิจการค้าข้าว (Skinner 1957 : 347-348) เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง พ่อค้าต่างประเทศมีปัญหาการขนส่งข้าวสารทางรถไฟ เนื่องจากจำนวนตู้รถบรรทุกสินค้ามีอยู่จำกัด เจ้าของโรงสีจึงต้องให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรถไฟ เพื่อจะได้มาซึ่งที่ว่างในรถบรรทุกสินค้า การแข่งขันกันระหว่างโรงสีทำให้จำนวนเงินสินบนที่ต้องจ่ายเพิ่มมากขึ้นทุกที จนในที่สุดนายหวังมูเห็ง (Wang Mu-neng) เจ้าของโรงสีใหญ่ในอุดรธานีต้องดำเนินการรวมกลุ่มเจ้าของโรงสีประมาณ 20 คน และจัดตั้งสมาคมเจ้าของโรงสีแห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้น พร้อมทั้งติดต่อกับพันเอกผิน ชุณหะวัณ โดยตกลงที่จะรวมกิจการเข้ากับบริษัททหารสามัคคี ซึ่งเป็นองค์กรขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในปี 2492 เจ้าของโรงสี 70 แห่ง ซึ่งเป็นสมาชิกสมาคมเจ้าของโรงสีแห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เข้าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัททหารสามัคคี ต่อมา บริษัททหารสามัคคีได้รับเอกสิทธิ์ในการใช้รถบรรทุกสินค้าทางรถไฟอย่างเต็มที่ และจัดสรรสิทธิดังกล่าวนี้แก่ผู้ถือหุ้น โดยผู้ได้รับสัมปทานต้องขายข้าวครึ่งหนึ่งของผลผลิตทั้งหมดแก่ทหารสามัคคี และทหารสามัคคีนำไปขายต่อแก่รัฐบาล เพื่อการส่งออกอีกทอดหนึ่ง รูปแบบดังกล่าวนี้ได้ปรากฏต่อมาเมื่อเจ้าของโรงสีในภาคเหนือได้รวมตัวก่อตั้งสมาคมเจ้าของโรงสีแห่งภาคเหนือขึ้นในปี 2495 และหาผลประโยชน์ร่วมกับทหารสามัคคีด้วยวิธีการเดียวกัน

ภูมิหลังเกี่ยวกับบทบาททางเศรษฐกิจขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกดังที่พรรณนามาข้างต้นนี้ จะช่วยให้เข้าใจวิธีการแก้ปัญหาสุกรที่องค์การดังกล่าวเลือกใช้ได้ดียิ่งขึ้น หลังจากที้องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการควบคุมราคาเนื้อสุกรในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2491 องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้เลือกใช้มาตรการทางนโยบายอย่างน้อย 4 ประเภท คือ (สาโรจน์ สุนันทีวัฒน์ 2504 : 56 - 64)

- (1) การควบคุมโรงงานฆ่าสัตว์
- (2) การห้ามนำเนื้อสุกรฆ่าแหว่งเข้าเขตเทศบาลนครกรุงเทพและธนบุรี

²¹ กรรมการบริษัท กระสอบไทย จำกัด ที่น่าสนใจ ได้แก่ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ พลเอกผิน ชุณหะวัณ นายมา บุญกุล นายเลื่อน บัวสุวรรณ และนายเกียรติ วัฒนเวคิน ดู เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม (2523)

- (3) การควบคุมราคาเนื้อสุกร
- (4) การควบคุมผู้ขายปลีกหรือลูกเขียง

(1) การควบคุมโรงฆ่าสัตว์

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเริ่มดำเนินการควบคุมโรงฆ่าสัตว์ในปี 2492 โดยออกประกาศให้โรงฆ่าสัตว์ในจังหวัดพระนครและธนบุรีจดทะเบียนเป็นผู้ฆ่า ผลปรากฏว่ามีโรงฆ่าสัตว์จดทะเบียนดังนี้ เขตเทศบาลนครกรุงเทพ 13 โรง²² เขตเทศบาลนครธนบุรี 4 แห่ง²³ และนอกเขตเทศบาล 2 แห่ง²⁴ ต่อมาในวันที่ 28 สิงหาคม 2493 องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีประกาศว่า นับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2493 เป็นต้นไป ให้เลิกบรรดาโรงฆ่าสัตว์ในเขตพระนครและธนบุรี คงเหลือไว้เพียง 5 โรงคือ

²² ประกาศองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกฉบับที่ 20 ลงวันที่ 14 กันยายน 2492 ราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2492 ตอนที่ 57 หน้า 4728 โรงฆ่าสัตว์ทั้ง 13 โรง ได้แก่

- (1) สำนักงานควบคุมเนื้อสัตว์ (หัวลำโพง)
- (2) องค์การส่งเสริมปศุสัตว์
- (3) โรงงานเนื้อสัตว์ กรมโรงงานอุตสาหกรรม
- (4) บริษัท เกษตรกรรมทหารผ่านศึก จำกัด
- (5) บริษัท เนื้อสัตว์ จำกัด
- (6) บริษัท ไทยเอกไชย จำกัด
- (7) ห้างหุ้นส่วนจำกัดสุกรไทย
- (8) บริษัท สหไชย จำกัด
- (9) บริษัท ชัยชนะ จำกัด
- (10) บริษัท สหไทย จำกัด
- (11) บริษัท สุกรกิจ จำกัด
- (12) บริษัท รัศมีทอง จำกัด
- (13) บริษัท ไทยรวมไทย จำกัด

²³ ประกาศองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกฉบับที่ 21 ลงวันที่ 14 กันยายน 2492 ราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2492 ตอนที่ 49 หน้า 3954 โรงงานฆ่าสัตว์ 4 โรงนี้ คือ

- (1) บริษัท เนื้อสัตว์ จำกัด (สาขา)
- (2) บริษัท รัศมีทอง จำกัด (สาขา)
- (3) บริษัท สหะการสุกร จำกัด
- (4) บริษัท ไทยรวมไทย จำกัด

²⁴ โรงฆ่าสัตว์ทั้งสองคือ

- (1) โรงฆ่าสัตว์ของร้อยเอกขุนรณภูมิรังสรรค์ (เขตอำเภอเมืองมื่นและอำเภอหนองจอก)
- (2) ห้างหุ้นส่วนเอกมัย พระโขนง จำกัด

- (1) องค์การส่งเสริมปศุสัตว์ (สำหรับเขตพระนคร)
- (2) โรงงานเนื้อสัตว์ กรมโรงงานอุตสาหกรรม (สำหรับเขตพระนคร)
- (3) บริษัท เกษตรกรรมทหารผ่านศึก จำกัด (สำหรับเขตพระนครและธนบุรี)
- (4) โรงฆ่าสัตว์ของร้อยเอกขุนรณภูมิรังสรรค์ (สำหรับเขตพระนคร)
- (5) ห้างหุ้นส่วนเอกมัย พระโขนง จำกัด (สำหรับเขตพระนคร)

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า โรงฆ่าสัตว์ในเขตเทศบาลนครกรุงเทพมหานครลดลงเหลือ 3 โรง²⁵ นอกเขตเทศบาลนครกรุงเทพมหานครมีจำนวน 2 โรงตามเดิม และในเขตเทศบาลนครธนบุรีลดลงเหลือ 1 โรง ทั้งยังเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า โรงฆ่าสัตว์ในเขตเทศบาลนครธนบุรีทุกโรงถูกยุบเลิกไป โดยให้บริษัท เกษตรกรรมทหารผ่านศึก จำกัด ดำเนินกิจการฆ่าสัตว์ในเขตเทศบาลนครธนบุรีแทน²⁶ บริษัทดังกล่าวนี้เป็นกิจการในเครือขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเอง

(2) การห้ามเนื้อสุกรฆ่าและเข้าเขตเทศบาลนครกรุงเทพและธนบุรี

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกออกประกาศห้ามนำเนื้อสุกรฆ่าและจากต่างจังหวัดเข้ามาขายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพและธนบุรีตั้งแต่วันที่ 14 กรกฎาคม 2491²⁷ ซึ่งอาจกล่าวได้นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยที่รัฐบาลใช้นโยบายปิดเขตในการค้าสุกร

(3) การควบคุมราคาสุกร

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเริ่มใช้มาตรการการควบคุมราคาขั้นสูง (Maximum Price Control) ตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2491 โดยควบคุมทั้งราคาขายปลีกและราคาขายส่ง ทั้งนี้ให้มีการซื้อขายเนื้อสุกรในราคาสูงกว่าราคาที่กำหนด ตลอดระยะเวลาที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีอำนาจในการควบคุมราคาเนื้อสุกร องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเปลี่ยนแปลงราคาขั้นสูงที่กำหนดเป็นครั้งคราว การเปลี่ยนแปลงราคาควบคุมแต่ละครั้งเป็นไปในทางลดราคาลง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนสามารถซื้อเนื้อสุกรได้ในราคาถูก

²⁵ ประกาศองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ฉบับที่ 33 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2493 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2493 *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 67 ตอนที่ 49 หน้า 3953-3954

²⁶ ประกาศองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ฉบับที่ 34 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2493 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2493 *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 67 ตอนที่ 49 หน้า 3954-3955 อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบหลักฐานว่า โรงฆ่าสัตว์ซึ่งถูกสั่งให้เลิกกิจการนั้น ได้รวมกิจการเข้าอยู่ในเครือของบริษัท เกษตรกรรมทหารผ่านศึก จำกัด หรือไม่

²⁷ ประกาศองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ฉบับที่ 6 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2491 *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 65 ตอนที่ 47 หน้า 2383

(4) การควบคุมผู้ขายปลีกหรือลูกเขียง

ในทันทีที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการควบคุมการค้าสุกร องค์การฯ ก็ได้วางระเบียบให้ลูกเขียงหรือผู้ค้าปลีกในจังหวัดพระนครและธนบุรีทั้งหมดไปจดทะเบียนกับองค์การฯ ผู้ที่ได้จดทะเบียนเป็นลูกเขียงหรือผู้ค้าปลีกจะทำการขายเนื้อสุกรมิได้ ลูกเขียงที่กล่าวนี้รวมทั้งหาบเร่และเรื่อเร่ด้วย²⁸

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการส่วนจังหวัดป้องกันการค้ากำไรเกินควร จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2490 คำถามพื้นฐานที่จกตั้งหาคำตอบก็คือ เหตุใดองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกจึงได้รับมอบอำนาจดังกล่าวนี้ ทั้งๆที่รัฐบาลมีองค์กรหรือหน่วยราชการที่จะทำหน้าที่ป้องกันการค้ากำไรเกินควรได้อยู่แล้ว และทั้งๆที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีฐานะเป็นองค์การสาธารณกุศลเท่านั้น คำตอบที่น่าเป็นไปได้ก็คือ ผู้นำฝ่ายทหารบางกลุ่มได้ใช้อิทธิพลทางการเมืองในการผลักดันให้องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีบทบาทในธุรกิจการค้าสุกร ทั้งนี้เพื่อขยายฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ อรรถธิบายดังกล่าวนี้จะเห็นได้โดยชัดเจนจากการเลือกใช้มาตรการบางประการขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในภายหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การควบคุมโรงฆ่าสัตว์ การบังคับให้โรงฆ่าสัตว์จดทะเบียนกับองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเป็นปฏิบัติการอันชอบ แต่การลดจำนวนโรงฆ่าสัตว์ในปี 2493 โดยให้บริษัท เกษตรกรรมทหารผ่านศึก จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีอำนาจผูกขาดในธุรกิจการฆ่าสัตว์ทั้งในจังหวัดพระนครและธนบุรีมากขึ้นนั้น ย่อมเป็นมาตรการที่เกื้อหนุนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่บริษัทดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์สูงส่ง นอกจากมาตรการดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่จะไม่ช่วยให้ราคาเนื้อสุกรชำแหละลดลงโดยตรงเท่านั้น หากทว่ายังกลับทำให้ต้นทุนของเนื้อสุกรชำแหละเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ในยามที่มีโรงฆ่าสัตว์จำนวนมาก ผู้เลี้ยงสุกรหรือพ่อค้าคนกลางย่อมสามารถเลือกนำสุกรไปทำการชำแหละยังโรงฆ่าสัตว์ที่ใกล้ที่สุดได้ แต่การลดจำนวนโรงฆ่าสัตว์ลงกลับจะทำให้ต้นทุนการขนส่งสุกรมีชีวิตเพิ่มขึ้นไปอีก ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาการใช้นโยบายปิดเขตการค้าสุกรโดยห้ามมิให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากต่างจังหวัดเข้าสู่เขตเทศบาลนครกรุงเทพและธนบุรีด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะเห็นได้ว่า มาตรการดังกล่าวนี้เป็นมาตรการที่เกื้อหนุนต่อการแสวงหาผลประโยชน์ของธุรกิจการฆ่าสัตว์ ซึ่งมีอำนาจผูกขาดมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อมีการห้ามนำเนื้อสุกรชำแหละ

²⁸ ประกาศองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2491 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 65 ตอน 45 หน้า 2316

เข้าเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯและธนบุรี ย่อมมีผลชักนำให้มีการนำสุกรมี่ชีวิตเข้ามาชำแหละ ในกรุงเทพฯมากขึ้น ด้วยเหตุดังนั้น ธุรกิจการฆ่าสัตว์ย่อมเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

เหตุใดองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกจึงตัดสินใจเลือกใช้นโยบายปิดเขต เหตุผล ที่มีผู้อธิบายก็คือ เพื่อให้การควบคุมราคาเนื้อสุกรเป็นไปโดยสะดวกง่ายดายขึ้น ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ในเวลานั้น (2491)

“... ราคาหมูในจังหวัดพระนครและธนบุรีก็ยังคงแพงกว่าจังหวัดอื่นๆอยู่ ประกอบกับโรงฆ่าที่ทำการฆ่าหมูในจังหวัดพระนครและธนบุรีก็ฆ่าหมูในปริมาณ ที่จำกัด ประชาชนบางส่วนยังบริโภคไม่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พ่อค้า ต่างจังหวัดที่ใกล้เคียงนำหมูชำแหละมาขายในกรุงเทพฯและธนบุรีบ้าง ดังนั้น จึงทำให้ราคาหมูในตลาดต่างๆของทั้งจังหวัดพระนครและธนบุรีไม่เท่ากัน ยากแก่การควบคุมให้อยู่ในระดับเดียวกัน ตามราคาที่เหมาะสม ...” (สารโวจน์ สุวัฒน์วิวัฒน์ 2504 : 60)

ตามกฎหมายธรรมชาติ สินค้าย่อมเคลื่อนย้ายจากแหล่งที่มีราคาถูกไปสู่แหล่งที่มีราคาแพง ดังนั้น การที่มีผู้ส่งหมูชำแหละจากจังหวัดใกล้เคียงมาขายในจังหวัดพระนครและธนบุรี ซึ่งราคาสูงกว่า จึงเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ และหากการค้าเป็นไปอย่างเสรี นโยบายการปิดเขตการค้าสุกร ย่อมช่วยให้อุปทานของเนื้อสุกรชำแหละในจังหวัดพระนครและธนบุรีมีมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ราคา เนื้อสุกรลดลงได้ไม่มากนักน้อย แต่ดูเหมือนว่า องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกจะไม่พึงพอใจกับ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ จึงหาเหตุอ้างว่า สภาพการณ์ที่ป็นอยู่ในขณะนั้นทำให้คาหมูในตลาด ต่างๆในจังหวัดพระนครและธนบุรีไม่เท่ากัน ด้วยเหตุดังนั้น จึงต้องประกาศห้ามนำเนื้อสุกร ชำแหละจากต่างจังหวัดเข้าเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯและธนบุรี ทั้งนี้เพื่อให้สามารถควบคุมราคา เนื้อสุกรในตลาดต่างๆให้อยู่ในระดับเดียวกัน แต่การที่ราคาเนื้อสุกรในตลาดต่างๆจะอยู่ในระดับ เดียวกันได้นั้น ตลาดจักต้องมีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ (Perfect Competition) หากองค์การ สงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีเจตจำนงที่จะป้องกันการค้ากำไรเกินควรดังหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มาตรการทางนโยบายที่เลือกใช้ก็ควรที่จะมีผลในการส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์มากขึ้น ตรงกันข้ามองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกกลับเลือกนโยบายปิดเขต ซึ่งส่งเสริมให้โรงฆ่าสัตว์ ในจังหวัดพระนครและธนบุรีมีอำนาจผูกขาดมากยิ่งขึ้น

ในด้านการควบคุมราคานั้นแล้ว เมื่อราคาขั้นสูงที่ควบคุมต่ำกว่าราคาตลาด ย่อมเกิดอุปสงค์ส่วนเกิน (Excess Demand) ในการเสนอซื้อเนื้อสุกร และชักนำให้เกิดตลาดมืด (Black Market) ขึ้น ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า แม้องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกจะพยายามควบคุม ลูกเขียงมากเพียงใด แต่ลูกเขียงจำนวนไม่น้อยก็ยังคงขายเนื้อสุกรในราคาสูงกว่าราคาควบคุม และแม้องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกจะพยายามดำเนินการลงโทษลูกเขียงที่กระทำผิดกฎหมาย

เพียงใด แต่ตลาดมีตักยังคงดำรงอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกดำเนินการลดราคาควบคุมลงตามลำดับ เพื่อให้ประชาชนสามารถซื้อเนื้อสุกรในราคาถูกลงได้ การณ์กลับปรากฏว่า การลดราคาควบคุมลงชักนำให้ราคาสุกรมีชีวิตลดลงตามไปด้วย จนในที่สุดราคาสุกรมีชีวิตต่ำกว่าต้นทุนในการเลี้ยงสุกรเสียอีก ผู้ที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสุกรจำนวนมากต้องเลิกประกอบอาชีพดังกล่าว อุปทานของสุกรมีชีวิตที่ส่งเข้ามาขายในกรุงเทพฯ และธนบุรีจึงลดน้อยลงตามลำดับ ผลก็คือ ราคาเนื้อสุกรในตลาดมีตักกลับยิ่งแพงขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้เลี้ยงสุกรพากันร้องเรียนว่า ราคาสุกรมีชีวิตที่ได้รับเป็นราคาที่ไม่ยุติธรรม ในที่สุด องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกต้องวางมือจากปัญหาสุกร และคืนอำนาจแก่คณะกรรมการส่วนจังหวัดป้องกันการค้ากำไรเกินควรเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2494²⁹

2.5 ระยะเวลาระหว่างปี 2595 – 2498 : ปฏิสนธิแห่งสหสามัคคีค้าสัตว์

ภายหลังจากที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกยุติบทบาทในธุรกิจการค้าสุกร การค้าสุกรก็กลับสู่ยุคเสรีอีกครั้งหนึ่งในปี 2495 แต่นโยบายการค้าเสรีมีอายุเพียงปีเศษ รัฐบาลก็สั่งให้คณะกรรมการส่งเสริมการปศุสัตว์แห่งชาติดำเนินการควบคุมการฆ่าสุกรและการจำหน่ายเนื้อสุกรในปี 2496 คณะกรรมการดังกล่าวได้มอบให้พ่อค้าสุกรชำแหละ พ่อค้าขายส่ง และพ่อค้าอื่นๆร่วมจัดตั้ง บริษัท ค้าสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด เพื่อประกอบธุรกิจการค้าสุกร

บริษัท ค้าสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด (The Thaharn Co-operation Livestock Co. Ltd.) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2496 โดยมีทุนจดทะเบียน 3 ล้านบาท แบ่งเป็น 1,500 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 2,000 บาท กิจการของบริษัทตามที่ปรากฏในหนังสือบริคณห์สนธิ ได้แก่

- (1) รับส่งและจำหน่ายปศุสัตว์และสัตว์มีชีวิตอื่นๆ
- (2) คำนื้อสัตว์ หนึ่ง เขา และกระดุกสัตว์ทุกชนิด

กรรมการบริษัทชุดแรกมีจำนวน 13 คน คือ³⁰

- (1) พ.อ.ชูป สรวัดน์พันธุ์ศิษย์
- (2) พ.อ. เดช ตูลวรรธนะ
- (3) พ.ท.ชาติชาย ชุณหะวัณ
- (4) หลวงเจริญรถสิน (เจริญ ینگสานนท์)
- (5) นายเลื่อน บัวสุวรรณ
- (6) นายเทียน อังสนันท์

²⁹ ประกาศคณะกรรมการส่วนจังหวัดป้องกันการค้ากำไรเกินควร ฉบับที่ 25 ลงวันที่ 21 มิถุนายน 2494

³⁰ ข้อมูลเบื้องต้นได้จากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

- (7) พ.ท. พระอัศนีรุณ (ลม้าย ศรีจามร)
- (8) นายประเสริฐ พิณรุโสภณ
- (9) นายเป้า นาคลดดา
- (10) นายกมล การุณกร
- (11) นายวิเชียร ตั้งพาณิชย์
- (12) นายเอนก คำดี
- (13) นายกิมแข็ง แซ่โจ้ว

บริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด เป็นบริษัทในเครือ (Affiliated Company) ของบริษัท ทหารสามัคคี จำกัด ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของกลุ่มชอยราชครู³¹ จากรายชื่อกรรมการบริษัทข้างต้นนี้ เราจะเห็นได้ว่า นักธุรกิจการค้าซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกับกลุ่มชอยราชครูอย่างแน่นแฟ้น ดังเช่นนายเลื้อน บัวสุวรรณ เข้าร่วมเป็นกรรมการบริษัทนี้ด้วย นอกจากนี้ กรรมการบางคนซึ่งได้มีบทบาทสำคัญในธุรกิจการค้าสุกรในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายประเสริฐ พิณรุโสภณ (เสี้ยกั้ง) ก็ได้ร่วมเป็นกรรมการบริษัทด้วยเช่นกัน

บริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด เข้ามามีบทบาทในธุรกิจการค้าสุกรสืบต่อจากองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก³² โดยที่กลุ่มผู้นำทางทหารที่มีบทบาทในบริษัทนี้เป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่กุมบังเหียนองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในขณะนั้นปัญหาการขาดแคลนสุกรมีชีวิตยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เป็นผลจากการใช้มาตรการควบคุมราคาขั้นสูงขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

³¹ ตัวอย่างของบริษัทในเครือบริษัท ทหารสามัคคี จำกัด ได้แก่

ชื่อบริษัท	ปีที่ก่อตั้ง	ทุนจดทะเบียน (บาท)	รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ
บริษัท คำไม้ทหารสามัคคี จำกัด	2494	1,000,000	พ.ท.ชูป สรวัฒน์พันธุ์ศิษย์ พ.ต.ชาติชาย ชุณหวิธ พลเอกผิน ชุณหวิธ นายเลื้อน บัวสุวรรณ
บริษัท คำต่างประเทศทหารสามัคคี จำกัด	2497	4,000,000	นายเลื้อน บัวสุวรรณ พ.ท.ชูป สรวัฒน์พันธุ์ศิษย์

³² บริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด มิได้มีธุรกิจเฉพาะการค้าสุกรเท่านั้น หากยังได้ส่งโคและกระบือไปขายต่างประเทศด้วย โดยส่งไปขายยังฮ่องกง เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ทั้งยังได้จัดตั้งสาขาขึ้นที่หาดใหญ่ เพื่อส่งสัตว์ไปขายให้แก่สหพันธรัฐมาเลย์ด้วย จุดหมายของนายทวี ชิมตระกูล ผู้จัดการบริษัท สหสามัคคีคำสัตว์ จำกัด ถึงนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลาง (กรมทะเบียนการค้า) เรื่องการแถลงของผู้เริ่มก่อการตั้งบริษัท สหสามัคคีคำสัตว์ จำกัด ลงวันที่ 23 กันยายน 2489 เอกสารเบื้องต้นของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ซึ่งทำให้ราคาสุกรมี่ชีวิตตกต่ำ จนผู้เลี้ยงสุกรขาดสิ่งจูงใจในการประกอบอาชีพดังกล่าว ดังนั้น เมื่อ บริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ได้รับมอบหมายให้มีบทบาทในธุรกิจการค้าสุกร จึงพยายามส่งเสริมให้ราษฎรเลี้ยงสุกรกันมากขึ้น โดยรับซื้อสุกรมี่ชีวิตในราคาสูง ในระยะปีเศษต่อมาเกิดสุกรล้มตลาด ราคาสุกรมี่ชีวิตและราคาเนื้อสุกรตกต่ำลง บริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ก็ปรับราคาซื้อสุกรมี่ชีวิตให้ต่ำลงตามไปด้วย และระบายสุกรมี่ชีวิตออกนอกประเทศ โดยส่งไปขายยังประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม ราคาสุกรมี่ชีวิตยังคงตกต่ำลงจนผู้เลี้ยงสุกรพากันเลิกประกอบอาชีพดังกล่าว

โดยนิตินัย การดำเนินงานของบริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด อยู่ในการควบคุมของคณะกรรมการส่งเสริมการปศุสัตว์แห่งชาติ แต่ตามข้อเท็จจริงยังไม่พบหลักฐานว่าการควบคุมดังกล่าวเข้มงวดเพียงใด อย่างไรก็ตาม มีเหตุผลชวนให้เชื่อว่า การควบคุมคงเป็นไปได้ในลักษณะหลวมๆ ทั้งนี้เนื่องจากบริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด มีฐานะเป็นวิสาหกิจเอกชน มิได้มีฐานะเป็นหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เมื่อเกิดปัญหาสุกรล้มตลาด และราคาสุกรมี่ชีวิตตกต่ำลงในปี 2498 รัฐบาลจึงมีนโยบายปล่อยให้พ่อค้าฆ่าและจำหน่ายสุกรโดยเสรี และยุบเลิกกิจการของบริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด

ในช่วงที่รัฐบาลดำเนินนโยบายการค้าสุกรแบบเสรีนี้เอง พ่อค้านักธุรกิจกลุ่มหนึ่งซึ่งมีนายทวิ ชิมตระกูลเป็นผู้นำ³³ ก็ได้ร่วมกับผู้นำทางทหารบางคน ก่อตั้งบริษัท สหสามัคคีคำสัตว์ จำกัดขึ้น เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2498 โดยในขั้นแรกกำหนดที่จะโอนกิจการของบริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ซึ่งยุบเลิกไป มาเป็นบริษัทใหม่ที่จัดตั้งขึ้น กรรมการของบริษัทในยุคแรกมีอาทิเช่น³⁴

- (1) พลตรีประภาส จารุเสถียร
- (2) พันเอกชูป ธรรม์พนันธุศิษย์
- (3) หลวงเจริญภรณ์สิน
- (4) นายพันตำรวจเอกต่อศักดิ์ ยมนา

³³ เป็นที่น่าสังเกตว่า นายทวิ ชิมตระกูลมักจะประกอบธุรกิจการค้าร่วมกับผู้นำฝ่ายทหารและผู้มีอิทธิพลทางการเมือง ก่อนการรัฐประหารในปี 2500 บริษัทที่นายทวิเป็นกรรมการบางบริษัทมีคณของทั้งกลุ่มชอชราชครู และกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย เช่น บริษัท จารุพัฒน์ จำกัด (ก่อตั้งในปี 2498) ซึ่งพลตรีประภาส จารุเสถียร นายมงคล ศรียานนท์ และ พ.ต.ต. พันศักดิ์ วิเศษภักดี ร่วมเป็นกรรมการบริษัท แต่โดยทั่วไปแล้วบริษัทที่นายทวิเป็นกรรมการนั้น ประภาส จารุเสถียรมักจะเป็นกรรมการด้วย อาทิเช่น บริษัท การค้าสามัคคี จำกัด (2500) บริษัท กรุงเทพสหกิจ จำกัด (2500) บริษัท สหไทยวิชัย จำกัด (2501) บริษัท ไทยวัฒน์เหมืองแร่ จำกัด (2505) ฯลฯ ข้อมูลเบื้องต้นจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ดู *เกริกเกียรติพิพัฒน์เสวีธรรม* (2523)

³⁴ ข้อมูลเบื้องต้นจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

- (5) นายทวี ชิมตระกูล
- (6) นายมงคล ศรียานนท์
- (7) นายชิน ไสภณพานิช

การที่พลตรีประภาส จารุเสถียรเป็นทั้งผู้ถือหุ้นใหญ่และกรรมการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด มีนัยสำคัญว่า นับเป็นครั้งแรกที่กลุ่มสี่เสาทะเเวศร์เริ่มมีบทบาทสำคัญในธุรกิจการค้าสัตว์ เพราะก่อนหน้านี้ ธุรกิจดังกล่าวตกอยู่ในวงเขตอิทธิพลของกลุ่มชอยราชครูเกือบโดยสิ้นเชิง

ตลอดระยะเวลาระหว่างปี 2490-2500 ทั้งกลุ่มชอยราชครูและกลุ่มสี่เสาทะเเวศร์ต่างใช้อำนาจทางการเมืองในการขยายฐานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ³⁵ ในระแวกฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มชอยราชครูกว้างใหญ่กว่ากลุ่มสี่เสาทะเเวศร์มาก แต่นับตั้งแต่ปี 2495 เป็นต้นมา ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มสี่เสาทะเเวศร์ก็เติบโตอย่างรวดเร็ว³⁶ ในปี 2494 สฤษดิ์ ธีระวัชร์ ผู้นำกลุ่มสี่เสาทะเเวศร์สามารถยึดกุมสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้ และในปีต่อมาก็ผลักดันตนเองขึ้นเป็นกรรมการบริหารขององค์การสงเคราะห์ผ่านศึก ซึ่งเป็นฐานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของกลุ่มชอยราชครูได้ (Chaloemtiarana 1979 : 94) การใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองในการหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยหยิบยกนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมเป็นเหตุผลบังหน้า ยังผลให้พ่อค่านายทุนต่างดาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายทุนจีนต้องเข้าไปอิงอยู่กับกลุ่มการเมืองกลุ่มต่างๆ ด้วยการเชื้อเชิญผู้นำทางทหารเข้ามาเป็นกรรมการบริษัท และ/หรือด้วยการให้หุ้นลม พ่อค่านายทุนที่มีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับกลุ่มผู้นำทางทหารกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ก็จะได้กลุ่มดังกล่าวเป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทร แต่ในกรณีที่มีความไม่แน่ใจในสถานการณ์ทางการเมือง ผู้นำทั้งกลุ่มชอยราชครูและกลุ่มสี่เสาทะเเวศร์ก็ได้รับเชิญให้เข้าเป็นกรรมการ และ/หรือได้รับหุ้นลมร่วมกัน รูปแบบดังกล่าวนี้ทำให้ทั้งฝ่ายพ่อค่านายทุนและฝ่ายผู้มีอำนาจทางการเมืองต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ทางฝ่ายพ่อค่านายทุนได้รับความคุ้มครองและปกป้อง และในหลายต่อหลายกรณีได้รับอภิสิทธิ์ในการประกอบธุรกิจการค้าจากผู้มีอำนาจทางการเมือง ส่วนผู้มีอำนาจทางการเมืองได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นผลต่างตอบแทน นอกจากนี้ ในยามที่ผู้มีอำนาจ

³⁵ ป๊วย อึ้งภากรณ์ “บทบาทของนักการเมืองกับการพัฒนาเศรษฐกิจ” ฝ่ายวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รวบรวม) เศรษฐกิจไทย : โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง (ห้างหุ้นส่วนจำกัด แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล 2521) หน้า 203-222 พลตำรวจเผ่า ศรียานนท์ ผู้นำกลุ่มชอยราชครู เป็นกรรมการในบริษัทต่างๆอย่างน้อย 26 บริษัท ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธีระวัชร์ ผู้นำกลุ่มสี่เสาทะเเวศร์เป็นกรรมการในบริษัทต่างๆอย่างน้อย 22 บริษัท ดู Riggs (1966 : 256 - 264).

³⁶ ดูรายชื่อบริษัทที่สฤษดิ์ ธีระวัชร์ ถนอม กิตติขจร และประภาส จารุเสถียร ร่วมเป็นกรรมการใน เกริกเกียรติพิพัฒน์เสรีธรรม (2523 : ตารางที่ 13-15)

ทางการเมืองหรือผู้นำทางทหารต้องการประกอบธุรกิจการค้าอง ก็ได้อาศัยพึ่งพิงความสามารถในการประกอบการของพ่อค้านายทุน (Skinner 1957 : 360 - 362)

หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์การค้าสุกร ดังพรรณนามาข้างต้นนี้ เราจะเห็นได้ว่า รัฐบาลเริ่มมีบทบาทในธุรกิจการฆ่าและการค้าสุกร เมื่อประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมอย่างจริงจังในปี 2481 ตลอดระยะเวลาระหว่างปี 2481-2498 รัฐบาลชุดต่างๆ ได้มอบหมายให้ทั้งหน่วยงานของรัฐและวิสาหกิจเอกชนเข้าไปควบคุมธุรกิจการฆ่าและการค้าสุกร เริ่มต้นด้วยกรมเสนาธิการทหารบก องค์การสรรพากร องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก และบริษัท สัตว์สามัคคี จำกัด ตามลำดับ นโยบายของรัฐเกี่ยวกับสุกรในระยะเริ่มแรกมุ่งไปในการลดการครอบงำธุรกิจการค้าสุกรโดยชาวต่างด้าวเป็นหลัก แต่เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ภาวะของนโยบายหันไปเน้นการตรึงราคาเนื้อสุกรเพื่อแก้ปัญหาค่าครองชีพซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นสำคัญ ทว่าความพยายามในการตรึงราคาเนื้อสุกรกลับกดดันให้ราคาสุกรมีชีวิตตกต่ำลง อันเป็นเหตุให้ผู้เลี้ยงสุกรพากันเลิกประกอบอาชีพ จนเกิดปัญหาการขาดแคลนสุกร และเมื่อรัฐบาลใช้มาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพเลี้ยงสุกรจนจำนวนสุกรมีชีวิตเพิ่มขึ้นมากเกินไป ราคาสุกรมีชีวิตก็ตกต่ำลง จนก่อความเดือดร้อนแก่ผู้มีอาชีพเลี้ยงสุกร การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฏจักรสุกร (Pig Cycle) ประกอบกับผู้มีอำนาจทางการเมืองมุ่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนรวม นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายสุกรไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ที่ระบุไว้

บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เป็นผลพวงของนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม และถือกำเนิดขึ้นในยุคสมัยที่มีการใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างแพร่หลาย กระแสธารแห่งประวัติศาสตร์ในเวลาต่อมาบ่งชี้ให้เห็นว่า บริษัทนี้มีลักษณะเป็นวิสาหกิจอิทธิพล ซึ่งผู้มีอำนาจทางการเมืองใช้เป็นเครื่องมือในการกอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่แตกต่างไปจากองค์การสรรพากร องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก และบริษัท ค้าสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด

3. ความเป็นเจ้าของและการควบคุมจัดการ

3.1 ความเป็นเจ้าของ

บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อแรกก่อตั้งขึ้นมีฐานะเป็นวิสาหกิจเอกชน โดยมีทุนจดทะเบียน 2,000,000 บาท แบ่งเป็น 2,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท ผู้ถือหุ้นใหญ่มีอยู่ 2 ราย คือ

(1) พลตรีประภาส จารุเสถียร	995 หุ้น (= 49.75%)
(2) บริษัท คำสัตย์ทหารสามัคคี จำกัด	996 หุ้น (= 49.80%)

ทั้งนี้โดยมีพ่อค้านายทุนถือหุ้นร่วม 54 คน คือ นายทวี ชิมตระกูล นายอาบ อินทะกนก นายมงคล ศรียานนท์ และนายเลื่อน บัวสุวรรณ โดยถือหุ้นคนละ 1 หุ้น (รายละเอียดดูตารางที่ 1) แต่การณ กลับปรากฏในเวลาต่อมาว่า บริษัท ทหารสามัคคี จำกัด มิได้ชำระเงินค่าหุ้น 50% ของมูลค่า (เท่ากับ 498,000 บาท) ตามข้อผูกพัน ในการประชุมใหญ่ ครั้งที่ 1/2499 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2499 คณะกรรมการบริษัทจึงมีมติให้โอนหุ้นส่วนที่เป็นของบริษัท คำสัตย์สามัคคี จำกัด จำนวน 996 หุ้น แก่พลตรีประภาส จารุเสถียร³⁷ พลตรีประภาสจึงถือหุ้นรวมทั้งสิ้น 1,991 หุ้น แต่ต่อมา ได้ขายให้แก่นายชิน โสภณพานิช 1 หุ้น คงเหลือ 1,990 หุ้น คิดเป็นร้อยละ 99.5 ของจำนวนหุ้น ทั้งสิ้น (ดูตารางที่ 1) ดังนั้น จึงถือได้ว่าบริษัท สหสามัคคีคำสัตย์ จำกัด เมื่อแรกเริ่มก่อตั้งเป็น กิจการส่วนตัวของพลตรีประภาส จารุเสถียร ในปลายปี 2499 นั้นเอง พลตรีประภาส นำหุ้น ในความครอบครองของตนจำนวน 990 หุ้น จัดสรรให้แก่ญาติพี่น้อง และถือไว้เองเพียง 1,000 หุ้น ผู้ที่ได้รับการแบ่งปันหุ้นจากพลตรีประภาสดังกล่าวนี้นี้ ได้แก่

(1) นางสาวทวี จารุเสถียร	198	หุ้น
(2) นางปรีดา จารุเสถียร	198	หุ้น
(3) นางสาวลี มั่นตะลิมกะ	198	หุ้น
(4) นางวันเนาว์ ลิ้มปิสุทร	198	หุ้น
(5) นางปรางทิพย์ กรานเลิศ	198	หุ้น

ในระหว่างเดือนธันวาคม 2499 ถึงเดือนสิงหาคม 2502 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้ถือหุ้นของบริษัท สหสามัคคีคำสัตย์ จำกัด การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเกิดขึ้นหลังจากที่มีการ ประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคมและวันที่ 9 กันยายน 2502 ซึ่งที่ประชุมได้มีมติกำหนดซื้อ บริคณห์สนธิและเพิ่มทุนจดทะเบียนของบริษัทจาก 2 ล้านบาทเป็น 50 ล้านบาท โดยแบ่งเป็น 50,000 หุ้น ราคาหุ้นละ 1,000 บาท ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทมีแผนการที่จะจัดสร้างโรงฆ่าสัตว์ซึ่งใช้ เครื่องจักรแบบทันสมัย เพื่อให้การฆ่าสัตว์เป็นไปโดยถูกต้องตามสุขลักษณะ ในการนี้ บริษัท จำต้องกู้เงินจำนวน 938,200 เหรียญอเมริกัน ซึ่งคิดเป็นเงินไทยประมาณ 20 ล้านบาท โดยกู้จาก กองทุนเงินกู้เพื่อการพัฒนา (Development Loan Fund) ขององค์การ USOM ประมาณ 80% หรือไม่เกิน 750,000 เหรียญอเมริกัน ส่วนที่เหลือกู้จากบริษัท เอ.เอส.แอตลาส แห่งประเทศ เดนมาร์ก (A.S. Atlas) ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสร้างโรงฆ่าสัตว์ดังกล่าวนี้ ในการเพิ่มเงินจดทะเบียน

³⁷ บันทึกกรรมการประชุมใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีคำสัตย์ จำกัด ครั้งที่ 1/2499 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2499 เอกสารเบื้องต้นกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ดังกล่าวนี้ ผู้ถือหุ้นเดิมต้องชำระค่าหุ้นเดิมอีก 50% เพื่อให้เป็นการชำระเงินค่าหุ้นเต็มมูลค่า ส่วนหุ้นที่ออกใหม่จำนวน 48,000 หุ้น กำหนดให้เป็นการชำระเงินค่าหุ้นเต็มมูลค่าจำนวน 28,000 หุ้น เป็นเงิน 28 ล้านบาท รวมเป็นหุ้นที่ขายออกไปและเรียกเก็บเงินค่าหุ้นเต็มมูลค่าทั้งสิ้น 30,000 หุ้น เป็นเงิน 30 ล้านบาท ส่วนหุ้นที่เหลืออีก 20,000 หุ้น (20 ล้านบาท) ยังสงวนไว้ไม่นำออกขาย อย่างไรก็ตาม ในการกู้เงินจากกองทุนเงินกู้เพื่อพัฒนาการ (DLF) บริษัทต้องออกหุ้นกู้มูลค่า 5 ล้านบาทแก่กองทุนดังกล่าว โดยแบ่งเป็น 5,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 5.75% ทั้งนี้กองทุนดังกล่าวมีสิทธิที่จะเปลี่ยนสภาพหุ้นกู้เป็นหุ้นสามัญได้เมื่อต้องการ³⁸ อย่างไรก็ตาม การณ์กลับปรากฏในเวลาต่อมาว่า บริษัทนำหุ้นที่ออกใหม่จำนวน 43,000 หุ้นออกจำหน่าย รวมกับหุ้นเก่าจำนวน 2,000 หุ้นเป็น 45,000 หุ้น ส่วนที่เหลืออีก 5,000 หุ้น กันไว้สำหรับให้กองทุนเงินกู้เพื่อพัฒนาการเปลี่ยนสภาพหุ้นกู้มาเป็นหุ้นสามัญ ซึ่งไม่ปรากฏว่า กองทุนดังกล่าวได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงสภาพหุ้นแต่ประการใด ผลของการเพิ่มทุนจดทะเบียนในปี 2502 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นใหญ่เป็นดังนี้ (ดูตารางที่ 1)³⁹

(1) สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัลดสินใช้	33,746 หุ้น
(2) เทศบาลนครกรุงเทพ	4,496 หุ้น
(3) พลเอกประภาส จารุเสถียร	6,747 หุ้น

ต่อมาในปี 2503 ได้มีการโอนหุ้นจากสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัลดสินใช้ไปให้แก่เทศบาลนครกรุงเทพและพลเอกประภาส จารุเสถียร ทำให้จำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นดังนี้⁴⁰

(1) สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัลดสินใช้	33,739 หุ้น
(2) เทศบาลนครกรุงเทพ	4,500 หุ้น
(3) พลเอกประภาส จารุเสถียร	6,750 หุ้น

ผู้ถือหุ้นทั้งสามรายนี้ถือหุ้นรวมทั้งสิ้น 44,989 หุ้น คิดเป็นร้อยละ 99.98 ของจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่าย หรือร้อยละ 89.98 ของทุนจดทะเบียน ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ในการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นครั้งนี้ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กระทรวงมหาดไทยหลายนายได้เข้าร่วมถือหุ้นด้วย อาทิเช่น นายถวิล

³⁸ รายงานการประชุมของ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ครั้งที่ 1/2502 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2502 เอกสารเบื้องต้นกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

³⁹ รายงานการประชุมสามัญครั้งที่ 4/2503 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2503 เอกสารเบื้องต้นกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁴⁰ รายงานการประชุมสามัญครั้งที่ 5/2503 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2503 เอกสารเบื้องต้นกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

สุนทรสารทูล นายชำนาญ ยุวบูรณ์ นายปานจิตต์ อเนกวงษ์ และนายประยูร กาญจนดุล (ดูตารางที่ 1)

การที่สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัดสินใช้กลายมาเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด นั้น ก็เป็นเพราะเหตุว่า สหพันธ์เป็นองค์กรที่รัฐบาลส่งเสริมให้มีขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารนโยบายเกี่ยวกับสุกรในปี 2502 ส่วนการที่เทศบาลนครกรุงเทพเข้ามาถือหุ้นร่วมด้วยนั้น น่าจะเป็นผลจากการตราพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม 2503⁴¹ เพราะตามมาตรา 5 ของกฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติว่า

“การตั้งโรงฆ่าสัตว์และโรงพักสัตว์ และดำเนินการฆ่าสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้ จะกระทำได้ก็แต่โดยราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นใดที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี หรือโดยบุคคลอื่นใดซึ่งราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยราชการอื่นที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีมอบหมายให้ทำได้เท่านั้น ...”

ในเรื่องนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า นายทวี ชิมตระกูล กรรมการผู้อำนวยการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ได้แถลงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นในการประชุมวิสามัญครั้งที่ 1/2502 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2502 ดังนี้⁴²

“... โดยเหตุที่ขณะนี้ทางรัฐบาลมีนโยบายที่จะสนับสนุนกิจการสหกรณ์ในทุกประเภท และท่านประธานของบริษัทนี้ก็ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย⁴³ อันเป็นกระทรวงเจ้าหน้าที่ของงานสหกรณ์โดยตรง ประกอบกับกิจการโรงฆ่าสัตว์เป็นงานที่มีกำหนดให้อยู่ในหน้าที่ของเทศบาล ข้าพเจ้าได้นำเรียนปฏิบัติต่อท่านประธานกรรมการแล้ว และเห็นสมควรส่งเสริมนโยบายของรัฐบาล และสามารถหารายได้จากการค้ากับต่างประเทศมากยิ่งขึ้น หากดำเนินการอย่างถูกต้อง

โดยที่สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์มีความประสงค์ที่จะดำเนินกิจการโรงฆ่าสัตว์และค้าสัตว์มีชีวิต รวมทั้งเนื้อสัตว์ไปยังต่างประเทศและประสงค์ที่จะได้เงินกู้รายนี้⁴⁴ รวมทั้งโรงงานของบริษัทไปดำเนินการคณะกรรมการของบริษัทนี้พิจารณาแล้วเห็นว่า การมอบให้สหพันธ์สหกรณ์

⁴¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 77 ตอน 6 ลงวันที่ 26 มกราคม 2503

⁴² รายงานการประชุมวิสามัญครั้งที่ 1/2522 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2502 เอกสารเบื้องต้นกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁴³ หมายถึง พลเอกประภาส จารุเสถียร

⁴⁴ หมายถึง เงินกู้จากกองทุนเพื่อการพัฒนา (DLF)

ผู้เลี้ยงและค้ำสัตว์ดำเนินการต่อไป เพื่อให้มีโรงฆ่าสัตว์ที่ทันสมัย มีการค้ำสัตว์กับต่างประเทศอย่างเป็นปึกแผ่น บริษัทนี้จึงควรที่จะยินยอมมอบโครงการนี้ให้โรงงานที่กำหนดไว้ รวมทั้งยอดเงินกู้ที่จะได้ก็ดูตามความตกลงกับองค์การ DLF นั้นไปดำเนินการต่อไป แต่โดยที่ DLF มีหลักการที่จะให้เงินกู้แก่บริษัทเอกชนเท่านั้น จะไม่ยอมให้กู้แก่ทางราชการ ฉะนั้น สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้ำสัตว์และเทศบาล ซึ่งจะเข้าร่วมงานในโรงฆ่าสัตว์นี้จึงตกลงที่จะเข้ามาในฐานะผู้ถือหุ้นใหญ่ในบริษัทนี้ เพื่อให้กิจการต่างๆที่ได้ตกลงไว้แล้วดำเนินการต่อไปได้โดยปราศจากอุปสรรค ข้าพเจ้าได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับท่านนายกเทศมนตรีและท่านประธานสหพันธ์แล้ว มีความตกลงกันว่า บริษัทจะจดทะเบียนเพิ่มทุนขึ้น เทศบาลจะเข้าถือหุ้นในบริษัทนี้เป็นจำนวน 10% และสหพันธ์จะเข้าถือหุ้นใหญ่ในบริษัทนี้ ...”

ไม่เพียงแต่สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้ำสัตว์จำกัดสินใช้จะกลายเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีสัตว์ จำกัด เท่านั้น นายประเสริฐ พิณอุโสถน (เสี้ยกั้ง) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในสหพันธ์ดังกล่าวก็ได้เข้าร่วมถือหุ้นด้วย

แม้จะมีการเพิ่มทุนจดทะเบียนและจำนวนหุ้น แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถือหุ้นบางคนไม่ต้องชำระเงินค่าหุ้น โดยบริษัท สหสามัคคีค้ำสัตว์ จำกัดรับชำระเงินค่าหุ้นแทนดังปรากฏในรายงานการประชุมวิสามัญครั้งที่ 5/2503 เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2503 ความตอนหนึ่งว่า

“ประธานเสนอว่า หุ้นของพลเอกประภาส จารุเสถียร จำนวน 6,750 หุ้น เป็นหุ้นเดิมก่อนเพิ่มทุนจำนวน 1,998 หุ้น เรียกชำระค่าหุ้นแล้ว 50% ของมูลค่าหุ้นเป็นเงินหุ้นละ 500 บาท เพื่อความสะดวกแก่การจัดสรรหุ้น เห็นควรจะได้ยุบหุ้นเดิมจำนวน 1,998 หุ้น ซึ่งได้ชำระค่าหุ้นแล้วหุ้นละ 50% เป็นเงินหุ้นละ 500 บาท รวมเป็นเงิน 999,000 บาท ให้เป็นหุ้นซึ่งได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว เท่าจำนวนเงินค่าหุ้นซึ่งได้ชำระค่าหุ้น คือ จัดหุ้นเดิมจำนวน 1,998 หุ้น ซึ่งได้ชำระค่าหุ้นแล้ว 50% รวมเป็นเงิน 999,000 บาท ให้เป็นหุ้นซึ่งได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้วเป็นจำนวน 999 หุ้น ส่วนหุ้นที่เหลือประธานขอให้ที่ประชุมพิจารณา

ที่ประชุมพิจารณาแล้ว มีมติเห็นชอบด้วย ให้จัดหุ้นเดิมของพลเอกประภาส จารุเสถียรจำนวน 1,998 หุ้น ซึ่งได้ชำระค่าหุ้นแล้ว 50% รวมเป็นเงิน 999,000 บาท ให้เป็นหุ้นซึ่งได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้วจำนวน 999 หุ้น คงเหลือ 5,751 หุ้น หุ้นจำนวน 5,751 หุ้นนี้ บริษัท สหสามัคคีค้ำสัตว์ จำกัดใหม่ผู้รับกิจการของบริษัทสามัคคีค้ำสัตว์เดิมซึ่งทำการค้าอยู่ มีชื่อเสียงดี เมื่อยินดี

โอนกิจการให้แก่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดใหม่เข้าดำเนินการแทนแล้ว ทางบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดใหม่ก็ต้องรับซื้อกิจการ โดยเป็นฝ่ายลงเงิน ให้ตามราคาหุ้นทั้งสิ้นโดยคิดมูลค่าเต็ม ทางพลเอกประภาส จารุเสถียรไม่ต้อง ลงเงิน ...⁴⁵

ต่อมาพลเอกประภาส จารุเสถียรได้โอนหุ้นจำนวน 5,750 หุ้นให้แก่บุตรธิดา คงเหลือหุ้นที่ถือไว้เอง เพียง 1,000 หุ้น ผู้ที่ได้รับโอนหุ้นได้แก่⁴⁶

(1) ร.ต. ตวงสิทธิ์ จารุเสถียร	958	หุ้น
(2) นางสาวสุมิตรา จารุเสถียร	958	หุ้น
(3) นางสุภาพร กิตติขจร	958	หุ้น
(4) นายประยุทธ จารุเสถียร	958	หุ้น
(5) นางสาวอรพรรณ จารุเสถียร	958	หุ้น
(6) นางสาวจิราภา จารุเสถียร	960	หุ้น

การเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดครั้งสำคัญเกิดขึ้น อีกครั้งหนึ่งภายหลังจากที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สั่งยุบสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัดลงใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2505 ซึ่งยังผลให้หุ้นของสหพันธ์ดังกล่าวถูกโอนไปให้แก่ เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี ขณะเดียวกัน คนสนิทของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็ได้ เข้าร่วมถือหุ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายพันตำรวจโทสุวัฒน์ รัตนไชย นายตำรวจอาชญาประจำ ตัวจอมพลสฤษดิ์ (ดูตารางที่ 1)⁴⁷

ในปี 2508 พลเอกประภาส จารุเสถียรและบุตรธิดา ได้โอนหุ้นทั้งหมดจำนวน 6,750 หุ้นไปให้แก่เทศบาลนครกรุงเทพ อันเป็นเหตุให้เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี กลายเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด โดยถือหุ้นรวมทั้งสิ้น 44,981 หุ้น คิดเป็นร้อยละ 99.96 ของจำนวนหุ้นที่ชำระค่าหุ้นแล้ว ลักษณะความเป็นเจ้าของในบริษัทดังกล่าว ยังคงเป็นเช่นนี้สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน (2523) กล่าวคือ เมื่อมีการรวมเทศบาลนครกรุงเทพและ

⁴⁵ ข้อมูลเบื้องต้นจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือน ตุลาคม 2516 ได้มีการเปิดเผยว่า นายประเสริฐ พิณสุโขดมเป็นผู้จ่ายหุ้นลมแก่พลเอกประภาส ดู สยามรัฐ ฉบับ วันที่ 2 พฤศจิกายน 2516

⁴⁶ รายนามผู้ถือหุ้นซึ่งปรากฏในรายงานประชุมสามัญครั้งที่ 10 ของ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2506 เอกสารเบื้องต้น กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁴⁷ ดูรายชื่อผู้ถือหุ้นซึ่งปรากฏในรายงานการประชุมสามัญครั้งที่ 11 ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2507 เอกสารเบื้องต้นกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

เทศบาลนครธนบุรีเป็นเทศบาลนครหลวง⁴⁸ และเมื่อเทศบาลนครหลวงยกฐานะเป็น กรุงเทพมหานคร⁴⁹ เทศบาลนครหลวงและกรุงเทพมหานครก็ได้เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงความเป็นเจ้าของนับตั้งแต่ 2508 เป็นต้นมา โดยทั่วไปเป็นการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือหุ้นเอกชน อย่างไรก็ตาม ในยุคที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งให้บริหารเทศบาลนครกรุงเทพระหว่างวันที่ 15 ตุลาคม 2511 ถึงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เทศมนตรีบางท่านยืมหุ้นของเทศบาลนครกรุงเทพไปถือ ทั้งนี้เพื่อจะได้มีบทบาทในการควบคุมการบริหารของบริษัท ดังเช่น นายสมัคร เจียมบุตรเศรษฐ น.อ. ผัน เปรมมณี ร.น. หลวง นรธัญปัญญา เป็นอาทิ โดยเมื่อพ้นจากตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับบริษัทดังกล่าว ก็ได้คืนหุ้นแก่เทศบาลนครกรุงเทพตามเดิม

ในปัจจุบัน (2523) ตามข้อมูลที่ปรากฏในรายงานการประชุมสามัญครั้งที่ 26 เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2522 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดมีผู้ถือหุ้นดังต่อไปนี้⁵⁰

(1) กรุงเทพมหานคร	44,994	หุ้น
(2) นางถาวร จันทรไทย	1	หุ้น
(3) นายสุชาย สุบรรณพงศ์	1	หุ้น
(4) นายสุจินต์ เชาววิศิษฐ์	1	หุ้น
(5) นายจักร พิชัยรณรงค์สงคราม	1	หุ้น
(6) พลตำรวจโทต่อศักดิ์ ยมนา	1	หุ้น
(7) นายแสวง ศรีมาเสริม	1	หุ้น
รวม	45000	หุ้น

⁴⁸ ดูรายชื่อผู้ถือหุ้นซึ่งปรากฏในรายงานการประชุมสามัญครั้งที่ 19 ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2515 เอกสารเบื้องต้นกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁴⁹ ดูรายชื่อผู้ถือหุ้นซึ่งปรากฏในรายงานการประชุมสามัญครั้งที่ 20 ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2516 เอกสารเบื้องต้นกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁵⁰ ข้อมูลเบื้องต้นจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 1

รายชื่อผู้ถือหุ้นบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

ตามบันทึกรายงานการประชุมของบริษัท

2498-2523

การประชุมครั้งใหญ่ครั้งที่ 1/2499 (18 กุมภาพันธ์ 2499)		การประชุมครั้งใหญ่ครั้งที่ 2/2499 (14 พฤศจิกายน 2499)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น	ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. พลตรีประภาส จารุเสถียร	995	1. พลตรีประภาส จารุเสถียร	1,990
2. พันเอกชูป ธรรม์พนันธุศิษย์ (แทนบริษัทค้าสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด)	996	2. พันเอกชูป ธรรม์พนันธุศิษย์	1
3. พันเอกชูป ธรรม์พนันธุศิษย์	1	3. พันตำรวจเอกต่อศักดิ์ ยมนาค	1
4. พันตำรวจเอกต่อศักดิ์ ยมนาค	1	4. พลเอกหลวงสวัสดิ์สรยุทธ	1
5. พลโทหลวงสวัสดิ์สรยุทธ	1	5. พลเอกไสว ไสวแสนยากร	1
6. พลโทไสว ไสวแสนยากร	1	6. หลวงเจริญภรณ์สิน	1
7. หลวงเจริญภรณ์สิน	1	7. นายทวี ชิมตระกุล	1
8. นายทวี ชิมตระกุล	1	8. นายอาบ อินทะกนก	1
9. นายอาบ อินทะกนก	1	9. นายมงคล ศรียานนท์	1
10. นายมงคล ศรียานนท์	1	10. นายเลื่อน บัวสุวรรณ	1
11. นายเลื่อน บัวสุวรรณ	1	11. นายชิน โสภณพานิช	1
รวม	2,000	รวม	2,000

ที่มา กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การประชุมใหญ่สามัญครั้งที่ 1/2499 (22 ธันวาคม 2499)		การประชุมใหญ่สามัญครั้งที่ 1/2502 (20 สิงหาคม 2502)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น	ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. พลตรีประภาส จารุเสถียร	1,000	1. พลเอกประภาส จารุเสถียร	1,000
2. นางสาวทวี จารุเสถียร	198	2. นางสาวทวี จารุเสถียร	198
3. นางสาวปรีดา จารุเสถียร	198	3. นางสาวปรีดา จารุเสถียร	198
4.นางลำลี มั่นตะลัมภะ	198	4.นางลำลี มั่นตะลัมภะ	198
5.นางวันเนาว์ ลิ้มปิสุนทร	198	5.นางวันเนาว์ ลิ้มปิสุนทร	198
6. นางปรางทิพย์ กรานเลิศ	198	6. นางปรางทิพย์ กรานเลิศ	198
7. พันเอกชูป ธรรม์พันธุ์ศิษย์	1	7. พันเอกชูป ธรรม์พันธุ์ศิษย์	1
8. พันตำรวจเอกต่อศักดิ์ ยมขนาด	1	8. พันตำรวจเอกต่อศักดิ์ ยมขนาด	1
9. พลเอกหลวงสวัสดิ์สรยุทธ	1	9. พลเอกหลวงสวัสดิ์สรยุทธ	1
10. พลเอกไสว ไสวแสนยากร	1	10. พลเอกไสว ไสวแสนยากร	1
11. หลวงเจริญรถสิน	1	11. หลวงเจริญรถสิน	1
12. นายทวี ชิมตระกูล	1	12. นายทวี ชิมตระกูล	1
13. นายอาบ อินทะกนก	1	13. นายอาบ อินทะกนก	1
14. นายมงคล ศรียานนท์	1	14. นายมงคล ศรียานนท์	1
15. นายเลื่อน บัวสุวรรณ	1	15. นายเลื่อน บัวสุวรรณ	1
16. นายชิน ไสภณพานิช	1	16. นายชิน ไสภณพานิช	1
รวม	2,000	รวม	2,000

ที่มา กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การประชุมสามัญครั้งที่ 4/2503 (18 พฤษภาคม 2503)		การประชุมวิสามัญครั้งที่ 5/2503 (2 ธันวาคม 2503)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น	ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. พลเอกประภาส จารุเสถียร	6,747	1. พลเอกประภาส จารุเสถียร	6,750
2. เทศบาลนครกรุงเทพ	4,496	2. เทศบาลนครกรุงเทพ	4,500
3. สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ สินไช้	33,746	3. สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ สินไช้	33,739
4. นายทวี ชิมตระกูล	1	4. นายทวี ชิมตระกูล	1
5. นายมงคล ศรียานนท์	1	5. นายมงคล ศรียานนท์	1
6. นายถวิล สุนทรสารทูล	1	6. นายถวิล สุนทรสารทูล	1
7. นายชำนาญ ยุวบูรณ์	1	7. นายชำนาญ ยุวบูรณ์	1
8. นายปานจิตต์ อเนกวิช	1	8. นายปานจิตต์ อเนกวิช	1
9. นายประยูร กาญจนดุล	1	9. นายประยูร กาญจนดุล	1
10. นายพจน์ ศังชะฤกษ์	1	10. นายพจน์ ศังชะฤกษ์	1
11. นายสำเนียง ธรรมณี	1	11. นายสำเนียง ธรรมณี	1
12. นายชมพู อรรถจินดา	1	12. นายชมพู อรรถจินดา	1
13. นายสุจินต์ เขาวีศิษฐ์	1	13. นายสุจินต์ เขาวีศิษฐ์	1
14. นายประเสริฐ พิณรุโสภณ	1	14. นายประเสริฐ พิณรุโสภณ	1
รวม	45,000	รวม	45,000

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การประชุมสามัญครั้งที่ 10/2506 (12 มีนาคม 2506)		การประชุมสามัญครั้งที่ 11/2507 (3 เมษายน 2507)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น	ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. พลเอกประภาส จารุเสถียร	1,000	1. พลเอกประภาส จารุเสถียร	1,000
2. ร้อยตรีดวงสิทธิ์ จารุเสถียร	958	2. ร้อยตรีดวงสิทธิ์ จารุเสถียร	958
3. นางสาวสุมิตรา จารุเสถียร	958	3. นางสาวสุมิตรา จารุเสถียร	958
4. นางสุภาพร กิตติขจร	958	4. นางสุภาพร กิตติขจร	958
5. นายประยุทธ์ จารุเสถียร	958	5. นายประยุทธ์ จารุเสถียร	958
6. นางสาวอรพรรณ จารุเสถียร	958	6. นางสาวอรพรรณ จารุเสถียร	958
7. นางสาวจิราภา จารุเสถียร	960	7. นางสาวจิราภา จารุเสถียร	960
8. เทศบาลนครกรุงเทพ	4,500	8. เทศบาลนครกรุงเทพ	30,006
9. สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์สิ้นใจ	33,739	9. เทศบาลนครธนบุรี	8,225
10. นายทวี ชิมตระกูล	1	10. นายทวี ชิมตระกูล	1
11. นายมงคล ศรียานนท์	1	11. นายมงคล ศรียานนท์	1
12. นายถวิล สุนทรศารทูล	1	12. นายถวิล สุนทรศารทูล	1
13. นายชำนาญ ยุวบูรณ์	1	13. นายชำนาญ ยุวบูรณ์	1
14. นายปานจิตต์ อเนกวงนิช	1	14. นายปานจิตต์ อเนกวงนิช	1
15. นายประยูร กาญจนกุล	1	15. นายประยูร กาญจนกุล	1
16. นายพจน์ คังชะฤกษ์	1	16. นายพจน์ คังชะฤกษ์	1
17. นายสำเนียง ศรมณี	1	17. นายสำเนียง ศรมณี	1
18. นายชมพู อรรถจินดา	1	18. นายชมพู อรรถจินดา	1
19. นายสุจินต์ เขาวีศิษฐ์	1	19. นายสุจินต์ เขาวีศิษฐ์	1
20. นายประเสริฐ พิณภูโสภณ	1	20. นายประเสริฐ พิณภูโสภณ	1
		21. พลโทประยูร หนูนักดี	
		22. พลตรีพงษ์ ทิพวาที	
		23. พลตำรวจตรีสำราญ กรัดศิริ	
		24. พลตำรวจตรีพจน์ เกกะนั้นนท์	
		25. พันเอกสุรินทร์ ชลประเสริฐ	
		26. พันตำรวจโทสุวัฒน์ รัตนไชย	
รวม	45,000	รวม	45,998

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การประชุมสามัญครั้งที่ 13/2508 (9 ธันวาคม 2508)		การประชุมสามัญครั้งที่ 16/2512 (25 กุมภาพันธ์ 2512)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น	ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. เทศบาลนครกรุงเทพ	36,756	1. เทศบาลนครกรุงเทพ	36,764
2. เทศบาลนครธนบุรี	8,225	2. เทศบาลนครธนบุรี	8,225
3. นายถวิล สุนทรศารทูล	12	3. พันตำรวจเอกขุนนครรัฐเขตต์	1
4. นายชำนาญ ยุวบูรณ์	1	4. นายแสวง รุจิรัตน์	1
5. นายปานจิตต์ อเนกวงษ์	1	5. นายอุไทย พิณฑุโยธิน	1
6. นายสุจินต์ เขาวินิชฐ์	1	6. นายประสิทธิ์ ปัทมดิลก	1
7. พันตำรวจเอกเลื่อน กฤษณามระ	1	7. นายชื่น จารุจินดา	1
8. พลตำรวจตรีต่อศักดิ์ ยมภาค	1	8. น.อ. ผัน เปรมมณี ร.น.	1
9. นายประสิทธิ์ สงวนน้อย	1	9. หลวงนรธัญบัญชา	1
10. นายจักร พิษัณรณรงค์สงคราม	1	10. นายสมัคร เจียมบุรเศรษฐ์	1
		11. นายจักร พิษัณรณรงค์สงคราม	1
		12. นายเทียนเพ็ง กรรณสูต	1
		13. นายสำเนียง ศรีมณี	1
รวม	45,000	รวม	45,000

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การประชุมสามัญครั้งที่ 19/2515 (8 เมษายน 2515)		การประชุมสามัญครั้งที่ 20/2516 (19 เมษายน 2516)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น	ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. เทศบาลนครหลวง	44,985	1. กรุงเทพมหานคร	44,988
2. นายแสวง ศรีมาเสริม	1	2. นายแสวง ศรีมาเสริม	1
3. นายบุญยง นิมสมบุญ	1	3. นายบุญยง นิมสมบุญ	1
4. นายประสิทธิ์ โกมลมาลย์	1	4. นายเพทาย โชติनुชิต	1
5. นายแพทย์สมศักดิ์ ภากะสุต	1	5. นายชำนาญ ยุวบูรณ์	1
6. พันตำรวจตรีชั้น รัตมิต	1	6. นายปานจิตต์ อเนกวงนิช	1
7. นายแพทย์โชติनुชิต	1	7. พันตำรวจเอกเลื่อน กฤษณามระ	1
		8. นายสุจินต์ เชาววิศิษฐ์	1
		9. นายชั้น จารุจินดา	1
รวม	44,991	รวม	44,996

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การประชุมสามัญครั้งที่ 21/2517 (29 เมษายน 2517)		การประชุมสามัญครั้งที่ 22/2518 (12 พฤษภาคม 2518)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น	ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. กรุงเทพมหานคร	44,989	1. กรุงเทพมหานคร	44,992
2. นายแสวง ศรีมาเสริม	1	2. นายแสวง ศรีมาเสริม	1
3. นายบุญยง นิมสมบุญ	1	3. นายชำนาญ ยุวบูรณ์	1
4. นายชำนาญ ยุวบูรณ์	1	4. นายปานจิตต์ อเนกวิช	1
5. นายปานจิตต์ อเนกวิช	1	5. นายสุจินต์ เชาววิศิษฐ์	1
6. นายสุจินต์ เชาววิศิษฐ์	1	6. นายประสิทธิ์ สงวนน้อย	1
7. นายชื่น จารุจินดา	1	7. พันตำรวจเอกเลื่อน กฤษณามระ	1
8. นายประสิทธิ์ โกมลมาลย์	1		
รวม	44,996	รวม	44,998

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การประชุมสามัญครั้งที่ 23 (6 เมษายน 2519)		การประชุมสามัญครั้งที่ 25 (2 พฤษภาคม 2521)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น	ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. กรุงเทพมหานคร	44,992	1. กรุงเทพมหานคร	44,994
2. นายแสวง ศรีมาเสริม	1	2. นายแสวง ศรีมาเสริม	1
3. พันตำรวจเอกเลื่อน กฤษณามระ	1	3. นายสุชาย สุบรรณพงศ์	1
4. นายสุชาย สุบรรณพงศ์	1	4. นางถาวร จันทรไทย	1
5. นางถาวร จันทรไทย	1	5. นายสุจินต์ เชาววิศิษฐ์	1
		6. นายจักร พิชัยรณรงค์สงคราม	1
		7. พลตำรวจโทต่อศักดิ์ ยมนาค	1
รวม	44,996	รวม	45,000

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การประชุมสามัญครั้งที่ 26 (11 เมษายน 2522)	
ผู้ถือหุ้น	จำนวนหุ้น
1. กรุงเทพมหานคร	44,994
2. นางถาวร จันทร์ไทย	1
3. นายสุชาย สุบรรณพงศ์	1
4. นายสุจินต์ เชาววิศิษฐ์	1
5. นายจักร พิชัยรณรงค์สงคราม	1
6. พลตำรวจโทต่อศักดิ์ ยมนาค	1
7. นายแสวง ศรีมาเสริม	1
รวม	45,000

3.2 การควบคุมจัดการ

นับตั้งแต่บริษัท สหสามัคคีค้ำสัตว์ จำกัด ถือกำเนิดขึ้นมา จนถึงปี 2502 พลเอก ประภาส จารุเสถียร เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ จนอาจถือได้ว่าเป็นกิจการส่วนตัว โดยนิตินัย พลเอก ประภาสย่อมมีอำนาจการควบคุมจัดการบริษัท และแม้ในระหว่างปี 2503-2506 ซึ่งสหพันธ์ สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้ำสัตว์จำกัดสินใจและเทศบาลนครกรุงเทพร่วมเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ แต่พลเอกประภาสก็ยังคงสามารถควบคุมจัดการบริษัทได้ หากต้องการ เพราะตลอดระยะเวลา ดังกล่าวนี้อำนาจการควบคุมจัดการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเทศบาลนครกรุงเทพและสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้ำสัตว์จำกัดสินใจ และโดยข้อเท็จจริง ผู้จัดการสหพันธ์ดังกล่าวก็เป็นคนสนิทของพลเอกประภาสเอง อย่างไรก็ตาม การควบคุมจัดการ มีลักษณะหลวมๆ โดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่เพียงแต่กำหนดแนวนโยบายของบริษัท อำนาจการควบคุม จัดการตกแก่ผู้จัดการหรือผู้อำนวยการบริษัท รูปแบบดังกล่าวยังคงสืบต่อมา แม้จนถึงยุคสมัยที่ เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี (และต่อมากรุงเทพมหานคร) เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสามารถที่จะแต่งตั้งคนสนิทที่ไว้วางใจได้ เข้าดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการบริษัท จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมการจัดการอย่างเข้มงวด ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งทางการเมือง และบริษัท สหสามัคคีค้ำสัตว์ จำกัด เป็นจุดแห่งความ ขัดแย้งด้วย ความขัดแย้งดังกล่าวจะปรากฏออกมาในรูปการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารบริษัท อุทาหรณ์ของความข้อนี้นี้พิจารณาได้จากกรณีที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ไม่พอใจพฤติกรรมของนาย

ประเสริฐ พิณอุโสภณ (นายกัง แซ่เอี้ยบ) จึงสั่งยุบสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัดสินใช้ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2505 และต่อมาได้สั่งจับนายประเสริฐ พิณอุโสภณในข้อหาบ่อนทำลายความมั่นคงแห่งชาติและทุจริตในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2506 พร้อมกันนั้น ก็ได้แต่งตั้งให้ พ.ต.ท. สุวัฒน์ รัตนไชย ดำรงตำแหน่งผู้จัดการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด⁵¹

ความพยายามในการควบคุมจัดการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งให้เข้าไปบริหารเทศบาลนครกรุงเทพระหว่างปลายปี 2511 ถึง 2514 แต่ไม่ผู้มีส่วนกฤษฎีกา (สมคร เจียมบุตรเศรษฐ 2517 : 316-331) แม้ว่าเทศบาลนครกรุงเทพในยุคนั้นจะกำหนดแนวนโยบายให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดปฏิบัติส่งนาวาเอกผัน เปรมมณีไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการบริษัท และให้เทศมนตรีเยี่ยมหุ้มไปถือเพื่อเข้าไปเป็นกรรมการบริหารของบริษัท แต่การขาดความรู้ความชำนาญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของบริษัท ตลอดจนอิทธิพลทางการเมืองซึ่งหนุนหลังบริษัทดังกล่าวนี้ นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เทศบาลนครกรุงเทพในฐานะผู้ถือหุ้นรายใหญ่ไม่สามารถควบคุมการจัดการบริษัทตามต้องการได้ สภาพการณ์ทำนองเดียวกันนี้ปรากฏต่อมาในสมัยที่นายศิริ สันตบุตรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการกรุงเทพมหานครระหว่างปี 2517 – 2518

เราอาจกล่าวสรุปจากประวัติศาสตร์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดได้ว่าการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของกับการควบคุมจัดการ (Separation of Ownership and Control) พอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยที่ไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรงและบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดมิได้เป็นเป้าแห่งการโจมตี ในสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ฝ่ายบริหารของบริษัทมีอิสระพอสมควรในการบริหารและดำเนินธุรกิจของบริษัทตามวิจรรย์ญาณของตน ดังได้กล่าวแล้วว่า นับตั้งแต่ปี 2506 เป็นต้นมา เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี (ซึ่งต่อมากลายเป็นเทศบาลนครหลวงและกรุงเทพมหานครตามลำดับ) กลายเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัทนี้ ขนาดของความเป็นเจ้าของขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดังกล่าวนี้ได้เพิ่มมากขึ้นไปอีก เมื่อพลเอกประภาส จารุเสถียรได้ถอนหุ้นไปจากบริษัทฯ นับตั้งแต่ปี 2508 เป็นต้นมา สภาพการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของกับการควบคุมจัดการจึงปรากฏเด่นชัด

⁵¹ ผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจการค้าสุกรบางท่าน ซึ่งผู้เขียนได้มีโอกาสสัมภาษณ์ให้ความเห็นเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวนี้ว่า อาจเกิดจากความขัดแย้งระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับพลเอกประภาส จารุเสถียร เพราะในเวลานั้นฐานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของพลเอกประภาสเติบโตรวดเร็วมาก จนจอมพลสฤษดิ์รู้สึกหวาดระแวง อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า นายประเสริฐ พิณอุโสภณ ถูกกล่าวหาว่าวางแผนฆาตกรรมจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดู *ประชาธิปไตย* ฉบับวันที่ 26-27 กุมภาพันธ์ 2, 5 และ 7 มีนาคม และ 21 เมษายน 2506 และ *สยามรัฐรายวัน* ฉบับวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2506

แม้ว่าตามข้อเท็จจริงผู้บริหารของบริษัทฯมักจะมีส่วนร่วมถือหุ้นอยู่ด้วย แต่จำนวนหุ้นที่ถือมีน้อยมาก โดยถือหุ้นเพียงคนละ 1 หุ้น ดังนั้น ความสำนึกในความเป็นเจ้าของจึงมีอยู่ไม่มาก หรือเกือบไม่มีเลย ลักษณะการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของกับการควบคุมจัดการดังกล่าวนี้ จึงเปิดช่องให้ผู้บริหารของบริษัทฯใช้ธุรกิจของบริษัทเป็นฐานในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Managerial Utility Maximization) พฤติกรรมดังกล่าวนี้ ปรากฏในรูปแบบดังต่อไปนี้

(ก) การจ้างพนักงานจำนวนมากเกินความจำเป็น ในกรณีของบริษัทที่มีกำไรสูงสุดเป็นเป้าหมาย (Profit Maximization) หน่วยผลิตจะว่าจ้างพนักงานในจำนวนที่พอดีทำให้รายจ่ายส่วนเพิ่มในการจ้างพนักงาน (Marginal Staff Expenditure) เท่ากับรายรับส่วนเพิ่มจากการจ้างพนักงาน (Marginal Revenue Product) แต่สำหรับหน่วยผลิตที่ผู้จัดการต้องการอรรถประโยชน์สูงสุด การจ้างพนักงานจะมีจำนวนมากเกินความจำเป็น จนรายจ่ายส่วนเพิ่มในการจ้างพนักงานมีค่าน้อยกว่ารายรับส่วนเพิ่มจากการจ้างพนักงาน (Williamson 1967) ในหลายต่อหลายกรณี เมื่อมีการเปิดโปงการทุจริตในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด หรือเมื่อบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดประสบวิกฤติการณ์ทางการเงิน ประเด็นที่ว่า บริษัทฯมีจำนวนพนักงานมากเกินความจำเป็นมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อพิจารณา ตัวอย่างของความข้อนี้เกิดขึ้นเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ส่งคนสนิทเข้าควบคุมกิจการของบริษัทในปี 2506 ก็ได้มีแถลงการณ์ว่า “บริษัทฯจะพยายามตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น”⁵² และเมื่อนายธรรมนุญ เทียนเงิน ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการกรุงเทพมหานคร ก็ได้มอบหมายของ พ.ต.ต. ประสงค์ มัชฌิมานนท์ รองผู้ว่าการกรุงเทพมหานครพิจารณายกเลิกสัญญาว่าจ้างบุคคลในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดในปี 2519⁵³

(ข) การจ่ายเงินรับรอง (Emolument) มากเกินสมควร เดิมผู้อำนวยการบริษัทได้รับเงินค่ารับรองนอกเหนือจากเงินเดือน 10,000 บาทต่อเดือน และมีรถประจำตำแหน่งใช้ 2 คัน⁵⁴ และปรากฏว่า ในระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤศจิกายน 2512 บริษัทฯได้จ่ายเงินรับรอง

⁵² แถลงการณ์ของสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง “การปรับปรุงกิจการของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด” ลงวันที่ 4 มีนาคม 2506 ดู *สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 6 มีนาคม 2506

⁵³ *ประชาชาติรายวัน* ฉบับวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2519 ; *ข่าวไทย* ฉบับวันที่ 30 สิงหาคม 2519 รายงานว่าการเลิกจ้างพนักงานเพื่อให้เหลือคนงานจำนวนพอเหมาะๆกับปริมาณงานที่แต่ละคนรับผิดชอบ ก็เพื่อลดการขาดทุนของบริษัท แต่ในการนี้ บริษัทฯจะต้องจ่ายเงินชดเชยแก่พนักงานถึง 7 ล้านบาท ซึ่งบริษัทมีเงินไม่เพียงพอ เพราะมีเงินเหลืออยู่เพียง 2 ล้านบาทเท่านั้น หากจำเป็น บริษัทฯอาจต้องขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาจ่ายเป็นเงินชดเชยแก่พนักงาน หรืออาจให้เอกชนรับไปดำเนินการ โดยให้อยู่ในความควบคุมของกรุงเทพมหานคร

⁵⁴ *ประชาธิปไตย* ฉบับวันที่ 22 กันยายน 2515 ; เพชร บ้านแหลม “ผู้ปรารถนาดีต่อเทศบาลและโรงหมู” *สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 16 กันยายน 2515

จำนวน 278,000 บาท และในปี 2513-2514 จ่ายเงินรับรองจำนวน 207,000 บาท ทั้งนี้ปรากฏว่าบุคคลบางคนได้รับเงินรับรองถึง 148,000 บาท⁵⁵ นอกจากนี้ ยังปรากฏว่า บริษัทได้ออกเงินจัดซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลแก่ที่ปรึกษา กรรมการบริหาร และเจ้าหน้าที่ของบริษัทจำนวน 42 คัน โดยบริษัทออกเงินให้ 75% เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 4,805,925 บาท⁵⁶

(ค) การจัดซื้อปัจจัยการผลิตในราคาสูงกว่าราคาตลาด ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์สยามรัฐได้รายงานว่ ในสมัยที่นายชำนาญ ยุวบูรณ์เป็นนายกเทศมนตรี บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดได้ซื้อที่ดินใกล้สวนสามพรานในราคาแพงกว่าราคาจริงถึง 14 เท่า ราคาตลาด 500,000 บาท แต่บริษัทจ่ายเงินซื้อถึง 7,000,000 บาท โดยที่มีได้นำที่ดินดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ เนื่องจากอยู่ไกลถนนใหญ่⁵⁷

(ง) การใช้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดเป็นฐานในการหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตามข้อเท็จจริง เจ้าหน้าที่และกรรมการบริหารของบริษัทบางคนมีผลประโยชน์ในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง บางคนมีอาชีพเป็นพ่อค้ารวบรวมสุกรมี่ชีวิต บางคนมีอาชีพเป็นพ่อค้าสุกรมี่ชีวิต และเมื่อบริษัทมีธุรกิจส่งโคกระบือไปขายต่างประเทศ บุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้บางคนก็ไปจัดตั้งบริษัทผู้นำเข้าขึ้นที่ฮ่องกง แล้วรับซื้อโคกระบือจากบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดในการหากำไรจากธุรกิจการค้าโคกระบือระหว่างประเทศนี้ ในบางครั้งบริษัทผู้นำเข้าที่ฮ่องกงใช้วิธีการแจ้งราคาที่สูงกว่าที่เป็นจริง และบางครั้งก็แจ้งว่าโคกระบือที่ส่งไปนั้นตกทะเลเนื่องจากเกิดมรสุม⁵⁸ เพื่อจะได้ไม่ต้องชำระเงินเต็มตามจำนวนที่นำเข้า การที่เจ้าหน้าที่และกรรมการบริหารมีผลประโยชน์ในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการขาดความสำนึกในความเป็นเจ้าของ เนื่องจากมิได้มีส่วนถือหุ้นก็ดี หรือหุ้นที่ถือมีน้อยจนเกินกว่าที่จะคาดหวัง “ผลประโยชน์ในรูปเงินปันผล” จากบริษัทก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่สนใจปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของบริษัท และมีการทุจริตด้วยวิธีการนานัปการ

⁵⁵ ประชาธิปไตย ฉบับวันที่ 22 กันยายน 2515

⁵⁶ ประชาธิปไตย ฉบับวันที่ 20 กันยายน 2515 ; สยามรัฐ ฉบับวันที่ 31 สิงหาคม 2515 รายงานว่า ผู้ที่บริษัทออกเงินซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลให้ ได้แก่ นายปานจิตต์ อเนกวานิช นายชำนาญ ยุวบูรณ์ นายสุจินต์ เขาววิเศษชัย นายคำนึ่ง ชาญเลขา นายเทียนเพ็ง กรรณสูต นายสุกิจ ศรีสาคร นายชัย จารุจินดา และนางถาวร จันทร์ไทย เป็นต้น

⁵⁷ สยามรัฐ ฉบับวันพุธที่ 22 พฤศจิกายน 2515 นอกจากนี้ สยามรัฐ ฉบับวันที่ 1 กันยายน 2515 ยังได้รายงานว่ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดได้จ่ายเงินซื้อหุ้นในบริษัทเฟรชแอนด์กรีน โดยไม่ปรากฏว่ามีตัวบริษัทแต่ประการใด

⁵⁸ แก้ว สุรสิทธิ์ (2522 : 47-54) สยามรัฐ ฉบับวันที่ 23 กันยายน 2515

พฤติกรรมต่างๆดังที่พรรณนามาข้างต้นนี้ น่าจะเป็นประจักษ์พยานเพียงพอที่จะสนับสนุนว่า มีสภาพการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของกับการควบคุมจัดการในบริษัท สหสามัคคีคำสัตว์ จำกัด และโดยพื้นฐานแล้ว สภาพดังกล่าวนี้ เกิดจากพัฒนาการของบริษัทในแง่ที่ว่า บริษัทนี้ถือกำเนิดจากการหาผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างพ่อค้านายทุนกับผู้มีส่วนทางทางการเมือง เมื่อภูมิหลังของบริษัทเป็นดังเช่นว่านี้ ความสนใจในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัทจึงไม่มีเท่าที่ควร แรงกระตุ้นที่จะทำให้บริษัทปรับปรุงประสิทธิภาพในการประกอบการตามประวัติศาสตร์ที่เป็นมา มักจะเกิดจากมูลเหตุ 2 ด้านด้วยกัน คือ

(ก) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จนเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบริษัท ดังกรณีที่เกิดขึ้นในปี 2506 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ส่งคนสนิทเข้าไปเป็นผู้บริหารบริษัท หรือเมื่อพรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งและเข้าไปควบคุมการบริหารของบริษัทในปี 2512

(ข) เมื่อเกิดมีปัญหาการขาดแคลนสุกร และ/หรือปัญหาเนื้อสุกรมีราคาแพงจนบริษัท สหสามัคคีคำสัตว์ จำกัดเป็นเป้าแห่งการโจมตี ในกรณีดังกล่าวนี้ มักจะมีการขุดคุ้ยการทุจริตและการใช้จ่ายเงินเกินสมควรของบริษัท

นับตั้งแต่ปี 2506 เป็นต้นมา เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี (ซึ่งรวมตัวและยกฐานะเป็นกรุงเทพมหานครในเวลาต่อมา) ได้ดำเนินการควบคุมการจัดการบริษัท สหสามัคคีคำสัตว์ จำกัดด้วยวิธีการต่างๆอย่างน้อย 3 วิธี คือ

(1) การควบคุมการจัดการด้วยการแต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งบริหารที่สำคัญตามหลักการแล้ว อำนาจในการเปลี่ยนแปลงตัวผู้จัดการและผู้อำนวยการน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบังคับให้ผู้บริหารต้องบริหารงานของบริษัทไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น แต่ข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้มีส่วนแต่งตั้งขาดความสำนึกในความเป็นเจ้าของ ประกอบกับผู้มีส่วนแต่งตั้งกับผู้ได้รับแต่งตั้งมักจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน การดำเนินงานของบริษัทไปในทางที่เกื้อกูลผลประโยชน์ส่วนบุคคลร่วมกันจึงเกิดขึ้น

(2) การกำหนดแนวนโยบายในการดำเนินงาน การควบคุมโดยวิธีนี้จะเข้มงวดเป็นพิเศษในยามที่มีปัญหาการขาดแคลนสุกร และ/หรือปัญหาเนื้อสุกรมีราคาแพง

(3) การกำหนดวงเงินค่าตอบแทนที่บริษัท สหสามัคคีคำสัตว์ จำกัดต้องจ่ายให้แก่เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี ตามปกติ ผู้ถือหุ้นย่อมได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล แต่การจ่ายเงินปันผลจะกระทำเฉพาะแต่ปีที่มีกำไร ในกรณีของบริษัท สหสามัคคีคำสัตว์ จำกัดนั้น เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี นอกจากจะได้รับส่วนแบ่งของกำไร

ในรูปเงินปันผลในฐานะผู้ถือหุ้นแล้ว⁵⁹ ยังกำหนดให้บริษัทต้องจ่ายเงินค่าตอบแทนแก่เทศบาลทั้งสองเป็นเงินก้อนตายตัว ข้อกำหนดนี้มีผลเสมือนหนึ่งเทศบาลเก็บภาษีเหมาจ่าย (Lump-sum Tax) จากบริษัท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เงินค่าตอบแทนที่บริษัทต้องจ่ายแก่เทศบาลทั้งสองนั้นเป็นกำไรขั้นต่ำที่ผู้ถือหุ้นพอใจ (Satisfactory Level of Profits) ซึ่งเท่ากับบังคับให้บริษัทต้องดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้กำไรขั้นต่ำดังกล่าว ในปีบัญชี 2504/2505 มีข้อตกลงที่บริษัทต้องจ่ายเงินค่าตอบแทนแก่เทศบาลนครกรุงเทพ 5 ล้านบาท และเทศบาลนครธนบุรี 1 ล้านบาท ต่อมาในปีบัญชี 2505/2506 ได้เซียบวงเงินค่าตอบแทนขึ้นเป็น 8 ล้านบาทสำหรับเทศบาลนครกรุงเทพ และ 2.4 ล้านบาทสำหรับเทศบาลนครธนบุรี ในยุคสมัยที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดมีอำนาจผูกขาดในธุรกิจการค้าสุกร และรัฐบาลประกาศห้ามมิให้นำสุกรฆ่าแหละเข้ามาขายในกรุงเทพและธนบุรี บริษัทสามารถจ่ายเงินค่าตอบแทนตามวงเงินที่กำหนดไว้ทุกประการ และแท้ที่จริงแล้วในยุคสมัยดังกล่าวนี้ บริษัทสามารถกอบโกยกำไรอย่างมหาศาล จนวงเงินค่าตอบแทนที่กำหนดไว้ดูน้อยเกินไป (ดูตารางที่ 2) ซึ่งเป็นเหตุให้การกำหนดวงเงินค่าตอบแทนที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดต้องจ่ายให้แก่เทศบาลทั้งสอง มิใช่มาตรการที่มีประสิทธิผลในการบีบบังคับให้บริษัทต้องประกอบธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในยุคสมัยที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดหมดสิ้นอำนาจผูกขาด อันเป็นผลจากการที่รัฐบาลประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเสรี และอนุญาตให้นำเนื้อสุกรฆ่าแหละเข้ามาขายในกรุงเทพและธนบุรีได้ บริษัทจะไม่สามารถจ่ายเงินค่าตอบแทนดังกล่าวนี้ได้ เนื่องจากประสบการขาดทุน สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ปรากฏอย่างเด่นชัดนับตั้งแต่ปีบัญชี 2509/2510 เป็นต้นมา การกำหนดวงเงินค่าตอบแทนจะเป็นมาตรการที่มีประสิทธิผลในการเร่งเร้าให้ฝ่ายบริหารของบริษัทต้องปรับปรุงประสิทธิภาพในการประกอบการอยู่เสมอ ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่จำเป็นอย่างน้อย 2 ประการ คือ *ประการแรก* วงเงินค่าตอบแทนขั้นต่ำที่กำหนดนี้จะต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามการเปลี่ยนแปลงอำนาจการผูกขาดที่บริษัทมีอยู่ *ประการที่สอง* หากฝ่ายบริหารของบริษัทไม่สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการประกอบการ จนได้กำไรขั้นต่ำตามวงเงินค่าตอบแทนที่กำหนดไว้ จักต้องมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารเพื่อเป็นการลงโทษ อันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในวิสาหกิจเอกชนโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม การณ์กลับปรากฏว่า เมื่อบริษัทประสบการขาดทุนก็หาได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารด้วยสาเหตุดังกล่าวแต่ประการใดไม่ โดยทั่วไปแล้วการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารบริษัท

⁵⁹ ตามข้อมูลเท่าที่ค้นได้ ในระหว่างปีบัญชี 2504/2505 ถึง 2510/2511 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ได้จ่ายเงินปันผลแก่เทศบาลนครกรุงเทพเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 34,509,525 บาท และแก่เทศบาลนครธนบุรี 9,458,750 บาท ดู *สหสามัคคีค้าสัตว์ (2512)*

เกิดจากสาเหตุทางการเมืองเป็นสำคัญ และในปัจจุบัน (2523) บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ไม่มีพันธะที่จะต้องจ่ายเงินค่าตอบแทนแก่กรุงเทพมหานครอีกต่อไป⁶⁰

ตารางที่ 2

กำไรประจำปีของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด
และเงินค่าตอบแทนที่จ่ายให้แก่เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี
ปีบัญชี 2504/2505 ถึง 2509/2510

ปีบัญชี	กำไรประจำปี	ค่าตอบแทนที่จ่ายให้แก่	
		เทศบาลนครกรุงเทพ	เทศบาลนครธนบุรี
2504/2505	15,734,123.15	5,000,000	1,000,000
2505/2506	55,634,229.90	8,000,000	2,400,000
2506/2507	46,227,164.58	8,000,000	2,400,000
2507/2508	22,574,489.59	8,000,000	2,400,000
2508/2509	4,708,819.91	13,000,000	2,400,000
2509/2510	-2,130,819.29	ค้างชำระ	533,475.77
รวม	142,748,007.84	42,000,000	11,133,475.77

ที่มา 1. กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์
2. ข้อมูลที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารของคณะกรรมการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เอกสารเสนอต่อเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี (เอกสารโรเนียว สิงหาคม 2512)

หมายเหตุ ปีบัญชีเริ่มต้นวันที่ 1 กันยายน และสิ้นสุดวันที่ 31 สิงหาคมของปีถัดไป

4. ธุรกิจและผลประกอบการ

หากเราพิจารณาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด นับตั้งแต่ปี 2498 เป็นต้นมา เราอาจจำแนกการดำเนินธุรกิจของบริษัทดังกล่าวนี้ออกเป็น 3 ยุคคือ

- (ก) ยุคแห่งการสืบทอดภารกิจทางประวัติศาสตร์ : 2498 – 2504
- (ข) ยุคทองของสหสามัคคีค้าสัตว์ : 2504 – 2511
- (ค) ยุคแห่งความเสื่อมถอย : 2511 – ปัจจุบัน (2523)

⁶⁰ คำให้สัมภาษณ์ของ ร.ต.อ.สมศักดิ์ พัวเวส ผู้อำนวยการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2523

4.1 ยุคแห่งการสืบทอดภารกิจทางประวัติศาสตร์ : 2498 – 2504

บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ถือกำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2498 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะประกอบกิจการดังต่อไปนี้⁶¹

- (1) เพื่อทำการค้าสัตว์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ
- (2) เพื่อทำการขนส่งสินค้าทางทะเล
- (3) เพื่อทำการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศมาจำหน่าย และส่งสินค้าออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ
- (4) ทำการเป็นตัวแทน นายหน้า และตัวแทนการค้าต่างๆในกิจการทุกชนิด
- (5) ทำการเผยแพร่สินค้าระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมวัตถุประสงค์ดังกล่าว
- (6) ทำการลงทุนแสวงหาผลประโยชน์อื่นใดที่เห็นสมควร

โดยที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ถือกำเนิดขึ้นเพื่อปฏิบัติภารกิจทางประวัติศาสตร์ สืบต่อจาก บริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ดังนั้น ในการประชุมเพื่อก่อตั้งบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ที่ประชุมจึงมีมติให้สัตยาบันรับรองการโอนกิจการ ตลอดจนเงินและเจ้าหนี้ รวมทั้งสาขาที่หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ของบริษัทคำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด มาให้แก่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้ให้สัตยาบันรับรองการโอนหุ้นของบริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ที่ถือในบริษัทไทยคอมเมอร์เชียล เอเจนซี จำกัด (Thai Commercial Agency Co. Ltd) ซึ่งตั้งอยู่ในฮ่องกงมูลค่า 50,000 เหรียญฮ่องกงมาให้แก่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดด้วย ในการประชุมครั้งนี้ หลวงเจริญภรณ์สิน ตัวแทนบริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ได้เข้าร่วมประชุมด้วย⁶² ต่อมานายทวิ ชิมตระกูล กรรมการผู้จัดการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ได้มีหนังสือลงวันที่ 23 กันยายน 2498 ถึงนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลาง กระทรวงเศรษฐกิจ โดยแจ้งว่า บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ได้ให้สัตยาบันรับรองการทำสัญญาธุรกิจของบริษัท คำสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ในเรื่องต่อไปนี้⁶³

(1) สัญญาการขายกระป๋องให้แก่บริษัทไทยคอมเมอร์เชียลเอเจนซี จำกัด ที่ฮ่องกง ในอัตราเดือนละไม่น้อยกว่า 900 ตัว ราคาขายขึ้นลงตามราคาตลาดที่ฮ่องกง ซึ่งในขณะนั้นเท่ากับ กิโลกรัมละ 90 เซ็นต์ฮ่องกง

⁶¹ ข้อมูลจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁶² รายงานการประชุมเพื่อก่อตั้งบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2498 เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁶³ ข้อมูลจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

(2) สัญญาการขายกระบือให้แก่องค์การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการ เพื่อส่งไปยังประเทศญวน 2,000 ตัว ราคาตัวละ 1,400 บาท

(3) สัญญาการขายโคให้แก่บริษัท ฟิลิปปินส์ไฮด์ จำกัด ในประเทศฟิลิปปินส์ เดือนละ 1,500 ตัว คิดราคาขายตามราคาในตลาดแห่งประเทศฟิลิปปินส์ในวันส่งมอบสัตว์

(4) สัญญาการเช่าเรือเดินทะเล 3 ลำ จากบริษัทซุนเจียงที่จังหวัดฮ่องกง เพื่อบรรทุกสัตว์ที่ตกลงขายไปยังต่างประเทศ คือ เรือดานาคีล และเรือไทยซุนฮง ค่าเช่าเดือนละ 96,000 เหรียญฮ่องกงต่อหนึ่งลำ และเรือเฮลิกอน ค่าเช่าเดือนละ 85,00 เหรียญฮ่องกง

(5) การส่งกระบือจากสาขาบริษัทที่ตำบลหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาไปขายให้แก่ สหรัชมลายุเป็นครั้งคราว เดือนละ 400 ตัว โดยขายตามราคาท้องตลาดของสหรัชมลายุ

นอกจากนี้ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ยังได้ยืนยันเจตนารมณ์ว่า "... เดิม บริษัทค้าสัตว์ ทหารสามัคคี จำกัด แผนกค้าสัตว์ต่างประเทศและการเดินเรือทำมาอย่างไร บริษัทนี้ก็ดำเนินงาน สืบเนื่องติดต่อกันมาเพื่อไม่ให้ขาดสายงาน ..." ⁶⁴ ในการสืบทอดภารกิจทางประวัติศาสตร์ ดังกล่าวนี้ ได้มีการตกลงให้บริษัท ค้าสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด เข้าถือหุ้นในบริษัท สหสามัคคี ค้าสัตว์ จำกัด จำนวน 996 หุ้น (ดูตารางที่ 1) แต่การณ์กลับปรากฏต่อมาว่า บริษัท ค้าสัตว์ทหาร สามัคคี จำกัด ไม่เพียงแต่จะมีได้ชำระเงินค่าหุ้น 50% ของมูลค่าหุ้นที่ถือเท่านั้น หากยังไม่ยอม ดำเนินการโอนกิจการและส่งมอบเอกสารต่างๆให้แก่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดอีกด้วย แม้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด จะพยายามทวงถามด้วยวิธีการใด แต่บริษัท ค้าสัตว์ทหาร สามัคคี จำกัด ก็กลับเพิกเฉยเสีย ดังนั้น ในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2499 ที่ประชุมบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด จึงมีมติให้ถือว่า บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด มิได้รับ โอนบรรดาการเงิน ลูกหนี้ และเจ้าหนี้ จากบริษัท ค้าสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ส่วนหุ้นที่กำหนดจะ ให้ถือโดยบริษัท ค้าสัตว์ทหารสามัคคี จำกัด ก็ให้โอนให้แก่พลตรีประภาส จารุเสถียรทั้งหมด ⁶⁵

ธุรกิจหลักของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ในระยะแรกเริ่ม ได้แก่ การส่งสัตว์ ไปขายต่างประเทศ ซึ่งผลปรากฏว่า ในปีบัญชี 2498/2499 บริษัทมีกำไร 1,792,988.41 บาท จึงได้มีมติจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้น 1,000,000 บาท ⁶⁶ ในเวลานั้น พลตรีประภาส จารุเสถียร

⁶⁴ จดหมายของนายทวี ชิมตระกูล กรรมการผู้จัดการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ลงวันที่ 19 กันยายน 2498 ถึงนายทะเบียนหุ้นส่วน บริษัทกลาง เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁶⁵ รายงานการประชุมใหญ่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ครั้งที่ 1/2599 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2499 เอกสาร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁶⁶ รายงานการประชุมใหญ่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ครั้งที่ 2/2499 เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2499 เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ในรายงานดังกล่าวนี้ระบุว่า บริษัทมีกำไร 1,958,459.12 บาท แต่ตัวเลขที่ปรากฏในปีบัญชีกำไรขาดทุนมีเพียง 1,792,988.41 บาท

มีแผนที่จะขยายฐานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ด้วยการจัดตั้งบริษัทธุรกิจการค้าต่างๆ ในกาครั้งนี้ ได้ขอให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เข้าไปร่วมถือหุ้นด้วย ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยทุกครั้ง เนื่องจากพลตรีประภาส จารุเสถียร เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในปี 2499 นั้นเอง เมื่อมีการก่อตั้งบริษัท สหพาณิชย์สามัคคี จำกัด (The Union Trading Corporation Ltd.) ซึ่งมีทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาท บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดก็ได้ร่วมถือหุ้นด้วย 200,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 4 ของมูลค่าหุ้นทั้งหมด)⁶⁷ ต่อมา ได้แยกกิจการเดินเรือขนส่งสินค้าทางทะเล ซึ่งเป็นกิจการแผนกหนึ่งของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ไปจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่ต่างหาก ชื่อบริษัท สหสามัคคีเดินเรือ จำกัด (Thai Line Co-operation Ltd.) โดยมีทุนจดทะเบียน 2,400,000 บาท แบ่งเป็น 2,400 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดได้ถือหุ้นในบริษัทใหม่นี้ 1,200 หุ้น (คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด)⁶⁸ และเมื่อพลตรีประภาส จารุเสถียร ก่อตั้ง บริษัทการค้าสหสามัคคี จำกัด (Trade Union Co-operation Ltd.) ขึ้น โดยมีทุนจดทะเบียน 1,000,000 บาท บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ก็ได้ร่วมถือหุ้น 50%ของจำนวนหุ้นทั้งหมด⁶⁹ (ดูตารางที่ 3)

ตารางที่ 3

ธุรกิจในเครือของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

ปี 2498 – 2500

ชื่อบริษัท	ปีที่จดทะเบียน	ทุนจดทะเบียน	รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ
บริษัท สหพาณิชย์สามัคคี จำกัด	2499	5,000,000	พลตรีประภาส จารุเสถียร พลโทสนิท ไทยานนท์
บริษัท สหสามัคคีเดินเรือ จำกัด	2499	2,400,000	พลตรีประภาส จารุเสถียร
บริษัท การค้าสหสามัคคี จำกัด	2500	1,000,000	พลตรีประภาส จารุเสถียร พันตำรวจเอกต่อศักดิ์ ยมนา

ที่มา เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁶⁷ ดู เชิงอรรม 66

⁶⁸ รายงานการประชุมใหญ่วิสามัญ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดครั้งที่ 1/2499 เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2499 เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁶⁹ ดู เชิงอรรม 68 บริษัท การค้าสหสามัคคี จำกัด ประกอบธุรกิจการค้าส่งสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศ และส่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเครื่องไฟฟ้า เครื่องรับโทรทัศน์ ตู้เย็น วิทยุทรานซิสเตอร์ เข้ามาจำหน่ายภายในประเทศ สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นยี่ห้อโตชิบา วิธีการจำหน่ายใช้วิธีการขายแบบผ่อนส่ง

อย่างไรก็ตาม ในรอบปีบัญชี 2499/2500 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เริ่มประสบภาวะการขาดทุน โดยขาดทุนจำนวน 189,321.38 บาท เนื่องจากเกิดโรคระบาดทางภาคใต้ จนเป็นเหตุให้ทางราชการประกาศห้ามส่งสัตว์ออกนอกประเทศ ประกอบกับผู้จัดการค้าสัตว์ภาคกลางของบริษัท ดำเนินการซื้อกระบือเพื่อส่งไปขายฮ่องกงในราคาที่ประจักษ์ชัดว่าขาดทุน ภาวะขาดทุนดังกล่าวนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดรอบปีบัญชี 2499/2500 ถึงปีบัญชี 2503/2504 (ดูตารางที่ 4) บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด จึงตัดสินใจขยายการประกอบธุรกิจโดยแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท เพื่อให้บริษัททำอุตสาหกรรมป่าไม้ ทั้งนี้ปรากฏในรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัทครั้งที่ 2/2500 เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2500 ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า “... ประธานกรรมการกล่าวว่า กิจการของบริษัทยังไม่กว้างขวางพอ จึงเสนอเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในหนังสือบริคณห์สนธิอีกข้อหนึ่ง คือ ทำอุตสาหกรรมป่าไม้ แล้วต่อไปเราก็ช่วยกันหางานนี้มาทำ ก็จะเป็นงานยึดเยื้อ ทำได้นาน ที่ประชุมเห็นชอบด้วย ...”⁷⁰

ก่อนปี 2502 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ยังไม่ผู้มีบทบาทในธุรกิจการค้าสุกรมามากนัก เมื่อบริษัทก่อกำเนิดขึ้นในปี 2498 นั้น เป็นยุคซึ่งรัฐบาลประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรมแบบเสรี เนื่องจากมีปัญหาสุกรมมีชีวิตล้มตลาด และราคาสุกรมมีชีวิตตกต่ำลง อันเป็นเหตุให้ผู้เลี้ยงสุกรมพากันเลิกประกอบอาชีพดังกล่าวนี้ ภายในชั่วระยะเวลาเพียงปีเศษต่อมา ปัญหาวัฏจักรสุกรมก็กลับปรากฏขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ราคาเนื้อสุกรมชำแหละถีบตัวสูงขึ้น จนก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้บริโภค รัฐบาลจึงมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสหกรณ์ร่วมกันดำเนินการค้าสุกรม โดยจัดระบบกระบวนการสหกรณ์ประเภทบำรุงและค้าสัตว์ขึ้นดังต่อไปนี้ (สาโรจน์ สุนันท์วิวัฒน์ 2504 : 124 - 125)

(ก) สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัดสินใจ เป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติ โดยมีหน้าที่ดำเนินการให้ผู้เลี้ยงสุกรมสามารถขายสุกรมมีชีวิตในราคาพอสมควรที่จะดำเนินการเลี้ยงอยู่ได้โดยสม่ำเสมอ ให้ผู้ค้าสุกรมมีกำไรพอสมควรแก่การครองชีพ และให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสุกรมชำแหละในราคาไม่สูงเกินควรและมีให้เกิดการขาดแคลน⁷¹

⁷⁰ เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

⁷¹ ก่อนปี 2502 มีสหกรณ์สุกรมอยู่ 2 ประเภท คือ

(ก) สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการเลี้ยงสุกรม โดยไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าสุกรม สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรมราชบุรี จัดทะเบียนเป็นแห่งแรกเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2496

(ข) สหกรณ์กลางผู้ค้าและเลี้ยงสุกรม ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวพันทั้งการเลี้ยงและการค้าสุกรม สหกรณ์กลางผู้ค้าและเลี้ยงสุกรม จังหวัดพระนคร จัดทะเบียนเป็นแห่งแรกเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2499

ดู สาโรจน์ สุนันท์วิวัฒน์ (2504 : 23 - 27)

(ข) สหกรณ์กลางจังหวัดต่างๆเป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับจังหวัด มีหน้าที่เช่นเดียวกับสหพันธ์สหกรณ์ฯ แต่มีแผนทำการเฉพาะในเขตจังหวัดนั้นๆ

(ค) สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรระดับท้องถิ่นเป็นสหกรณ์ผู้ผลิตขั้นปฐม โดยมีหน้าที่ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงสุกรอย่างมีประสิทธิภาพ และดำเนินการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรเพื่อให้อำนาจต่อรองมากขึ้น

ในการดำเนินการของระบบกระบวนการสหกรณ์ดังกล่าวนี้ มีนโยบายเน้นหนักไปในทางส่งเสริมราษฎรผู้เลี้ยงสุกร โดยกำหนดราคารับซื้อสุกรมีชีวิตไว้สูง อันเป็นเหตุให้การเลี้ยงสุกรมีมากขึ้น จนเกินความต้องการของตลาด สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัดสินใจที่ไม่สามารถรับซื้อสุกรที่มีผู้เสนอขายไว้ได้หมด จึงมีการซื้อขายโควตานำสุกรเข้าโรงฆ่าสัตว์ อันเป็นเหตุให้รัฐบาลถูกโจมตี ในที่สุดรัฐบาลจึงเรียกข้าราชการกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสหกรณ์ที่ส่งไปควบคุมสหพันธ์สหกรณ์กลับสู่หน่วยราชการในสังกัดเดิม (สหสามัคคีค้าสัตว์ 2512)

บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดเริ่มเข้าสู่ธุรกิจการค้าสุกรอย่างจริงจังในปี 2502 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันนำมาสู่จุดเริ่มต้นดังกล่าวนี้ ก็คือ การออกพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม 2503 เป็นต้นมา⁷² โดยผลตามบทบัญญัติในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้

“การตั้งโรงฆ่าสัตว์และโรงพักสัตว์ และดำเนินการฆ่าสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นใดที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี หรือโดยบุคคลอื่นใดซึ่งราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี

ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นจะมอบหมายให้บุคคลอื่นตั้งโรงฆ่าสัตว์และโรงพักสัตว์ และดำเนินการฆ่าสัตว์ตามความในวรรคก่อนได้ก็แต่โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี

ในกรณีที่ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นมอบหมายให้บุคคลใดจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์และโรงพักสัตว์ และดำเนินการฆ่าสัตว์ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นผู้มอบหมายจะถอนการมอบหมายนั้นเสียเมื่อปรากฏว่าผู้ได้รับมอบหมายไม่ปฏิบัติตามการฆ่าสัตว์ให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ หรือกระทำผิดข้อตกลงหรือเงื่อนไขใดๆที่กำหนดในการมอบหมายนั้นเสียก็ได้”

⁷² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 77 ตอนที่ 6 ลงวันที่ 26 มกราคม 2503

แต่เดิมตามพระราชบัญญัติอาคารฆ่าสัตว์ พุทธศักราช 2488 กำหนดไว้ว่า ผู้ที่จะประกอบธุรกิจการฆ่าสัตว์จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่⁷³ โดยมีได้ห้ามมิให้เอกชนประกอบธุรกิจดังกล่าวนี้ แต่ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 ธุรกิจการฆ่าสัตว์ถูกสงวนไว้เป็นขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผลที่ตามมาก็คือ ในทางปฏิบัติบรรดาเอกชนที่ต้องการประกอบธุรกิจการฆ่าสัตว์ จะต้องยกโรงฆ่าสัตว์ที่สร้างขึ้นให้เป็นสมบัติของเทศบาลหรือสุขาภิบาลตามแต่กรณี จึงจะประกอบธุรกิจต่อไปได้⁷⁴ นอกจากนี้ ยังมีข้อน่าสังเกตด้วยอีกว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ตามกฎหมายใหม่นี้คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 20) แต่เดิมพระราชบัญญัติอาคารฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2488 กิติ และพระราชบัญญัติอาคารฆ่าสัตว์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2496 กิติ อำนาจดังกล่าวนี้เป็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (มาตรา 13)

การเปลี่ยนแปลงเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นับเป็นจังหวะก้าวสำคัญที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เริ่มเข้าไปมีบทบาทในธุรกิจการค้าสุกรในขณะนั้น ผู้ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก็คือ พลโทประภาส จารุเสถียร ซึ่งบังเอิญเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ด้วย⁷⁵ ในขณะที่มีการร่างพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 นั้นเอง บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ก็มีดำริที่จะเพิ่มทุนจดทะเบียนจาก 2 ล้านบาท เป็น 50 ล้านบาท พร้อมทั้งสร้างโรงฆ่าสัตว์ทันสมัย ในการนี้จำเป็นต้องอาศัยเงินกู้จำนวน 938,200 เหรียญอเมริกัน ซึ่งคิดเป็นเงินไทยประมาณ 20 ล้านบาท โดยกู้จากกองทุนเงินกู้เพื่อการพัฒนา (Development Loan Fun) อันเป็นกองทุนขององค์การ USOM ประมาณ 80% หรือไม่เกิน 750,000 เหรียญอเมริกัน ส่วนที่เหลือกู้จากบริษัท เอ. เอส. แอตลาส (A.S. Atlas) แห่งประเทศเดนมาร์ก ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสร้างโรงฆ่าสัตว์ดังกล่าวนี้ ในปีเดียวกันนั้นเอง รัฐบาลได้สั่งให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสหกรณ์กลับเข้าไปควบคุมสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัดสินไช้ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อตั้ง

⁷³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 62 ตอนที่ 3 ลงวันที่ 9 มกราคม 2488 มาตรา 5 มีบทบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และเสียอากรตามอัตราในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้”

⁷⁴ ในปัจจุบัน (2523) มีโรงฆ่าสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ 6 โรงด้วยกัน คือ โรงฆ่าสัตว์สุขาภิบาลลำโรง สุขาภิบาลพระประแดง สุขาภิบาลบางแค สุขาภิบาลรังสิต สุขาภิบาลนนทบุรี และโรงฆ่าสัตว์กล้วยน้ำไทยของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ตามข้อเท็จจริงมีเฉพาะโรงฆ่าสัตว์กล้วยน้ำไทยเท่านั้นที่กรุงเทพมหานครเข้าไปบริหารโดยตรง นอกนั้นเอกชนเป็นผู้ดำเนินงานเองทั้งสิ้น

⁷⁵ พลโทประภาส จารุเสถียร ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 2500 จนถึง 14 ตุลาคม 2516 รวม 16 ปีเศษ เมื่อพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมียศเป็นจอมพล

โรงฆ่าสัตว์ที่ถูกสุขลักษณะ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้บริโภคเนื้อสุกรฆ่าแหละที่สะอาดและปราศจากโรค (สหสมาคมคัสดสัตว์ 2512) แต่สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและคัสดสัตว์จำกัดสินไช้ ไม่มีเงินทุนมากพอที่จะสร้างโรงฆ่าสัตว์ดังกล่าวนี้ กองทุนเงินกู้เพื่อการพัฒนา (DLF) ซึ่งยินดีให้เงินกู้แก่บริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด นั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะให้เงินกู้แก่เอกชนเท่านั้น ส่วนสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและคัสดสัตว์จำกัดสินไช้ นั้น ถือเป็นหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น จึงได้มีการทำข้อตกลงให้บริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด ดำเนินการสร้างโรงฆ่าสัตว์ต่อไปตามแผนการที่ดำริไว้โดยสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและคัสดสัตว์จำกัดสินไช้และเทศบาลนครกรุงเทพเข้าร่วมเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในบริษัทนี้ การทำข้อตกลงดังกล่าวนี้เป็นไปอย่างราบรื่น⁷⁶ และแล้วการดำเนินการสร้างโรงฆ่าสัตว์อันทันสมัยก็เริ่มต้นขึ้น⁷⁷

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่โรงงานฆ่าสัตว์อันทันสมัยยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ บริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด ก็ยังคงประสบภาวะการขาดทุนอยู่ต่อไป (ดูตารางที่ 4) ต่อเมื่อโรงฆ่าสัตว์ทันสมัยเริ่มดำเนินการได้ตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม 2504 เป็นต้นมา บริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด จึงเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคทองแห่งการกอบโกยผลประโยชน์

⁷⁶ ในขณะที่มีการเจรจกันในเรื่องนี้ ผู้ที่มีอำนาจควบคุมและบังคับบัญชาเทศบาลนครกรุงเทพและสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและคัสดสัตว์ จำกัดสินไช้ คือ พลโทประภาส จารุเสถียร ซึ่งบังเอิญเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด

⁷⁷ ตามรายงานการประชุมสามัญครั้งที่ 5/2503 ของบริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2503 ในจำนวนหุ้นที่จำหน่ายแล้ว 45,000 หุ้น ถือโดยสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและคัสดสัตว์จำกัดสินไช้ 33,739 หุ้น และถือโดยเทศบาลนครกรุงเทพ 4,500 หุ้น รวมเป็นหุ้นที่ถือโดยหน่วยงานของรัฐทั้งสองแห่งนี้ 38,239 หุ้น คิดเป็นร้อยละ 84.98 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายแล้วทั้งหมด ข้อที่น่าสังเกตก็คือ นายทวี ชิมตระกูล กรรมการผู้อำนวยการบริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด ได้แถลงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นในการประชุมวิสามัญครั้งที่ 1/2502 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2502 ว่า กองทุนเงินกู้เพื่อการพัฒนา (DLF) มีหลักการที่จะให้กู้แก่บริษัทเอกชนเท่านั้น และด้วยถ้อยแถลงดังกล่าวนี้ ได้เป็นเหตุให้สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและคัสดสัตว์ จำกัดสินไช้ และเทศบาลนครกรุงเทพเข้ามาร่วมถือหุ้นในบริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด แต่โดยผลของการกู้เงินดังกล่าว หน่วยงานของรัฐทั้งสองแห่งนี้ได้กลายมาเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท จนมิอาจถือได้ว่า บริษัท สหสมาคมคัสดสัตว์ จำกัด เป็นวิสาหกิจเอกชนอีกต่อไป คำถามจึงมีอยู่ว่า เหตุใดกองทุนเงินกู้เพื่อการพัฒนาจึงจัดสรรเงินกู้ให้ ทั้งๆที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้

4.2 ยุคทองของสหสามัคคีค้าสัตว์ 2504 – 2511

ในการเพิ่มทุนจดทะเบียนในปี 2502 นั้น บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดได้เปลี่ยนแปลงหนังสือบริคณห์สนธิ โดยแก้ไขเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการเป็นดังนี้⁷⁸

- (1) ทำการค้าสัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ และส่วนอื่นๆของสัตว์ รวมทั้งผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์และส่วนอื่นๆ ของสัตว์
- (2) ประกอบอุตสาหกรรมประเภทโรงฆ่าสัตว์
- (3) ทำการค้าประเภทกิจการห้องเย็นเพื่อเก็บเนื้อสัตว์แช่เย็นและสินค้าเนื้อจำหน่าย
- (4) ทำการขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ
- (5) ประกอบการเลี้ยงสัตว์และส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์
- (6) ทำการซื้อขายสินค้าในต่างประเทศ ส่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย และส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ
- (7) ทำการเป็นตัวแทนและตัวแทนการค้าต่างๆ นายหน้า หรือผู้แทนการค้าด้วยประการอื่นๆ
- (8) ทำการสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น
- (9) ทำการซื้อขาย แลกเปลี่ยน เช่าให้ซื้อ เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อ ยืม ให้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ รับ จำนอง รับจำนำทรัพย์สินหรือสินค้า ยกเว้นการรับ จำนอง ที่ดินและการซื้อขายที่ดินเพื่อหากำไร
- (10) เข้าถือกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ทั้งในและนอกประเทศ เพื่อให้ประโยชน์ในกิจการตามวัตถุประสงค์ของบริษัท
- (11) ประกอบกิจการค้าขาย อุตสาหกรรม รับสัมปทาน หรือกิจการอย่างอื่นใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ของบริษัทโดยตรง หรือเพื่อหากำไร มาสนับสนุนกิจการตามวัตถุประสงค์ของบริษัท
- (12) เข้าหุ้นลงทุนร่วมกับนิติบุคคลอื่น อันจะเป็นทางนำมาซึ่งประโยชน์ต่อบริษัท โดยตรงหรือโดยอ้อม

โดยที่วัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ตามที่ปรากฏในหนังสือบริคณห์สนธิดังกล่าวนี้ กำหนดไว้อย่างกว้างขวาง จึงปรากฏว่า บริษัท

⁷⁸ มติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2502 ข้อมูลได้จากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ได้ประกอบธุรกิจต่างๆมากมาย การขยายตัวดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงที่นายประเสริฐ พิณภูโสภณ (นายกัง แซ่เอี้ยบ) เป็นผู้จัดการฝ่ายการค้า ธุรกิจที่สำคัญได้แก่

- (1) การฆ่าสัตว์
- (2) การค้าสุกรภายในประเทศ
- (3) การส่งโค กระบือ และลูกสุกรไปขายต่างประเทศ
- (4) การผลิตไส้กรอก
- (5) การผลิตลูกชิ้นเนื้อวัว
- (6) การตั้งตลาดกลางค้าเปิดไก่
- (7) การเข้าหุ้นลงทุนร่วมกับนิติบุคคล

4.21 ธุรกิจการฆ่าสัตว์

ดังได้กล่าวแล้วว่า เจตนารมณ์ในการเพิ่มทุนจดทะเบียนของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดในปี 2502 ก็เพื่อที่จะสร้างโรงฆ่าสัตว์อันทันสมัย ดังนั้นธุรกิจการฆ่าสัตว์จึงเป็นธุรกิจที่สำคัญของบริษัท ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 มีผลบังคับใช้ (ตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม 2503) การตั้งโรงฆ่าสัตว์และโรงพักสัตว์จะกระทำได้โดย (มาตรา 5)

- (ก) ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นใดที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- (ข) บุคคลอื่นใด ซึ่งราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีมอบหมายให้ทำได้เท่านั้น

บทบัญญัติดังกล่าวนี้ มีนัยสำคัญว่า รัฐบาลจะควบคุมธุรกิจการฆ่าสัตว์อย่างเข้มงวด จนถึงเสมือนหนึ่งว่า ธุรกิจดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาครัฐบาล และโดยที่สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัดสินไช้ ซึ่งควบคุมโดยเทศบาลนครกรุงเทพ และเทศบาลนครกรุงเทพเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด โดยถือหุ้นประมาณร้อยละ 84.98 ของหุ้นที่จำหน่ายแล้ว บริษัทจึงสามารถประกอบธุรกิจการฆ่าสัตว์ในเขตเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีได้ตามกฎหมายดังกล่าวนี้

การขยายตัวของธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ในระหว่างปี 2504 – 2511 เกิดจากสาเหตุที่สำคัญดังต่อไปนี้

ประการแรก รัฐบาลมีนโยบายคุมกำเนิดโรงฆ่าสัตว์ในจังหวัดพระนครและธนบุรี โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 โรงฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เป็นโรงเดียวที่อยู่ในเขตเทศบาล การคุมกำเนิด

จำนวนโรงฆ่าสัตว์จึงมีผลในการสร้างอำนาจการผูกขาดในกิจการฆ่าสัตว์ให้แก่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

ประการที่สอง รัฐบาลมีนโยบายห้ามค้าเนื้อสัตว์ข้ามเขต ทั้งนี้ปรากฏว่า กระทรวงมหาดไทยได้ออก “กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2503) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502” เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2503 โดยมีสาระสำคัญว่า⁷⁹

(ก) โรงฆ่าสัตว์ของเทศบาล สุขาภิบาล หรือตำบลที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 หรือโรงฆ่าสัตว์ของบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบหมายจากราชการส่วนท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้นให้จัดตั้งขึ้น ให้มีเขตจำหน่ายเนื้อสัตว์ภายในเขตเทศบาล สุขาภิบาล หรือตำบลที่โรงฆ่าสัตว์นั้นตั้งอยู่ แล้วแต่กรณี

(ข) โรงฆ่าสัตว์ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 หรือโรงฆ่าสัตว์ของบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบหมายจากจังหวัดให้จัดตั้งขึ้นอยู่นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล และตำบลดังกล่าวในข้อ (ก) ให้มีเขตจำหน่ายเนื้อสัตว์ภายในเขตตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ณ ที่โรงฆ่าสัตว์นั้นตั้งอยู่ เว้นแต่จะมีกฎกระทรวงกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

นโยบายการห้ามการค้าเนื้อสัตว์ข้ามเขต ด้วยการกำหนดเขตจำหน่ายเนื้อสัตว์ดังกล่าวนี้ มิได้มีความหมายแต่เพียงว่า เนื้อสัตว์ฆ่าแหละจากต่างจังหวัดจะนำเข้ามาขายในจังหวัดพระนครและธนบุรีมิได้เท่านั้น หากยังมีความหมายอีกด้วยว่า แม้แต่เนื้อสัตว์ฆ่าแหละที่ผลิตโดยโรงฆ่าสัตว์ในจังหวัดพระนครและธนบุรี หากอยู่นอกเขตเทศบาลก็มีอาจนำเข้ามาขายในเขตเทศบาลอีกด้วย ดังนั้น บรรดาเนื้อสัตว์ฆ่าแหละที่ขายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี จึงต้องผลิตโดยบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เท่านั้น ทั้งนี้รัฐบาลมิได้ห้ามการขนย้ายสัตว์มีชีวิตข้ามเขต มาตราเหล่านี้จึงยังผลให้ธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัทนี้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

ประการที่สาม การขยายขอบเขตของการควบคุมการฆ่าสัตว์เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้ธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่เดิมตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 การควบคุมการฆ่าสัตว์ครอบคลุมเฉพาะโค กระบือ แพะ แกะ และสุกร แต่กฎหมายก็ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการกำหนดประเภทของสัตว์ที่ต้องมีการ

⁷⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 77 ตอนที่ 7 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 27 มกราคม 2503

ควบคุมการฆ่าได้ด้วย การออกกฎกระทรวง⁸⁰ ต่อมาในปี 2505 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ออก “กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2505) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502” โดยมีสาระสำคัญว่า ให้ไก่ เป็ด และห่านเป็นสัตว์ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502⁸¹ เหตุบังเอิญที่เกิดขึ้น ก็คือ ในปี 2505 นั้นเอง บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดได้ก่อตั้งโรงงานสัตว์ปีกขึ้น โดยเสียค่าก่อสร้าง 3,029,808.85 บาท (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2511) ขณะเดียวกัน บริษัท ก็ยังได้เช่าที่ดินของเอกชนที่บางซ้อ เพื่อสร้างตลาดกลางค้าเปิดไก่ขึ้น โดยเสียค่าก่อสร้าง 2,032,000 บาท (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2511) เหตุบังเอิญเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลให้ ธุรกิจของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เจริญงอกงามอย่างหาที่เปรียบเทียบกับได้ เพราะ บทบัญญัติแห่งกฎหมายเอื้ออำนวยให้บริษัทมีอำนาจผูกขาดในการฆ่าไก่ เป็ด และห่านเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ กฎกระทรวง (มหาดไทย) ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2505) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติ ควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2505 ก็ได้มีส่วนค้ำจุน อำนาจผูกขาดดังกล่าว เพราะตามข้อ 2 ของกฎกระทรวงดังกล่าวนี้ ได้ระบุไว้ว่า⁸²

“การจำหน่ายเนื้อสัตว์ สำหรับไก่ เป็ด หรือห่าน ไม่ต้องมีใบอนุญาตให้ฆ่า หรือใบอนุญาตให้จำหน่ายเนื้อสัตว์กำกับ แต่ต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประทับ ตราหรือติดเครื่องหมายของโรงฆ่าสัตว์ไว้ที่เนื้อสัตว์เป็นรายตัว”

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายห้ามการค้าเนื้อสัตว์ข้ามเขต ผลที่ปรากฏในเวลาต่อมา ก็คือ บรรดา เนื้อสัตว์ปีกดังกล่าวที่จำหน่ายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี จำต้องประทับ ตราหรือติดเครื่องหมายของสหสามัคคีค้าสัตว์ ธุรกิจการฆ่าและการค้าสัตว์ปีกของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดจึงรุ่งเรืองขึ้นอย่างทันที่ทันใด ตลาดกลางค้าเปิดไก่ ซึ่งบริษัทเช่าที่เอกชน สร้างขึ้นที่บางซ้อในปี 2505 คงจะให้รายได้ดี เพราะปรากฏในปีต่อมาว่า บริษัทได้ซื้อที่ดิน ดังกล่าวในราคา 323,200 บาท (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2511) อย่างไรก็ตาม เป็นที่ เข้าใจว่า การควบคุมการฆ่าสัตว์ปีกคงจะได้ผ่อนคลายลงในเวลาต่อมา เพราะปรากฏว่า เนื้อสัตว์ ปีกที่จำหน่ายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีมิได้มีการประทับตราหรือ

⁸⁰ คำว่า “สัตว์” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 หมายถึง “สัตว์ที่มีใช้สัตว์ป่า และหมายความเฉพาะโค กระบือ แพะ แกะ สุกร และสัตว์อื่นตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง”

⁸¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 79 ตอนที่ 70 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2505

⁸² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 79 ตอนที่ 70 (ตอนพิเศษ) ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2505

ติดเครื่องหมายของโรงฆ่าสัตว์เป็นรายตัว ในปลายยุคนี้ ธุรกิจการฆ่าสัตว์ปีกของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดจึงซบเซา

ประการที่สี่ รัฐบาลยึดนโยบายการค้าสุกรแบบผูกขาด โดยมอบให้สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัดสินไช้ เป็นผู้ดำเนินการควบคุมนับตั้งแต่ปี 2504 และโดยที่สหพันธ์ดังกล่าวเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด บริษัทจึงพลอยได้ประโยชน์ด้วย

ประการที่ห้า หน่วยงานของรัฐมีนโยบายส่งเสริมให้ส่งสุกรเข้าโรงฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ในประเด็นนี้มีผู้กล่าวหาว่า

“... กรมการปกครองมีคำสั่งให้ข้าหลวงนายอำเภอส่งหมูเข้าโรงฆ่าที่กล้วยน้ำไทยเป็นประจำผูกขาด โดยมีผลตอบแทนสำหรับข้าราชการตัวละ 1-2 บาทตามตำแหน่ง

ใครจัดหาหมูส่งเข้ากรุงเทพหรือโรงฆ่าสัตว์ที่มีอธิบดีกรมการปกครองเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นนายกเทศมนตรีกรุงเทพมหานคร น้อยกว่าสถิติที่ส่งมาก่อน จะถือว่าเป็นบุคคลที่ย่อนสมรรถภาพ หากจังหวัดใดส่งมามากก็อาจจะได้ความดีความชอบตามระบบราชการ” (แก้ว สุรสิทธิ์ 2522 : 16 - 17)

4.22 การค้าสุกรภายในประเทศ

ในบรรดาธุรกิจทั้งปวงของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดระหว่างปี 2504-2511 ธุรกิจที่สำคัญได้แก่ การค้าสุกร ตามสถิติระหว่างปี 2505-2510 รายได้จากการค้าสุกรโดยถัวเฉลี่ยแล้วเท่ากับประมาณร้อยละ 69.77 ของรายได้จากการขายทั้งสิ้น อัตราส่วนดังกล่าวนี้มีค่าสูงสุดในปีบัญชี 2504/2505 ซึ่งเท่ากับร้อยละ 77.08 และมีค่าต่ำสุดในปีบัญชี 2508/2509 ซึ่งเท่ากับร้อยละ 56.45 (ดูตารางที่ 5)

การที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด มีรายได้ส่วนใหญ่จากการค้าสุกรนั้นก็เนื่องจากรัฐบาลยึดนโยบายการค้าสุกรแบบผูกขาด ก่อนปี 2506 สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัดสินไช้ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการควบคุมการค้าสุกร ในทางปฏิบัติ สหพันธ์ดังกล่าวได้ดำเนินการดังต่อไปนี้⁸³

(ก) การรับซื้อสุกรมมีชีวิต ตามปกติสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัดสินไช้ จะรับซื้อสุกรมมีชีวิตประมาณวันละ 2,000 ตัว โดยรับซื้อทั้งจากสมาชิกของสหพันธ์ฯ และผู้ที่

⁸³ ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าสุกร ซึ่งไม่ต้องการเปิดเผยชื่อ และจากสารโวจน์ สุนันทีวัฒน์ (2504 : 124 - 132)

มิใช่สมาชิกตามจำนวนที่ได้จองล่วงหน้าไว้ ในทางปฏิบัติสหพันธ์สหกรณ์ฯจะขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นตัวแทนในการรวบรวมผู้มีอาชีพค้าสุกรเป็นกลุ่มก่อน โดยส่งเจ้าหน้าที่ออกไปรับซื้อสุกรมีชีวิตจากกลุ่มพ่อค้าผู้รวบรวมสุกรที่จัดตั้งขึ้นนี้ ราคารับซื้อจะอยู่ในระดับที่ไม่ทำให้ผู้เลี้ยงและพ่อค้าผู้รวบรวมสุกรขาดทุน⁸⁴ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้จึงมีอิทธิพลเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามที่มีปัญหาสุกรล้มตลาค ผู้เลี้ยงและพ่อค้าผู้รวบรวมสุกรต้องเอาใจเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นพิเศษ และโดยทั่วไปจะมีการติดสินบน เพื่อจะได้มีหลักประกันเกี่ยวกับการขายสุกรมีชีวิต

(ข) การฆ่าสุกร เมื่อสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัดสินใช้ ดำเนินการรับซื้อสุกรมีชีวิตแล้ว ก็จัดส่งเข้าสู่โรงฆ่าสัตว์ต่อไป ก่อนเดือนพฤศจิกายน 2504 สหพันธ์สหกรณ์ฯ จะจัดส่งสุกรมีชีวิตไปฆ่าในโรงฆ่าสัตว์ 2 แห่ง คือ โรงฆ่าสัตว์พระโขนง และโรงฆ่าสัตว์ตลาดพลู อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่โรงฆ่าสัตว์ทันสมัยของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เริ่มประกอบ การในเดือนพฤศจิกายน 2504 เป็นต้นมา การฆ่าสัตว์สำหรับเขตเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี จะกระทำกันในโรงฆ่าสัตว์แห่งนี้

(ค) การขายส่งเนื้อสุกรชำแหละแก่ลูกเขียง ลูกเขียงในจังหวัดพระนครและธนบุรีที่จะรับเนื้อสุกรชำแหละจากสหพันธ์สหกรณ์ไปขายได้นั้น จำต้องเป็นสมาชิกสมาคมลูกเขียง ทั้งนี้สมาคมลูกเขียงจะทำหน้าที่จัดแบ่งลูกเขียงออกเป็นกลุ่มๆ ประมาณ 20 กลุ่ม ตลอดจนกำหนดตลาดที่จะขายและจัดสรรเนื้อสุกรชำแหละให้แก่กลุ่มลูกเขียงต่างๆ ลูกเขียงแต่ละกลุ่มจะมีตัวแทนกลุ่ม ตัวแทนกลุ่มจะทำหน้าที่รวบรวมตัวเลขปริมาณเนื้อสุกรชำแหละที่ลูกเขียงภายในกลุ่ม ต้องการ ข้อมูลดังกล่าวนี้จะส่งผ่านสมาคมลูกเขียงไปยังสหพันธ์สหกรณ์ฯ สหพันธ์สหกรณ์ฯ ก็จะทราบปริมาณสุกรมีชีวิตที่ต้องนำมาชำแหละ แล้วดำเนินการจัดสรรเนื้อสุกรชำแหละให้ลูกเขียงแต่ละกลุ่มตามที่ได้จองไว้ล่วงหน้าแล้ว ในการดำเนินการประจำวัน ตัวแทนลูกเขียงแต่ละกลุ่มจะต้องรวบรวมเงินไปชำระล่วงหน้าแก่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ก่อน 15.00 น. มิฉะนั้นจะมีได้รับจัดสรรเนื้อสุกรชำแหละในวันต่อไป ทั้งนี้สหพันธ์สหกรณ์ฯ จะเป็นผู้กำหนดราคาขายส่งเนื้อสุกรชำแหละที่ขายแก่ลูกเขียง

สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัดสินใช้ มิได้มีบทบาทเพียงในด้านการค้าสุกรดังที่พรรณนาข้างต้นนี้เท่านั้น หากยังมีบทบาทในการควบคุมราคาขั้นสูง (Maximum Price Control) ของการขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ ตลอดจนมีอำนาจผูกขาดในการส่งสุกรมีชีวิตไปขาย

⁸⁴ จังหวัดที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ค้าสุกรดังกล่าวนี้มีอยู่ 16 จังหวัด คือ นครปฐม สุพรรณบุรี อุทัยธานี สิงห์บุรี อัญญาสุโขทัย ลำปาง เชียงราย ฉะเชิงเทรา นครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานี อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด สกลนคร และหนองคาย ดู *สารโวจน์ สุนันท์วิวัฒน์ (2504 : 87)*

ต่างประเทศอีกด้วย ในการค้าสุกรกับต่างประเทศนั้น สหพันธ์สหกรณ์ฯ ได้จัดสรรอำนาจผูกขาด ให้แก่พ่อค้าส่งออกรวม 5 ราย (สารวิจารณ์ สุวัฒน์วิวัฒน์ 2504 : 131)

อย่างไรก็ตาม บทบาทต่างๆ ของสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัสดินใช้ มีอันต้องยุติลง เมื่อรัฐบาลสั่งยุบเลิกสหพันธ์ดังกล่าวเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2505 สาเหตุแห่งการสั่งยุบครั้งนี้เป็นที่เข้าใจกันในหมู่ผู้ประกอบการค้าสุกรว่า เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง แต่เหตุผลที่ปรากฏอย่างเป็นทางการนั้น เป็นเรื่องทุจริตภายในสหพันธ์สหกรณ์ฯ และต่อมาเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2506 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นก็ได้สั่งจับนายประเสริฐ พิณรุโสภณ (นายกัง แซ่เจี๋ยบ) ผู้จัดการฝ่ายการค้าของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์จำกัสดิน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัสดินใช้ ด้วยข้อหาการทุจริตในโรงฆ่าสัตว์ บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ และมีแผนประทุษร้ายนายกรัฐมนตรี⁸⁵ พร้อมทั้งก็ได้เปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ดำเนินงานของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัสดิน โดยให้ พ.ต.ท. สุวัฒน์รัตนชัย ดำรงตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายการค้าแทนนายประเสริฐ พิณรุโสภณ พร้อมทั้งดำเนินการสอบสวนการทุจริตต่างๆ ที่เกิดขึ้น ประเด็นที่มีการสอบสวนครอบคลุมถึงเรื่องที่ว่า เมื่อเทศบาลนครกรุงเทพนำเงินจำนวน 20 ล้านบาทมาซื้อหุ้นในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัสดินนั้น คณะเทศมนตรีได้ขออนุมัติจากสภาเทศบาลนครกรุงเทพหรือไม่⁸⁶ นอกจากนี้ ภายหลังจากที่สั่งยุบสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัสดินใช้เพียง 3 เดือนเศษ สำนักแถลงข่าวสำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2506 โดยอ้างว่า ราคาเนื้อสุกรชำแหละได้ลดลงจากกิโลกรัมละ 17 บาท เหลือเพียงกิโลกรัมละ 15 บาท และทั้งๆ ที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัสดิน ได้ซื้อสุกรมีชีวิตในราคาสูงขึ้นไปเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรในขณะทีราคาเนื้อสุกรชำแหละลดลงเช่นนี้ บริษัทยังมีกำไรประมาณเดือนละ 5 ล้านบาท เทียบกับกำไรเดือนละ 1.3 ล้านบาทในยุคที่สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัสดินใช้มีบทบาทในธุรกิจนี้⁸⁷ แถลงการณ์ดังกล่าวนี้มีนัยสำคัญว่า บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัสดิน ต้องสูญเสียรายได้อันพึงได้

⁸⁵ ประชาธิปไตย ฉบับวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2506 ; ในการจับกุมครั้งนี้ นายโพธิ์ นิลงามและพวกถูกจับกุมด้วยข้อหาว่า ได้รับการจ้างวานให้ประทุษร้ายนายกรัฐมนตรีด้วย ดู สยามรัฐ ฉบับวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2506 ประชาธิปไตย ฉบับวันที่ 27 กุมภาพันธ์, 2, 5, 7 และ 9 มีนาคม 2506

⁸⁶ ประชาธิปไตย ฉบับวันที่ 9 มีนาคม 2506

⁸⁷ สยามรัฐ (6 มีนาคม 2506) หน้า 3; ประชาธิปไตย (7 มีนาคม 2506) หน้า 3; ม.หมู “แฉคิดจากข่าว” สยามรัฐ (8 มีนาคม 2506) หน้า 3-4; เสียดัง “คดีหมูเพิ่งเริ่มขึ้นเขียง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 38 (17 มีนาคม 2506)

ไปประมาณเดือนละ 3.7 ล้านบาท⁸⁸ ผู้บริหารบริษัทชุดใหม่พยายามดำเนินการตัดทอนรายจ่ายต่างๆที่ไม่จำเป็นลง ซึ่งทำให้บริษัทสามารถลดราคาขายส่งเนื้อสุกรชำแหละแก่ลูกค้าเชียงได้นอกจากนี้ การยุบเลิกสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัดสินใช้ ยังมีผลในการลดรายจ่ายของลูกค้าเชียงอีกด้วย เพราะแต่เดิมนั้น สหพันธ์สหกรณ์ฯทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด กับบรรดาลูกเชียงทั้งหลาย สหพันธ์สหกรณ์ฯได้ประพฤติเป็น “เสือนอนกิน” ด้วยการเก็บค่าบริการประเภทต่างๆจากลูกเชียง อาทิเช่น ค่าบริการการขนส่ง ค่าบริการในการเสียภาษีการค้า ค่าบริการทั่วไป ฯลฯ⁸⁹ การยุบเลิกสหพันธ์สหกรณ์ฯจึงช่วยให้ลูกเชียงตัดทอนรายจ่ายเหล่านี้ลงได้บ้าง ซึ่งมีผลให้ราคาขายปลีกของเนื้อสุกรชำแหละลดลง

อย่างไรก็ตาม ในปี 2507 เกิดปัญหาการขาดแคลนสุกร ทั้งราคาสุกรมีชีวิตและเนื้อสุกรสูงขึ้น ในปีต่อมา รัฐบาลจึงประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเสรี โดยให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด รับจ้างฆ่าสัตว์แต่อย่างเดียว แต่แล้วในปี 2509 รัฐบาลกลับให้บริษัทเข้าไปมีบทบาทในการค้าสุกรอีกครั้งหนึ่ง โดยประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบกึ่งเสรี และให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ฆ่าและสุกรออกจำหน่ายวันละประมาณ 1,000 ตัว แต่ยังคงห้ามนำเนื้อสุกรชำแหละจากต่างจังหวัดเข้ามาขายในจังหวัดพระนครและธนบุรี จนกระทั่งในปี 2511 รัฐบาลจึงประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเสรี และอนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากต่างจังหวัดเข้ามาขายในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีได้ การเปลี่ยนแปลงนโยบายเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อฐานะการประกอบกิจการของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดอย่างสำคัญ ดังจะกล่าวถึงต่อไป

4.23 ธุรกิจอื่นๆ

นอกจากธุรกิจการฆ่าสัตว์และธุรกิจการค้าสุกรแล้ว บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดยังมีกิจการในด้านการส่งโค กระบือ และลูกสุกรไปขายต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

⁸⁸ เนื่องจากผู้บริหารชุดเดิมอยู่ในตำแหน่ง 14 เดือน หนังสือพิมพ์จึงพากันประโคมข่าวว่า มีการทุจริตในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 50 ล้านบาท ดู อาทิเช่น *ประชาธิปไตย* ฉบับวันที่ 9 มีนาคม 2506

⁸⁹ *ประชาธิปไตย* ฉบับวันที่ 21 เมษายน 2506 รายงานว่า ลูกเชียงต้องจ่ายค่าบริการในการเสียภาษีการค้า 1.50 บาทต่อสุกรหนึ่งตัว ค่าบริการการขนส่งสุกรตัวละ 5 บาท และค่าบริการทั่วไปตัวละ 5 บาท

ฮ่องกง ในการประกอบธุรกิจดังกล่าวนี้ ปรากฏเป็นข่าวในภายหลังว่า⁹⁰ บรรดาพ่อค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทได้ใช้วิธีก่อตั้งบริษัทผู้นำเข้าขึ้นที่ฮ่องกง โดยทำหน้าที่เป็นคนกลางซื้อโคกระบือ และลูกสุกรจากบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เพื่อนำไปจัดจำหน่ายอีกทอดหนึ่ง ทั้งนี้ได้มีการกล่าวหาว่า เจ้าหน้าที่และผู้บริหารของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดบางคนได้รับเงินตอบแทนจากบริษัทผู้นำเข้าที่ฮ่องกง นอกจากนี้ ในการประกอบธุรกิจดังกล่าวนี้ยังมีข้อตกลงระหว่างบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด กับบริษัทผู้นำเข้าที่ฮ่องกง โดยกำหนดราคาขั้นต่ำของสัตว์ที่มีการซื้อขายกันแต่ละประเภท ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่า หากราคาสัตว์เหล่านี้ในตลาดฮ่องกงสูงขึ้น บริษัทผู้นำเข้าที่ฮ่องกงก็ต้องปรับราคาซื้อสูงขึ้นตามไปด้วย แต่ข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่า เมื่อราคาในตลาดฮ่องกงสูงขึ้น ก็หาได้มีการปรับราคาซื้อขายขึ้นตามแต่ประการใด การแจ้งราคาที่ฮ่องกงต่ำกว่าที่เป็นจริงดังกล่าวนี้จึงทำให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด สูญเสียรายได้อันพึงได้ไปในบางกรณี บริษัทผู้นำเข้าที่ฮ่องกงแจ้งว่าได้รับโคกระบือไม่ครบจำนวนตามใบส่งสินค้าเนื่องจากเกิดมรสุมในระหว่างการขนส่ง อันเป็นเหตุให้โคกระบือตกทะเล

นอกจากการส่งโค กระบือ และลูกสุกรไปขายต่างประเทศแล้ว บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดยังได้ผลิตไส้กรอกและลูกชิ้นเนื้อวัวอยู่ระยะเวลาหนึ่ง แต่ภายหลังจากที่นายประเสริฐ พิณรุโสภณ สิ้นอำนาจ ประกอบกับการแข่งขันจากวิสาหกิจเอกชนอื่นๆ ธุรกิจเหล่านี้ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดก็ซบเซาลง และต้องเลิกกิจการเหล่านี้ไปในที่สุด ทำนองเดียวกันเมื่อรัฐบาลมีนโยบายการควบคุมการฆ่าสัตว์ปีก เปิด ไข่ และห่าน ในปี 2505 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดก็ได้ลงทุนสร้างโรงงานสัตว์ปีกขึ้น พร้อมทั้งเช่าที่ดินเอกชนก่อตั้งตลาดกลางค้าเปิดไข่ขึ้นที่ตำบลบางซ้อณ จังหวัดพระนคร กิจการตลาดกลางดังกล่าวนี้คงจะให้ผลตอบแทนดีเพราะปรากฏว่า ในปี 2506 บริษัทได้ซื้อที่ดินดังกล่าวนี้จากเอกชน แต่ภายหลังจากที่รัฐบาลผ่อนคลายนโยบายการควบคุมการฆ่าสัตว์ปีก กิจการเหล่านี้ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดก็เสื่อมถอยลง จนในที่สุดต้องเลิกกิจการไป โรงงานสัตว์ปีก ซึ่งเสียค่าก่อสร้าง 3,029,808.85 บาท และค่าเครื่องจักร 3,240,196.41 บาท (รวม 6,270,005.26 บาท) ต้องทิ้งไว้เฉยๆ และตลาดกลางค้าเปิดที่บางซ้อณก็ต้องขายไปในปี 2510

⁹⁰ ข้อมูลในเรื่องนี้ ดู แก้ว สุรสิทธิ์ (2522 : 24-26) สยามรัฐ ฉบับวันที่ 23 กันยายน 2515; วีระ มุสิกพงศ์ "ตัวเลขที่คนเลี้ยยความมคครสนใจ" สยามรัฐ (30 พฤศจิกายน 2515); ดนัย ศักดิ์สิทธิ์วัฒนะ "กลิ่นโคสาบกระบือเริ่มโชยมาจากโรงหมู" สยามรัฐ (26 พฤศจิกายน 2515)

นอกจากกิจการเหล่านี้แล้ว บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ยังได้นำเงินไปลงทุนในกิจการอื่น (สหสามัคคีค้าสัตว์ 2512) โดย

- (1) ซื้อหุ้นในบริษัท โรงสกัดน้ำมันรำสากล จำกัด 3,500 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท รวมเป็นเงิน 3,500,00 บาท
- (2) ซื้อหุ้นในบริษัท ไชแอม ฟาร์ม จำกัด 1,400 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาทชำระเงินค่าหุ้น 75% คิดเป็นเงิน 1,050,000 บาท

อนึ่ง มีข้อสงสัยเกิดด้วยว่า บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ได้นำเงินไปซื้อที่ดินเป็นจำนวนมาก ที่ดินบางแห่งที่ซื้อน่าจะไม่มี ความจำเป็นต่อการประกอบธุรกิจของบริษัท เพราะปรากฏว่า เมื่อซื้อมาได้เพียงไม่นาน ก็นำออกขาย (ดูตารางที่ 10) หนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทได้ระบุไว้โดยชัดเจนว่า บริษัทจะไม่ประกอบธุรกิจการซื้อขายที่ดินเพื่อเก็งกำไร นอกจากนี้มีผู้กล่าวหาว่า ได้มีการทุจริตในการซื้อที่ดินบางแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งราคาตลาดเท่ากับ 500,000 บาท แต่บริษัทจ่ายเงินซื้อถึง 7,089,600 บาท (ดูตาราง 10)⁹¹ ข้อพิ้งสงสัยเกิดนอกจากนี้ก็คือ ในการนำสินทรัพย์ประจำออกขาย บริษัทขายได้ในราคาเท่ากับราคาที่ซื้อมาเท่านั้น (ดูตารางที่ 10) ในกรณีของการขายตลาดกลางค้าเปิดไก่ที่บางซื่อนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่า บริษัทได้เช่าที่ดินเอกชนเพื่อสร้างตลาดดังกล่าวขึ้นในปี 2505 โดยเสียค่าก่อสร้าง 2,032,000 บาท ต่อมาในปี 2506 ได้จ่ายเงินซื้อที่ดินดังกล่าวในราคา 323,200 บาท และนำออกขายในปี 2510 โดยได้เงินคืนมา 323,200 บาท จึงเป็นอันว่า บริษัทต้องขาดทุนเท่ากับ 2,032,000 บาท ตามค่าก่อสร้างตลาด

4.24 ผลประกอบการระหว่างปี 2504 – 2511

ตลอดช่วงระยะเวลาระหว่างปี 2504 – 2511 รายได้หลักของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ได้มาจากการค้าสุกร (ดูตารางที่ 5) ในยุคที่บริษัทมีอำนาจผูกขาดในการค้าสุกรในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี รายได้จากการค้าสุกรมีมูลค่าตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปของรายได้รวมจากการขาย ความข้อนี้ จะเห็นได้โดยชัดเจนจากสถิติรายได้จากการขายสุกรระหว่างปีบัญชี 2504/2505 ถึง 2507/2508 ซึ่งอัตราส่วนดังกล่าวอยู่ระหว่าง 69.53 - 77.08% แต่เมื่อรัฐบาลใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเสรีในปี 2508 รายได้จากการค้าสุกรของบริษัทก็ลดลง ดังจะเห็นได้ว่า

⁹¹ สยามรัฐ ฉบับวันที่ 22 พฤศจิกายน 2515 นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย ฉบับวันที่ 29 กรกฎาคม 2515 รายงานว่า เกิดกรณีทุจริตการซื้อที่ดินจังหวัดปทุมธานีและผู้ยื่นเช่าหมู จนต้องมีการตั้งกรรมการขึ้นไต่สวน

รายได้จากการค้าสุกรในปีบัญชี 2508/2509 เท่ากับ 301,432,262.37 บาท (เทียบกับ 563,561,572.83 บาทในปีบัญชี 2507/2508) คิดเป็นร้อยละ 56.45 ของรายได้จากการขายรวม (เทียบกับ 69.53% ในปีบัญชี 2507/2508) แต่ครั้งรัฐบาลหันมาใช้นโยบายการค้าสุกรแบบกึ่งเสรี ในปี 2509 โดยให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ชำแหละสุกรออกจำหน่ายประมาณวันละ 1,000 ตัว รายได้จากการค้าสุกรของบริษัทในปีบัญชี 2509/2510 ก็เพิ่มขึ้นเป็น 552,699,600.72 บาท คิดเป็นร้อยละ 71.02 ของรายได้จากการขายรวม

โดยทั่วไป กำไรจากการค้าสุกรจะเป็นไปตามสมการดังต่อไปนี้

กำไรจากการค้าสุกรถัวเฉลี่ย = ราคาขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ

- ราคารับซื้อสุกรมีชีวิต
- ค่าใช้จ่ายในการชำแหละและค่าใช้จ่ายอื่นๆ

ตัวแปรค่าต่างๆเหล่านี้ล้วนอยู่ในวิสัยที่บริษัทจะมีอิทธิพลกำหนดได้ทั้งสิ้น เพราะบริษัทไม่เพียงแต่จะมีอำนาจผูกขาดในการฆ่าสัตว์ในเขตเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีเท่านั้น ในทางปฏิบัติบริษัทยังเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อสุกรมีชีวิตและราคาขายส่งเนื้อสุกรชำแหละอีกด้วย เพียงแต่บริษัทต้องปรับราคาเหล่านี้ตามวัฏจักรสุกรเท่านั้น ดังนั้น จึงไม่น่าประหลาดใจที่บริษัทมีกำไรมหาศาลจากการประกอบธุรกิจการค้าสุกร แม้จะมีกรณีทุจริตต่างๆเกิดขึ้นก็ตาม ในปีบัญชี 2504/2505 ซึ่งสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัดสินใช้มีบทบาทสำคัญในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด มีกำไรจากการค้าสุกรมีประมาณ 9.5 ล้านบาทเท่านั้น แต่ภายหลังจากที่รัฐบาลสั่งยุบสหพันธ์ดังกล่าวเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2505 ยอดกำไรจากการค้าสุกรก็เพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว โดยเท่ากับ 41.1 ล้านบาท และ 38.4 ล้านบาท ในปีบัญชี 2505/2506 และ 2506/2507 ตามลำดับ แต่กลับลดลงเหลือ 9.4 ล้านบาทในปีบัญชี 2507/2508 ซึ่งอาจเป็นเพราะราคาสุกรมีชีวิตแพงขึ้น กำไรจากการค้าสุกรยังคงลดลงอีกในปีบัญชี 2508/2509 เนื่องจากรัฐบาลประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเสรีในปี 2508 และแบบกึ่งเสรีในปี 2509 (ดูตารางที่ 6)

กำไรจากการค้าสุกรนับเป็นองค์ประกอบสำคัญในกำไรรวมของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ในระหว่างปี 2504-2511 อัตราส่วนระหว่างกำไรจากการค้าสุกรกับกำไรรวมอยู่ในช่วง 60.44 - 83.18% ระหว่างปีบัญชี 2504/2505 ถึง 2506/2507 แต่ลดลงเหลือ 41.85% ในปีบัญชี 2507/2508 และกลับเพิ่มขึ้นเป็น 149.71% ในปีบัญชี 2508/2509 ซึ่งมีนัยสำคัญว่ากำไรรวมมีค่าน้อยกว่ากำไรจากการค้าสุกร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ บริษัทประสบการขาดทุนในการประกอบธุรกิจประเภทอื่น สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ยังคงปรากฏต่อมาในปีบัญชี 2509/2510 เพราะปรากฏว่า ทั้งที่บริษัทมีกำไรจากการค้าสุกรถึง 5,051,818.66 บาท แต่เมื่อรวมธุรกิจทุกประเภท บริษัทกลับขาดทุนถึง 2,130,819.29 บาท (ดูตารางที่ 7)

ในระหว่างปีบัญชี 2504/2505 ถึง 2510/2511 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด มีผลกำไรอยู่ 5 ปี และประสบการณ์ขาดทุนอยู่ 2 ปี (ดูตารางที่ 4) ปีที่ขาดทุนได้แก่ ปีบัญชี 2509/2510 และ 2510/2511 ซึ่งเป็นช่วงที่บริษัทไม่มีอำนาจผูกขาดในการจำหน่ายเนื้อสุกรชำแหละ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบกึ่งเสรี โดยให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดชำแหละสุกรออกจำหน่ายประมาณวันละ 1,000 ตัว ส่วนในปีที่มีกำไรโดยส่วนใหญ่แล้วก็เป็นช่วงที่บริษัทมีอำนาจผูกขาดในการฆ่าสัตว์และการจำหน่ายเนื้อสัตว์ในเขตเทศบาลกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี เราอาจกล่าวสรุปโดยทั่วไปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อผลการประกอบการของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดมีอยู่อย่างน้อย 2 ประการ คือ

(ก) **อำนาจผูกขาดในการประกอบการ** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการฆ่าสัตว์ และการจำหน่ายเนื้อสัตว์ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการค้าสุกรล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อยอดกำไรขาดทุนของบริษัท ในยุคสมัยที่บริษัทมีอำนาจผูกขาดดังกล่าว ยอดกำไรของบริษัทเคยสูงถึง 40-50 ล้านบาทต่อปี แต่เมื่อสิ้นอำนาจผูกขาด ยอดกำไรก็ลดน้อยถอยลง จนต้องขาดทุนในที่สุด

(ข) **ประสิทธิภาพในการประกอบการ** โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการใช้จ่ายเงินเกินสมควร และปัญหาการทุจริตต่างๆ ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ทำให้บริษัทมีกำไรน้อยกว่าที่ควรจะเป็น หรือต้องขาดทุนมากกว่าที่ควรจะเป็น ดังจะเห็นได้ว่า ในปีบัญชี 2504/2505 ซึ่งสหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์จำกัดสินใช้มีบทบาทสำคัญ บริษัทมีกำไรเพียง 15.7 ล้านบาท ทั้งๆที่มีอำนาจผูกขาดทั้งการฆ่าสัตว์และการจำหน่ายเนื้อสัตว์ แต่ภายหลังจากที่รัฐบาลสั่งยุบเลิกสหพันธ์ดังกล่าว ปรากฏว่า ยอดกำไรของบริษัทเพิ่มขึ้นเป็น 55.6 และ 46.2 ล้านบาท ในปีบัญชี 2505/2506 และ 2506/2507 ตามลำดับ

ตารางที่ 4

ยอดกำไรหรือขาดทุนของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด
ปีบัญชี 2498/2499 ถึง 2520/2521
(ล้านบาท)

ปีบัญชี	ยอดกำไร (+) หรือขาดทุน (-) ประจำปี
2498/2499	+ 1,792,988.41
2499/2500	- 189,321.38
2500/2501	- 2,020,859.21
2501/2502	- 880,015.58
2502/2503	- 3,150,105.50
2503/2504	- 3,305,330.60
2504/2505	+ 15,734,123.75
2505/2506	+ 55,634,229.90
2506/2507	+ 46,227,164.58
2507/2508	+ 22,574,489.59
2508/2509	+ 4,708,819.91
2509/2510	- 2,130,819.29
2510/2511	- 14,035,183.59
2511/2512	- 10,485,636.17
2512/2513	- 6,189,632.80
2513/2514	+ 1,535,419.48
2514/2515	+ 2,657,173.89
2515/2516	+ 465,471.27
2516/2517	- 8,490,494.57
2517/2518	- 8,690,747.17
2518/2519	- 15,150,221.06
2519/2520	- 1,385,105.56
2520/2521	+ 3,998,016.22

ที่มา กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ ปีบัญชีเริ่มต้นวันที่ 1 กันยายน และสิ้นสุดเมื่อวันที่ 31 สิงหาคมของปีถัดไป อาทิเช่น ปีบัญชี 2498/2499 เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2498 ถึง 31 สิงหาคม 2499

ตารางที่ 5

รายได้จากการขายสุกรเทียบกับรายได้จากการขายรวม

บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

ปีบัญชี 2504/2505 ถึง 2509/2510

(บาท)

ปีบัญชี	รายได้จากการขายรวม (1)	รายได้จากการขายสุกร (2)	(2)/(1) (%)
2504/2505	440,592,364.40	339,592,768.57	77.08
2505/2506	633,325,981.33	467,181,411.81	73.77
2506/2507	695,311,397.66	491,172,160.14	70.64
2507/2508	810,574,979.02	563,561,572.83	69.53
2508/2509	534,011,027.15	301,432,262.37	56.45
2509/2510	778,237,292.36	552,699,600.27	71.02
รวม	3,892,053,041.92	2,715,639,776.99	69.77

ที่มา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ รายงานคณะทำงานแก้ไขปัญหาสุกรเฉพาะหน้า เอกสารโรเนียว
(30 กันยายน 2511)

ตารางที่ 6

อัตราส่วนระหว่างกำไรกับรายได้จากการขายสุกร

บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

ปีบัญชี 2505 – 2510

ปีบัญชี	รายได้จากการขายสุกร	รายจ่ายจากการขายสุกร	กำไรจากการขายสุกร	อัตราส่วนระหว่างกำไรกับรายได้จากการขายสุกร (%)
2504/2505	339,671,793.57	330,161,386.63	9,510,406.94	2.79
2505/2506	467,977,829.10	423,904,645.76	41,145,198.64	8.79
2506/2507	494,785,295.23	456,334,829.00	38,450,466.23	7.77
2507/2508	575,419,945.74	565,973,338.00	9,446,607.74	1.64
2508/2509	306,254,201.19	299,204,762.59	7,049,438.60	2.30
2509/2510	557,508,707.96	552,456,889.30	5,051,818.66	0.90

ที่มา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ รายงานคณะทำงานแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เอกสารโรเนียว (30 กันยายน 2511)

ตารางที่ 7

อัตราส่วนระหว่างกำไรจากการขายสุกรกับกำไรรวม

บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

ปีบัญชี 2505 – 2510

ปีบัญชี	ยอดกำไร (+) หรือ ขาดทุน (-) ประจำปี	กำไรจากการขายสุกร	อัตราส่วนระหว่าง กำไรจากการขายสุกร กับกำไรรวม (%)
2504/2505	+ 15,734,123.75	+ 9,510,406.94	60.44
2505/2506	+ 55,634,229.90	+ 41,145,198.64	73.96
2506/2507	+ 46,227,164.58	+ 38,450,466.23	83.18
2507/2508	+ 22,574,489.59	+ 9,446,607.74	41.85
2508/2509	+ 4,708,819.91	+ 7,049,438.60	149.71
2509/2510	- 2,130,819.29	+ 5,051,818.66	-

ที่มา ตารางที่ 4 และ 6

ตารางที่ 8
จำนวนการฆ่าสุกร โค และกระบือต่อปี
บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด
ปีปฏิทิน 2506 – 2522
(ตัว)

ปีปฏิทิน	สุกร	โค	กระบือ
2506	561,802	(ไม่มีสถิติ)	(ไม่มีสถิติ)
2507	533,947	(ไม่มีสถิติ)	(ไม่มีสถิติ)
2508	591,631	63,210	43,540
2509	671,094	66,910	39,508
2510	622,351	62,421	34,879
2511	431,291	56,991	38,650
2512	139,901	43,103	30,070
2513	205,729	35,042	28,441
2514	212,724	43,416	34,888
2515	311,597	30,116	32,761
2516	363,903	31,640	31,608
2517	276,830	15,299	14,198
2518	378,674	11,087	16,503
2519	460,414	13,009	23,009
2520	442,848	22,311	35,611
2521	548,835	21,811	39,377
2522	630,473	18,160	31,246

ที่มา บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

ตารางที่ 9
จำนวนการฆ่าสุกร โค และกระบือเฉลี่ยต่อวัน
บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด
ปีปฏิทิน 2506 – 2522
(ตัว)

ปีปฏิทิน	สุกร	โค	กระบือ
2506	1,801	(ไม่มีสถิติ)	(ไม่มีสถิติ)
2507	1,711	(ไม่มีสถิติ)	(ไม่มีสถิติ)
2508	1,896	203	140
2509	2,151	214	127
2510	1,995	200	112
2511	1,382	183	124
2512	448	138	96
2513	659	108	88
2514	682	134	112
2515	999	97	105
2516	1,166	101	101
2517	887	49	45
2518	1,214	36	53
2519	1,279	42	74
2520	1,230	72	114
2521	1,525	70	126
2522	1,751	58	100

ที่มา บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

หมายเหตุ ยอดเฉลี่ยเป็นวันละถือวันทำการฆ่าเพียง 26 วันในหนึ่งเดือน

ตารางที่ 10
การซื้อขายสินทรัพย์บางประเภท
บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด
ปีปฏิทิน 2505 – 2510

สินทรัพย์ประจำ	การซื้อ		การขาย	
	ปีที่ซื้อ	มูลค่าที่ซื้อ	ปีที่ขาย	มูลค่าที่ขาย
ที่ดินตำบลสวนใหญ่ นนทบุรี	2505	390,000	-	-
ที่ดินตำบลตลาดยอด บางลำพู	2505	750,000	-	-
ที่ดินตำบลมหานาค พระนคร	2508	474,000	-	-
ที่ดินบางซ้อ	2506	579,700	2510	579,700
ที่ดินปากเกร็ด	2506	60,900	2508	60,900
ที่ดินอำเภอสามพราน นครปฐม	2510	7,089,600	-	-
ที่ดินริมคลองรังสิต ปทุมธานี	2510	300,000	-	-
ที่ดินตำบลบางแค ธนบุรี	2510	3,100,000	-	-
โรงเรียนตลิ่งชัน	2505	5,528	2509	5,528
โรงเรียนสามพราน	2506	9,698	2509	9,698
ตลาดกลางค้าเปิดไก่บางซ้อ	2506	323,200	2510	323,200

ที่มา สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ รายงานคณะทำงานแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เอกสารโรเนียว (30 กันยายน 2511)

4.3 ยุคแห่งความเสื่อมถอย 2511 – ปัจจุบัน (2523)

หากช่วงเวลาระหว่างปี 2504-2511 เป็นยุคทองของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ยุคทองดังกล่าวก็ถึงแก่กาลอวสานเมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2511 อนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลและสุขาภิบาลในจังหวัดอื่นๆ นอกจากจังหวัดพระนครและธนบุรีเข้ามาจำหน่ายให้แก่ประชาชนในจังหวัดพระนครและธนบุรีได้ ทั้งนี้สุกรชำแหละที่อนุญาตให้นำเข้ามาจำหน่ายในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีได้ต้องประทับตราอนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่แห่งโรงฆ่าสัตว์ที่ทำการฆ่า เพื่อแสดงว่า ได้ผ่านการตรวจโรคของพนักงานตรวจโรคสัตว์แห่งโรงฆ่าสัตว์นั้นแล้ว และต้องมีอาชญาบัตรแสดงต่อเจ้าพนักงาน

เมื่อเรียกตรวจได้⁹² นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม 2511 ถึงวันที่ 14 กันยายน 2521 รวมระยะเวลาประมาณ 10 ปี

เหตุใดรัฐบาลจึงประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเสรีและเปิดเขต อรรถาธิบายในเรื่องนี้มีอยู่อย่างน้อย 2 ประการ

ประการแรก ในขณะนั้น เนื้อสุกรชำแหละที่ขายกันในตลาดจังหวัดพระนครและธนบุรีมีราคาแพงขึ้นเรื่อยๆ จนก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชน นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตจึงอาจช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนได้ เพราะจะมีการนำเนื้อสุกรชำแหละจากจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาจำหน่ายในจังหวัดพระนครและธนบุรี ซึ่งอาจช่วยให้ราคาเนื้อสุกรชำแหละลดลงได้

ประการที่สอง ในขณะที่รัฐบาลประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตนั้น เป็นช่วงที่กำลังมีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครกรุงเทพและธนบุรี พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านได้โจมตีนโยบายการค้าสุกรของรัฐบาลเป็นอันมาก และเป็นที่คาดกันว่า พรรคประชาธิปัตย์จะชนะการเลือกตั้ง รัฐบาลจึงเร่งเปลี่ยนนโยบายการค้าสุกร ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้พรรคประชาธิปัตย์ได้รับคะแนนนิยมในเรื่องนี้จากประชาชน⁹³ นอกจากนี้ หากพรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งให้เข้ามาบริหารเทศบาลนครกรุงเทพ ก็จะต้องเผชิญกับปัญหาการขาดทุนของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ทั้งนี้เพราะเหตุว่า แม้ในขณะที่รัฐบาลใช้นโยบายการค้าสุกรแบบปิดเขต บริษัทดังกล่าวก็ยังมีผลขาดทุนถึง 2.1 และ 14.0 ล้านบาทในปีบัญชี 2509/2510 และ 2510/2511 ตามลำดับ นโยบายการเปิดเขตจึงสร้างปัญหาแก่บริษัทมากยิ่งขึ้น เพราะต้องเผชิญกับการแข่งขันของเนื้อสุกรชำแหละจากต่างจังหวัด

ในขณะเดียวกันที่มีการประกาศนโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตนั้นเอง รัฐบาลก็ดำเนินการควบคุมราคาเนื้อสุกรชำแหละด้วยการกำหนดราคาขั้นสูง โดยมีให้ราคาขายส่งสุกรชำแหละสูงกว่ากิโกรัมละ 12 บาท ส่วนราคาขายปลีกมีให้สูงกว่า 20 บาทสำหรับเนื้อแดง 13 บาทสำหรับเนื้อสามชั้น และ 12 บาทสำหรับมันแข็งและมันเปลว⁹⁴ พร้อมกันนี้ กรมการปกครอง

⁹² สารคดีสำคัญหนึ่งสื่อด่วนมากของนายชานาญ ยุวบูรณ์ อธิบดีกรมการปกครอง ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดที่ มท. 0309/36384 ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2511

⁹³ “เปิดโปงมาเพี้ยมหาดไทย - ใครเขมือบหมู : บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ เสือนอนกินหมู” *มาตุภูมิโลกใหม่* ปีที่ 6 ฉบับที่ 842 (11 กรกฎาคม 2522) หน้า 5 - 7

⁹⁴ ประกาศคณะกรรมการป้องกันการค้ำกำไรเกินควร (ฉบับที่ 46) ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2511 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม 2511 ลงนามโดยนายพจน์ สารสิน ประธานกรรมการกลางป้องกันการค้ำกำไรเกินควร

ก็ได้มีหนังสือที่ มท. 0309/36447 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2511 ถึงผู้อำนวยการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด โดยมีสาระสำคัญว่า⁹⁵

- (1) อนุญาตให้พ่อค้าเอกชนนำสุกรมีชีวิตมาฆ่าที่โรงฆ่าสัตว์ได้โดยไม่จำกัดปริมาณ และคิดค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินตัวละ 41.00 บาท
- (2) ให้บริษัทรับซื้อสุกรมีชีวิตในราคาถัวเฉลี่ยกิโลกรัมละ 9.50 บาท

ภายหลังจากที่พรรคประชาธิปัตย์เข้าบริหารเทศบาลนครกรุงเทพเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2511 พลเรือตรีชลิต กุลกำมธร นายกเทศมนตรีนครกรุงเทพก็ได้ประกาศแนวนโยบายเพื่อให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดนำไปปฏิบัติดังต่อไปนี้⁹⁶

- (1) การค้าเนื้อสุกรฆ่าแหละขอให้ถือหลักการค้าโดยเสรี ตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้เคยสั่งการไว้
- (2) ขอให้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้ราคาเนื้อสุกรฆ่าแหละในท้องตลาดลดลง
- (3) ขอให้ร่วมมือกวาดล้างเนื้อสัตว์ที่เป็นโรค เช่น โรคพยาธิเม็ดสาครู มิให้แพร่หลายออกไปจำหน่ายแก่ประชาชน คือ ควรทำลายเสีย เพื่อสุขภาพอนามัยของประชาชน
- (4) ขอให้ปรับปรุงการดำเนินงานและการใช้จ่ายของบริษัทให้เป็นไปโดยประหยัดเพื่อให้สามารถเลี้ยงตนเองได้ เช่น ควรจะแสวงหาทางปรับรูปลดค่าเบี้ยประชุมและค่าป่วยการต่างๆ ค่ารับรอง และจำนวนพนักงานลงเพื่อลดรายจ่าย
- (5) การดำเนินการใดๆในทางที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

เทศบาลนครกรุงเทพชุดพรรคประชาธิปัตย์พยายามควบคุมการจัดการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ไม่เพียงแต่ด้วยการกำหนดแนวนโยบายเพื่อให้ผู้บริหารบริษัทนำไปปฏิบัติเท่านั้น หากทว่า ยังได้ส่งสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เข้าไปดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ดังเช่น ตำแหน่งผู้อำนวยการ ตลอดจนจนให้เทศมนตรีสั่งกักพรรคประชาธิปัตย์ยืมหนีไปถือ เพื่อให้มีโอกาสในการควบคุมการจัดการอย่างใกล้ชิดอีกด้วย แต่ความพยายามดังกล่าวไร้ประสิทธิผล ส่วนหนึ่งเกิดจากความขัดแย้งภายในพรรคประชาธิปัตย์ในการแก่งแย่งกันเข้าไปมีบทบาทในบริษัท

⁹⁵ หนังสือของนายสนธิ วิไลจิตต์ รองอธิบดีทำการแทนอธิบดีกรมการปกครองถึงผู้อำนวยการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ที่ มท. 0309/36447 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2511

⁹⁶ หนังสือของนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพ ถึงประธานกรรมการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ที่ ทนท 01/1637 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2512

สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการต่อต้านของกลุ่มผู้มีอำนาจเผด็จการ และผู้ที่มีผลประโยชน์ในบริษัทดังกล่าวมาแต่ดั้งเดิม

ภายหลังการรัฐประหารในเดือนพฤศจิกายน 2514 กลุ่มผู้มีอำนาจเผด็จการกลับมายึดครองบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดอีกครั้งหนึ่ง ปราบกฏการณ์ทางการเมืองอันหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2514 จนถึงเดือนตุลาคม 2516 ได้แก่ ความพยายามของพันเอกณรงค์ กิตติขจร ในการสร้างสมบารมีทางการเมือง ความพยายามดังกล่าวนี้ได้ชักนำให้พันเอกณรงค์ กิตติขจร เข้าไปสอบสวนพฤติกรรมกรรมการทุจริตต่างๆในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด และในช่วงนี้เอง หนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆพากันเปิดโปงกรณีทุจริตทั้งหลายทั้งปวงกันอย่างกว้างขวาง⁹⁷ แต่ข้อมูลที่มีการตีพิมพ์กันในช่วงนี้มุ่งโจมตีพฤติกรรมกรรมการทุจริตของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของบริษัทเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนตุลาคม 2516 การเปิดโปงกรณีทุจริตต่างๆในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด แม้จะมีสืบต่อมา แต่เป้าหมายหลักของการโจมตีได้แปรเปลี่ยนมาเป็นกลุ่มผู้มีอำนาจเผด็จการ

แม้ว่าในระหว่างเดือนตุลาคม 2516 จนถึงเดือนตุลาคม 2519 เมืองไทยมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แต่โดยที่รัฐบาลชุดต่างๆในช่วงเวลาดังกล่าวนี้มีอายุอันสั้น ประกอบกับมีปัญหาเฉพาะหน้าอื่นๆที่ต้องแก้ไขเป็นอันมาก ความสนใจที่จะเข้าไปควบคุมการจัดการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดจึงมีไม่มากนัก สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ยังคงปรากฏต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ยกเว้นปีที่เกิดปัญหาเนื้อสุกรชำแหละมีราคาแพง การควบคุมการจัดการบริษัทด้วยการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปปฏิบัติจะค่อนข้างเข้มงวดเป็นพิเศษ

ในช่วงเวลาประมาณ 10 ปี ระหว่างวันที่ 22 สิงหาคม 2511 จนถึงวันที่ 15 กันยายน 2521 ซึ่งมีการใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตนั้น บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ประสบการขาดทุนอยู่ถึง 6 ปี และมีกำไรเพียง 5 ปี (ได้แก่ ปีบัญชี 2513/2514 2514/2515 2515/2516 และ 2520/2521) (ดูตารางที่ 4)

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อรัฐบาลมีนโยบายการค้าสุกรแบบเสรีในปี 2508 และต่อมาในปี 2509 ให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ชำแหละสุกรออกจำหน่ายในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี ประมาณวันละ 1,000 ตัว ฐานะการประกอบกิจการของบริษัทก็เริ่มสั่นคลอนในปีบัญชี 2508/2509 บริษัทมีกำไรประมาณ 4.7 ล้านบาท (เทียบกับ 22.6 ล้านบาทในปีบัญชี 2507/2508) และกลับต้องขาดทุนถึง 2.1 และ 14.0 ล้านบาทในปีบัญชี 2509/2510 และ 2510/2511 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 4) ภายหลังจากที่รัฐบาลประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบ

⁹⁷ ดูอาทิเช่น “สอบโรงหมูทุจริตเปราะหมด ถ้าไม่พอใจ (คณะ) ปฏิวัติจะสอบเอง” ประชาธิปไตย ฉบับวันอาทิตย์ที่ 30 กรกฎาคม 2515

เปิดเขตตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม 2511 บริษัทก็ต้องเผชิญปัญหาในการประกอบธุรกิจเป็นอันมาก กล่าวคือ

(ก) บริษัทต้องเลิกทำการค้าสุกร โดยทำหน้าที่รับจ้างฆ่าสัตว์เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากว่า กรมการปกครอง ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเทศบาลนครกรุงเทพ ได้กำหนดนโยบายให้บริษัทรับซื้อสุกรมีชีวิตในราคาถัวเฉลี่ยกิโลกรัมละ 9.50 บาท⁹⁸ ทั้งนี้เพื่อให้ราคาเนื้อสุกรฆ่าแหละมีราคาถูกลง แต่ในขณะนั้น ราคาสุกรมีชีวิตซึ่งมีการซื้อขายกันในตลาดตกประมาณ กิโลกรัมละ 11.00 บาท (สหสามัคคีค้าสัตว์ 2512 : 8) จึงไม่มีผู้เลี้ยงรายใดนำสุกรมาขายให้แก่บริษัทเลย จนในที่สุดบริษัทต้องเลิกทำการค้าสุกร รายได้จากการค้าสุกรซึ่งเคยเป็นรายได้อันให้กำไรอย่างมหาศาลแก่บริษัทจึงไม่มี

(ข) นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขต ทำให้ธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัทฯพลอยได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย จำนวนการฆ่าสุกรลดลงอย่างน่าใจหาย ในปีปฏิทิน 2510 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดฆ่าสุกรถัวเฉลี่ยวันละ 1,995 ตัว ลดลงเหลือวันละ 1,382 ตัว และ 448 ตัวในปีปฏิทิน 2511 และ 2512 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 9) หากพิจารณาผลกระทบของนโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตที่มีต่อธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ในรายละเอียด เราก็พบว่า ในระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคม 2511 บริษัทฆ่าสุกรถัวเฉลี่ยวันละ 1,618 ตัว แต่ภายหลังเดือนสิงหาคม 2511 จำนวนการฆ่าสุกรถัวเฉลี่ยต่อวันเป็นดังนี้⁹⁹

กันยายน	2511	วันละ	1,088	ตัว
ตุลาคม	2511	วันละ	979	ตัว
พฤศจิกายน	2511	วันละ	860	ตัว
ธันวาคม	2511	วันละ	720	ตัว

สาเหตุที่ทำให้ธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ต้องเผชิญกับภาวะชะงักงันดังกล่าวนี้ อาจจำแนกได้ดังนี้

ประการแรก นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขต ได้เปิดโอกาสให้มีการนำเนื้อสุกรฆ่าแหละจากต่างจังหวัดเข้ามาจำหน่ายในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี โดยมีจำเป็นต้องนำสุกรมีชีวิตไปฆ่าแหละในโรงฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดอีกต่อไป อำนาจผูกขาดของบริษัทฯในธุรกิจการฆ่าสัตว์ในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีจึงหมดไป ประกอบกับโรงฆ่าสัตว์ในเขตสุขาภิบาลรอบๆจังหวัดทั้งสองนี้ได้ถือโอกาสฆ่าแหละสุกรเข้ามาจำหน่ายในเขตเทศบาล

⁹⁸ หนังสือของนายสนธิ วิไลจิตต์ รองอธิบดีทำการแทนอธิบดีกรมการปกครอง ถึงผู้อำนวยการบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ที่ มท. 0309/36447 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2511

⁹⁹ ข้อมูลจากบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด

นครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีด้วย¹⁰⁰ จึงทำให้ปริมาณสุกรมี่ชีวิตที่ส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ลดน้อยถอยลง

ประการที่สอง ค่าบริการในโรงฆ่าสัตว์และค่าธรรมเนียมต่างๆที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดเรียกเก็บจากผู้รับบริการนั้นอยู่ในเกณฑ์สูง อันเป็นเหตุให้ผู้เลี้ยงและพ่อค้าสุกรไม่นิยมใช้บริการของบริษัท

ประการที่สาม บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด อาศัยเครื่องจักรในการฆ่าสัตว์ การฆ่าด้วยวิธีการอันทันสมัยนี้ เป็นเหตุให้สุกรต้องสูญเสียน้ำหนักไปประมาณ 2% และเนื้อสุกรชำแหละจะมีสีไม่สดสวยเหมือนวิธีการฆ่าด้วยมือ อันเป็นเหตุให้พ่อค้าสุกรชำแหละต้องสูญเสียรายได้อันพึงได้ไป จึงไม่นิยมการฆ่าสุกรด้วยวิธีการดังกล่าวนี้

ประการที่สี่ การนำสุกรมาฆ่าที่โรงฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดนั้น พ่อค้าสุกรหลีกเลี่ยงการเสียภาษีได้ยากลำบาก ทั้งนี้พ่อค้าสุกรจักต้องเสียภาษีอย่างน้อย 3 ประเภท คือ อากรฆ่าสัตว์ ภาษีการค้า และภาษีเงินได้ ในบรรดาภาษีทั้งสามประเภทนี้ ภาษีเงินได้นับว่ามีความสำคัญมากที่สุด ความพยายามในการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเหล่านี้ ได้ผลักดันให้มีการฆ่าสุกรเถื่อนกันมากขึ้น การฆ่าสุกรเถื่อนในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีมิได้เพิ่งเกิดขึ้น ภายหลังจากที่รัฐบาลประกาศให้ใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขต หากทว่าได้มีมาก่อนหน้านั้นนานแล้ว ต่างกันแต่เพียงว่าในยุคสมัยที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดยังมีอำนาจผูกขาดในการฆ่าสัตว์และการจำหน่ายเนื้อสัตว์ในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีอยู่นั้น บริษัทฯสามารถดำเนินการลดการฆ่าสุกรเถื่อนได้โดยง่าย ด้วยการให้ลิบบนแก่ตำรวจในการควบคุมรถบรรทุกสุกรจากต่างจังหวัดที่เข้าสู่เขตจังหวัดพระนครและธนบุรีให้มุ่งไปสู่โรงฆ่าสัตว์ของบริษัทฯ เพราะในขณะนั้น หากมีรถบรรทุกสุกรเข้าสู่กรุงเทพ-ธนบุรี โดยมีได้มุ่งตรงไปยังโรงฆ่าสัตว์ของบริษัทฯ ย่อมง่ายแก่การสันนิษฐานว่า เป็นรถบรรทุกสุกรที่จะนำไปฆ่าโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่เมื่อบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดหมดอำนาจผูกขาดเสียแล้ว ก็มีโอกาสใช้วิธีการป้องกันการฆ่าสุกร

¹⁰⁰ มีข้อน่าสังเกตว่า คำสั่งของอธิบดีกรมการปกครองเกี่ยวกับนโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตได้ระบุว่า “... อนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลและสุขาภิบาลในจังหวัดอื่นๆ นอกจากจังหวัดพระนครและธนบุรี เข้ามาจำหน่ายให้แก่ประชาชนในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีได้ ...” ดูหนังสือที่ มท. 0309/36384 ของนายชำนาญ ยุวบูรณ์ อธิบดีกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2511

เถื่อนดังกล่าวนี้ได้ เมื่อการฆ่าสุกรเถื่อนมีมากขึ้น ธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัทย่อมได้รับความกระทบกระเทือนตามไปด้วย¹⁰¹

ในการจูงใจให้พ่อค้าสุกรนำสุกรไปฆ่าแหล่งที่โรงฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด บริษัทฯ ได้ใช้มาตรการที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

มาตรการที่หนึ่ง การลดค่าบริการการฆ่าสุกรและค่าธรรมเนียมต่างๆ โดยบริษัทฯ ได้มีประกาศเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2512 ลดค่าบริการการฆ่าสุกรและค่าธรรมเนียมต่างๆดังนี้ (สหสามัคคีค้าสัตว์ 2512 เอกสารหมายเลข 11)

(ก) ลดอัตราค่าบริการการฆ่าสุกรตัวละ 41 บาท เหลือเพียง 27-39 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนสุกรที่นำเข้ามาฆ่า หากยังมีมากเพียงใด ค่าบริการการฆ่าสุกรจะยิ่งต่ำลงมากเพียงนั้น

(ข) ลดอัตราค่าเช่าคอกพักชั้นหนึ่งเหลือคอกละ 30.00 บาท ชั้นสองเหลือคอกละ 20.00 บาท และชั้นสามเหลือคอกละ 10.00 บาท

(ค) งดเก็บค่าเช่าห้องเย็นสำหรับสุกรสาวของพ่อค้าเป็นจำนวน 10 วันนับแต่วันที่นำเข้าเก็บในห้องเย็น เมื่อพ้นกำหนด 10 วัน ต้องเสียค่าเช่าห้องเย็นวันละ 10.00 บาท

มาตรการที่สอง การทำสัญญาให้เอกชนจัดการหาสุกรเข้าไปฆ่าในโรงฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ทั้งนี้โดยมีการกำหนดจำนวนสุกรขั้นต่ำต่อวันและค่าปรับในกรณีที่เอกชนคู่สัญญามีอาจปฏิบัติตามสัญญาได้ นับตั้งแต่ปี 2511 เป็นต้นมา จากหลักฐานเอกสารเท่าที่สืบค้นได้ มีเอกชนอย่างน้อย 2 ราย ที่ทำสัญญาในลักษณะดังกล่าวกับบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ซึ่งได้แก่

(ก) ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญธัญญวัฒน์ ซึ่งทำสัญญาเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2512 แต่ปรากฏว่าไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้¹⁰²

(ข) บริษัท วาณิชชากร จำกัด ซึ่งทำสัญญาเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2517 และมีผลบังคับใช้ภายใน 30 หลังจากทำสัญญา โดยมีข้อผูกพันว่าจะนำสุกรเข้ามาฆ่าในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดอย่างน้อยวันละ 3,000 ตัว หากบริษัทคู่สัญญามีอาจปฏิบัติตามข้อผูกพันได้ จักต้องเสียค่าปรับแก่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดวันละ 100 บาทต่อสุกรหนึ่งตัวที่ขาดหายไป ทั้งนี้บริษัท วาณิชชากร จำกัด มีหลักทรัพย์ค้ำประกันมูลค่า 1 ล้านบาท (เป็นเงินสด

¹⁰¹ อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์พ่อค้าสุกรและผู้ที่เคยเป็นพนักงานของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด บางคน ยืนยันว่าการฆ่าสุกรเถื่อนในโรงงานฆ่าสัตว์กล้วยน้ำว้าไทยเช่นเดียวกัน

¹⁰² รายงานการประชุมผู้ถือหุ้นบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด สมัยวิสามัญครั้งที่ 1/2512 เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2512 เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

300,000 บาท และทรัพย์สิน 700,000 บาท) สัญญาดังกล่าวนี้มีกำหนดระยะเวลา 3 ปี¹⁰³ การณ์ปรากฏในเวลาต่อมาว่า บริษัท วาณิชชากร จำกัด ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ โดยสามารถนำสุกรมาฆ่าได้เพียงวันละ 40-80 ตัวเท่านั้น¹⁰⁴ ภายในเดือนสิงหาคม 2517 นั้นเอง บริษัท วาณิชชากร จำกัด ได้ขอแก้สัญญาที่ทำไว้ แต่เทศบาลกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ไม่ยินยอม¹⁰⁵ และกลับเร่งรัดให้บริษัท วาณิชชากร จำกัด ชำระค่าปรับภายใน 15 วันนับตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม 2517 เป็นต้นมา¹⁰⁶ และเมื่อบริษัท วาณิชชากร จำกัด ไม่สามารถชำระหนี้ได้ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด จึงยื่นฟ้องบริษัท วาณิชชากร จำกัด ในเดือนพฤศจิกายน 2517 โดยเรียกค่าเสียหาย 19 ล้านบาท¹⁰⁷

ในระหว่างปีบัญชี 2509/2510 ถึง 2512/2513 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ประสบภาวะการขาดทุนโดยตลอด แต่สถานการณ์กลับกระเตื้องขึ้นในระหว่างปีบัญชี 2513/2514 ถึง 2515/2516 ซึ่งบริษัทฯมีกำไรติดต่อกันถึง 3 ปี (ดูตารางที่ 4) การที่บริษัทฯมีฐานะการประกอบ การที่ดีขึ้นในช่วงเวลา 3 ปีดังกล่าวนี้ นั้น เกิดจากสาเหตุสำคัญหลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก ผู้บริหารบริษัทฯได้พยายามตัดทอนรายจ่ายอันไม่เป็นการจำเป็น รายการต่างๆ พร้อมทั้งปราบปรามและป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้น¹⁰⁸

ประการที่สอง ผู้บริหารบริษัทฯเพิ่งพบว่า คำสั่งอนุญาตให้นำสุกรฆ่าแต่ละจาก ต่างจังหวัดเข้ามาจำหน่ายในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22

¹⁰³ ชาวไทย ฉบับวันอังคารที่ 30 กรกฎาคม 2517 ; ชาวพาณิชย์ ฉบับวันที่ 31 กรกฎาคม 2517 อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเดือนมิถุนายน 2517 ก่อนที่จะมีการทำสัญญาดังกล่าว บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ฆ่าสุกร โดยตัวเฉลี่ยวันละ 868 ตัว และนับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2511 เป็นต้นมา จำนวนการฆ่าสุกรตัวเฉลี่ยไม่เคยเกินกว่าวันละ 1,200 ตัว (ดูตารางที่ 9) แต่เหตุใดบริษัท วาณิชชากร จำกัด จึงหาญกล้ามาทำสัญญาผูกพัน การฆ่าสุกรวันละ 3,000 ตัว นับเป็นเรื่องที่น่าฉงนไม่น้อย

¹⁰⁴ บ้านเมือง ฉบับวันที่ 14 สิงหาคม 2517 รายงานว่า จำนวนสุกรที่บริษัท วาณิชชากร จำกัด นำมาฆ่าที่โรงฆ่า สัตว์กล้วยน้ำไทย ระหว่างวันที่ 7-10 สิงหาคม 2517 มีสถิติดังนี้

วันที่ 7 สิงหาคม	57 ตัว	เสียค่าปรับ	294,300 บาท
วันที่ 8 สิงหาคม	76 ตัว	เสียค่าปรับ	292,400 บาท
วันที่ 9 สิงหาคม	51 ตัว	เสียค่าปรับ	294,900 บาท
วันที่ 10 สิงหาคม	60 ตัว	เสียค่าปรับ	294,000 บาท

¹⁰⁵ ประชาชาติรายวัน ฉบับวันที่ 27 สิงหาคม 2517

¹⁰⁶ ประชาชาติรายวัน ฉบับวันที่ 28 สิงหาคม 2517

¹⁰⁷ ชาวพาณิชย์ ฉบับวันที่ 8 พฤศจิกายน 2517

¹⁰⁸ คูอาทิเช่น ชาวเรื่อง “สอบทุจริตในโรงแรมแล้ว ให้ลงโทษพนักงาน 34 คน” สยามรัฐ (12 ตุลาคม 2515)

สิงหาคม 2511 นั้น ได้ระบุไว้โดยชัดเจนว่า เนื้อสุกรฆ่าและจากโรงฆ่าสัตว์ในเขตสุขาภิบาลรอบๆ จังหวัดพระนครและธนบุรีจะนำเข้ามาจำหน่ายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีมิได้ ดังนั้น จึงได้ดำเนินการมิให้เนื้อสุกรฆ่าและจากโรงฆ่าสัตว์เหล่านี้เข้ามาจำหน่ายในเขตเทศบาลทั้งสองนี้ ผลของการใช้มาตรการดังกล่าวนี้ก็คือ ธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัทฯกระเตื้องขึ้นเล็กน้อย

ประการที่สาม บริษัทฯได้ปรับปรุงระเบียบการส่งโคกระบือไปขายต่างประเทศ เพื่อให้ได้ประโยชน์มากขึ้น ตลาดโคกระบือในต่างประเทศที่สำคัญได้แก่ ฮองกง พ่อค้าไทยใช้วิธีการจัดตั้งบริษัทผู้นำเขาขึ้นที่ฮองกง แล้วทำสัญญาสั่งซื้อจากบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ธุรกิจดังกล่าวนี้ได้ให้กำไรอย่างมหาศาล บรรดาพ่อค้านายทุนทั้งหลายจึงพากันวิ่งเต้นเพื่อขอทำสัญญาดังกล่าวกับบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ลักษณะของสัญญาจะระบุราคาขั้นต่ำที่บริษัทผู้นำเข้าในฮองกงจะต้องจ่ายให้แก่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด หากราคาโคกระบือในตลาดฮองกงสูงขึ้น ราคารับซื้อของบริษัทผู้นำเข้าในฮองกงก็ต้องปรับให้สูงขึ้นตาม แต่เดิมราคาขั้นต่ำที่รับซื้อกำหนดไว้ตัวละ 900-950 เหรียญฮองกง แม้ว่าราคาโคกระบือในตลาดฮองกงจะสูงขึ้นก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการปรับราคารับซื้อแต่ประการใด ในปี 2515 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด จึงได้ปรับราคาขั้นต่ำจากตัวละ 900-950 เหรียญฮองกงเป็น 1,100 เหรียญฮองกง¹⁰⁹ ซึ่งยังผลให้ธุรกิจการส่งโคกระบือไปขายต่างประเทศของบริษัทฯกระเตื้องขึ้น

แม้ว่าฐานะการประกอบการของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดจะกระเตื้องขึ้นในระหว่างปีบัญชี 2513/2514 ถึง 2515/2516 แต่ก็มิอาจเรียกได้ว่ามีฐานะอันมั่นคง ปรากฏการณ์อันน่าสนใจที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ก็คือ มีเอกชนหลายรายได้ยื่นข้อเสนอขอเช่าโรงฆ่าสัตว์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด¹¹⁰ แต่กระทรวงมหาดไทยและเทศบาลกรุงเทพมหานครไม่ยินยอมและกลับพิจารณาที่จะนำหุ้นของกรุงเทพมหานครออกขาย เพื่อให้บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด มีลักษณะเป็น “บริษัทมหาชน” โดยกรุงเทพมหานครถือหุ้นเพียง 30% และเอกชน

¹⁰⁹ “พบทุจริตกินควายในโรงหมูอีก” *สยามรัฐ* (23 กันยายน 2515); ดนัย ศักดิ์สิทธิ์วัฒนะ

¹¹⁰ *ชาวไทย* ฉบับวันที่ 15 ธันวาคม 2515 รายงานว่า มีบริษัทเอกชน 2 บริษัทยื่นข้อเสนอขอเช่าโรงหมู คือ (1) ห้างหุ้นส่วน พ. เรืองดำรงค์ โดยนายพรชัย จรัสเรืองดำรงค์ และนายจักษ์ขวง แซ่โค้วเป็นผู้ยื่นข้อเสนอ และ (2) บริษัท นครหลวงการค้าและอุตสาหกรรม จำกัด ก่อนหน้านี้ *ประชาธิปไตย* ฉบับวันที่ 19 กรกฎาคม 2515 รายงานว่า นายอโกลุส พิณฑุโยธิน (อดีตที่ปรึกษาบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด) และนายสถิตย์ ไสภารัตน์ ได้ทำหน้าที่ขอเช่ากิจการ

ถือหุ้น 70%¹¹¹ แต่แผนการดังกล่าวนี้ยังมีต้นนำมาปฏิบัติก็เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนตุลาคม 2516

ในระหว่างปีบัญชี 2516/2517 ถึง 2519/2520 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ประสบภาวะการขาดทุนติดต่อกันถึง 4 ปี ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ มีหลายประการซึ่งมีผลกระทบต่อฐานะการประกอบการของบริษัท การยกฐานะของเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีขึ้นเป็นกรุงเทพมหานครในปี 2517 ทำให้ธุรกิจการฆ่าสุกรของบริษัทได้รับความกระทบกระเทือน เพราะบรรดาโรงฆ่าสัตว์ซึ่งอยู่อำเภอรอบนอกกรุงเทพมหานครได้พากันส่งเนื้อสุกรชำแหละเข้ามาจำหน่ายในกรุงเทพมหานคร อันเป็นเหตุให้รายได้จากการฆ่าสุกรของบริษัทมีไม่มากเท่าที่ควร แต่เหตุสำคัญที่ทำให้บริษัทต้องขาดทุน เกิดจากธุรกิจฟาร์มเลี้ยงโค ซึ่งดำเนินมาตั้งแต่ 2515¹¹² ดังจะเห็นได้ว่า ในปีบัญชี 2518/2519 บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด มีรายได้จากการส่งโคกระบือไปขายต่างประเทศเพียง 333,350 บาท แต่เสียต้นทุนในการนี้ถึง 5,855,976.08 บาท (ในจำนวนนี้เป็นค่าใช้จ่ายของฟาร์ม 2,174,325.95 บาท) จึงต้องขาดทุนจากการประกอบธุรกิจประเภทนี้ถึง 5,522,626.08 บาท¹¹³ เทียบกับจำนวนการขาดทุนรวมในปีบัญชีเดียวกัน ซึ่งเท่ากับ 15,150,221.06 บาท (ดูตารางที่ 4)¹¹⁴ คิดเป็นร้อยละ 36.45 จนในที่สุดบริษัทต้องเลิกกิจการฟาร์มเลี้ยงโค-กระบือที่จังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดยะลา¹¹⁵ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้บริษัท กลับมีกำไรอีกครั้งหนึ่งในปีบัญชี 2520/2521 (ดูตารางที่ 4)

¹¹¹ *สยามรัฐ* (12 เมษายน 2516) และ*ข่าวพาณิชย์* (12 เมษายน 2516) หนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ในระยะแรก นายชำนาญ ยุวบูรณ์ระบุว่า หุ้นที่จะนำออกจำหน่ายแก่ประชาชนนั้น จะไม่มีการจำกัดจำนวนหุ้นที่แต่ละคนจะถือได้ คำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เพราะหากไม่มีการกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นขั้นต่ำและจำนวนหุ้นสูงสุดที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจะถือได้ ลักษณะของบริษัทจะดูชื่อว่าเป็นบริษัทมหาชนได้อย่างไร ดูอาทิเช่น เพชร บ้านแหลม “สหสามัคคีค้าสัตว์ จะเป็นบริษัทมหาชนหรือของพ่อค้าหมู” *สยามรัฐ* (12 เมษายน 2516) แต่ต่อมานายชำนาญ ยุวบูรณ์ได้เปลี่ยนข้อเสนอเป็นว่า จะมีการจำกัดจำนวนหุ้นที่เอกชนแต่ละคนถือเพื่อป้องกันการผูกขาดการซื้อแต่เพียงผู้เดียว โดยหุ้นที่นำออกจำหน่ายมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท ดูรายงานข่าวเรื่อง “เผยหลักเกณฑ์ขายหุ้นสามัคคีมุ่งกระจายให้ประชาชน” *ข่าวพาณิชย์* (18 เมษายน 2516)

¹¹² “สหสามัคคีจะตั้งฟาร์มเลี้ยงโคเอง” *ประชาธิปไตย* (6 กรกฎาคม 2516)

¹¹³ บททำการของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ประจำปีเพียงวันที่ 31 สิงหาคม 2519 เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

¹¹⁴ รายการขาดทุนที่สำคัญอีกรายการหนึ่งคือ การขาดทุนจากการลงทุนในบริษัท โรงสกัดน้ำมันรำสากล จำกัด จำนวน 3,138,485 บาท

¹¹⁵ คำให้สัมภาษณ์ของ พ.ต.ต. ประสงค์ มัชฌิมานนท์ รองผู้ว่าการกรุงเทพมหานคร *ชาวไทย* (24 กุมภาพันธ์ 2520)

รายงานการประชุมสามัญครั้งที่ 24 ของผู้ถือหุ้นบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2520 ได้กล่าวสรุปถึงฐานะการประกอบกิจการของบริษัทไว้เป็นอย่างดี ดังนี้¹¹⁶

“... ในการประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อปีที่แล้ว (2519) คณะกรรมการได้รายงานต่อท่านผู้ถือหุ้นให้ทราบว่า ในรอบปีบัญชี 2517/2518 สถานการณ์ของบริษัทไม่สู้ดี มีผลขาดทุนอยู่ในระดับสูง สาเหตุสรุปได้ว่า เนื่องมาจากบริษัทไม่อยู่ในฐานะที่จะทำการฆ่าสัตว์แข่งขันกับโรงฆ่าสัตว์อื่นๆได้ เพราะต้นทุนการผลิตสูงและยังขาดทุนจากกิจการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่จังหวัดยะลาและจังหวัดอุทัยธานีอีกด้วย ส่วนประการสำคัญที่คณะกรรมการชุดนั้นชี้ให้เห็นคือ การที่บริษัทไม่สามารถหลบเลี่ยงภาษีอากรใดๆให้แก่พ่อค้าได้ตามใจชอบ จึงเป็นผลให้จำนวนสัตว์เข้าชำน้อยลง

สำหรับในรอบปีบัญชี 2518/2519 คณะกรรมการขอรายงานว่า สถานการณ์โดยทั่วไปยังไม่ดีขึ้น ทั่วๆที่ได้พยายามแก้ไขแล้ว เช่น ยุบเลิกกิจการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ทั้งสองแห่งเสีย เพราะได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกิจการที่ไม่อำนวยประโยชน์ให้แก่บริษัทได้คุ้มกับการลงทุน และเป็นการเพิ่มภาระให้แก่บริษัทอย่างมาก ผลของการยุบเลิกกิจการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ทำให้บริษัทสามารถลดผลขาดทุนได้เดือนละประมาณ 300,000 บาท นอกจากนั้น ได้ยุบหน่วยงานของสำนักกลางบางหน่วยที่ไม่มีผลงาน จึงทำให้ลดจำนวนพนักงานคนงานได้อีกประมาณ 300 คน แต่ในการนี้ บริษัทฯจำเป็นต้องจ่ายเงินชดเชยไปประมาณ 3.4 ล้านบาท โดยได้ยืมจากกรุงเทพมหานครจำนวน 3 ล้านบาท มาจ่ายเพื่อการนี้ บริษัทฯจึงมีภาระผูกพันที่จะต้องส่งใช้คืนให้เสร็จสิ้นภายในปี 2522

กิจกรรมที่บริษัทฯได้ดำเนินการติดต่อมาในระยะ 2-3 ปีนี้ คือ การรับจ้างฆ่าสัตว์ กับขายสัตว์ไปต่างประเทศตามโควตาที่ได้รับ (ปี 2519 ได้รับ 113 ตัว) และมีรายได้เบ็ดเตล็ดอีกเล็กน้อยจากการให้เช่าสถานที่และห้องเย็น ดังได้กล่าวแล้วว่า บริษัทฯมีโรงงานฆ่าสัตว์ด้วยเครื่องจักรที่สามารถฆ่าสุกรได้ชั่วโมงละ 400 ตัว โคกระบือชั่วโมงละ 60 ตัว แต่ไม่มีโอกาสได้ใช้ให้เต็มที่ โดยเฉพาะการฆ่าสุกรต้องหยุดเดินเครื่องไป ส่วนโคกระบือฆ่าทั้งสองวิธี คือ ด้วยมือและด้วยเครื่องจักร ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาต้องมียู่ แม้จะไม่ได้ใช้ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญสำหรับบริษัทที่จะต้องพิจารณาต่อไป

¹¹⁶ เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ตามงบประมาณชี้กำไรขาดทุนปีนี้ (2518/2519) บริษัทขาดทุนสุทธิ 15 ล้านบาทเศษ เมื่อรวมกับผลขาดทุนของปีก่อนๆ บริษัทมีผลขาดทุนสะสมรวมทั้งสิ้น 37 ล้านบาท ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของเงินทุน”

การแก้ไขสถานการณ์ของบริษัทดังที่ได้รายงานไว้ข้างต้นแล้ว คณะกรรมการยังได้ตั้งคณะทำงานขึ้นพิจารณาถึงฐานะและแนวทางว่า บริษัทฯ ควรจะดำเนินกิจการต่อไปหรือไม่ ซึ่งสรุปได้ว่า หากสถานการณ์คงเป็นอยู่ในรูปเดิม คือ การเปิดเขตให้ฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์โดยเสรี พ่อค้าสามารถฆ่าสัตว์จากต่างจังหวัดและสุขาภิบาลรอบนอก ส่งเข้ามาขายในกรุงเทพมหานคร ได้ บริษัทฯซึ่งต้องปฏิบัติตามอยู่ในกรอบของกฎหมาย ย่อมไม่สามารถจะให้บริการแข่งขันได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ บริษัทฯจึงควรตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ยุบเลิกกิจการให้เป็นองค์กรของรัฐโดยสมบูรณ์ เพื่อที่จะได้จัดระบบงานและวิธีดำเนินงานเสียใหม่ให้สามารถสนองนโยบายของรัฐบาลได้ต่อไปหรือปรับปรุงกิจการบริหารของบริษัทเสียใหม่ ...”

รายงานการประชุมข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดต่างตระหนักดีว่า นโยบายการค้าสุกรแบบเสรีและแบบเปิดเขตเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อฐานะการประกอบการของบริษัทฯ ในระหว่างปี 2516-2521 ได้มีความพยายามหลายครั้งหลายคราที่จะผลักดันให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบายเกี่ยวกับการฆ่าและการค้าสุกร ดังเช่นในปี 2518 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เสนอมาตรการในการช่วยเหลือผู้เลี้ยงสุกรให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา เนื่องจากราคาสุกรมีชีวิตในขณะนั้นต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ในบรรดามาตรการต่างๆ ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอต่อรัฐบาล มาตรการที่สำคัญมาตรการหนึ่ง ก็คือ ให้อธิบดีกรมการปกครองออกประกาศห้ามนำสุกรฆ่าแหละเข้ามาจำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยยกเลิกมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2511¹¹⁷ คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2518 มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณากำหนดนโยบายในการเลี้ยงและผลิตสุกร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาแล้ว เห็นชอบด้วยกับการจำกัดการฆ่าสัตว์เฉพาะโรงงานของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด และการห้ามสุกรฆ่าแหละข้ามเขต ทั้งนี้โดยใช้เป็นมาตรการระยะสั้น¹¹⁸

¹¹⁷ หนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ 0204/19197 ลงวันที่ 15 กันยายน 2518

¹¹⁸ หนังสือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ สร.0501/6142 ลงวันที่ 10 ตุลาคม

อย่างไรก็ตาม คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2518 มีมติให้ใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตตามเดิม¹¹⁹

แต่แล้วความพยายามในการผลักดันให้รัฐบาลหันมาใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตก็ประสบผลสำเร็จ เมื่อคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2521 ได้ลงมติเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ปัญหาสุกรมีชีวิตราคาตกต่ำดังนี้¹²⁰

(1) ให้ยึดหลักการสหกรณ์เป็นปัจจัยในการแก้ปัญหา โดยสร้างพลังการต่อรองในเรื่องราคาสุกรมีชีวิตให้อยู่ในมาตรฐานแห่งความเป็นธรรม ทั้งนี้ให้ดำเนินการได้โดยให้สิทธิในการได้รับอาชญาบัตรแก่สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรเท่านั้น

(2) ให้อธิบดีกรมการปกครองยกเลิกคำสั่งอนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละเข้ามาจำหน่ายในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดเงื่อนไขเป็นบทเฉพาะกาลว่า ในระยะ 30 วันนับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2521 ของอธิบดีกรมการปกครองเกี่ยวกับเรื่องนี้ ให้สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรในจังหวัดที่ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานครและมีปริมาณการเลี้ยงสุกรมาก สนับสนุนโดยการส่งสุกรชำแหละซึ่งฆ่าจากโรงฆ่าของแต่ละจังหวัดโดยถูกต้องตามกฎหมาย ส่งเข้ามาสมทบกับจำนวนที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ดำเนินการฆ่า เพื่อให้มีสุกรชำแหละเพียงพอแก่การบริโภค และให้ปรับปรุงโรงฆ่าสัตว์ในกรุงเทพมหานครให้มีขีดความสามารถในการฆ่าสุกรให้เพียงพอับความต้องการในแต่ละวัน

(3) ให้ตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อทำหน้าที่พิจารณากำหนดปริมาณสุกรมีชีวิตที่จะนำเข้าในจังหวัดหรือส่งออกนอกจังหวัด รวมทั้งพิจารณาปัญหาต่างๆของสุกรในเรื่องอื่นๆด้วยตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ

(4) ให้จัดตั้งคณะกรรมการกลางในระดับชาติเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาในระยะต่างๆตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ

ต่อมา อธิบดีกรมการปกครองได้ออกประกาศเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2521 ยกเลิกคำสั่งอนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลและสุขาภิบาลในจังหวัดอื่นๆเข้ามาจำหน่ายให้แก่ประชาชนในเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2511 อย่างไรก็ตาม ประกาศกรมการปกครองดังกล่าวนี้ได้อนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากบางจังหวัดเข้ามาจำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานครได้ โดยอ้างเหตุผลว่า

¹¹⁹ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. 0202/20393 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2518

¹²⁰ หนังสือของนายปลั่ง มีจุล เลขานุการคณะรัฐมนตรี ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ สร. 0202/13759 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2521

“... อนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาการขาดแคลนสุกรชำแหละภายในระยะเวลา 30 วันนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ อธิบดีกรมการปกครองจึงอนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลและสุขาภิบาลในจังหวัด นครปฐม หรือจังหวัดอื่นใดที่อธิบดีกรมการปกครองอนุญาต เข้ามาจำหน่ายให้แก่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครได้ เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในแต่ละวัน”¹²¹

ยุคแห่งนโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขต ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม 2511 จึงสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2521 รวมระยะเวลาที่ใช้ในนโยบายดังกล่าวนี้ประมาณ 10 ปีเศษ ในการดำเนินนโยบายการค้าสุกรแบบปิดเขตครั้งนี้ กรุงเทพมหานครได้จัดระบบการซื้อขายสุกรมีชีวิต โดยวางแนวทางปฏิบัติในการซื้อขายสุกรผ่านสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด กรุงเทพมหานคร (เรียกย่อๆว่า “สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร กทม.”)¹²² ด้วยการมอบอาชญาบัตรการค้าสุกรให้แก่สหกรณ์ฯ (สมาน ทองสีมา 2522 ; สุรัตน์ ประเสริฐธรรม 2521) สหกรณ์ฯจะรับซื้อสุกรมีชีวิตจากผู้เลี้ยงหรือพ่อค้ารวบรวมสุกรตามราคาขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนดไว้ แล้วขายต่อให้แก่พ่อค้าสุกรชำแหละ โดยมอบอาชญาบัตรให้ตามจำนวนสุกรที่ซื้อ พ่อค้าสุกรชำแหละที่ไม่ซื้อสุกรมีชีวิตจากสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) จะไม่ได้รับอาชญาบัตรในการฆ่าสุกร การมอบเอกสิทธิ์ในการจัดสรรอาชญาบัตรให้แก่สหกรณ์ฯจึงมีผลบังคับให้พ่อค้าสุกรชำแหละต้องซื้อสุกรมีชีวิตจากสหกรณ์ฯ เว้นแต่กรณีของการฆ่าสุกรเถื่อน แม้ว่าวิธีการดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้เลี้ยงสุกรสามารถขายสุกรมีชีวิตได้ราคาดีขึ้น แต่มีช่องโหว่ที่ก่อให้เกิดการทุจริต กล่าวคือ ตามข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ เมื่อสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) รับซื้อสุกรมีชีวิตจากผู้เลี้ยงสุกรก็ดี หรือพ่อค้ารวบรวมสุกรก็ดี สหกรณ์ฯมิได้ชำระเงินค่าสุกรมีชีวิตโดยทันที การชำระเงินจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่สหกรณ์ฯขายสุกรมีชีวิตให้แก่พ่อค้าสุกรชำแหละแล้ว การทุจริตภายในสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร กทม.ในเวลาต่อมา ทำให้ผู้เลี้ยงสุกรและพ่อค้ารวบรวมสุกร ซึ่งขายสุกรมีชีวิตแก่สหกรณ์ฯมิได้รับ

¹²¹ ประกาศกรมการปกครองเรื่อง ยกเลิกการอนุญาตให้จำหน่ายเนื้อสัตว์นอกเขตจำหน่ายเนื้อสัตว์ลงวันที่ 15 กันยายน 2521

¹²² สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด กทม. ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2518 มีสำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 148 ซอย เกษตรศาสตร์ ซ้างกรมป่าไม้ บางเขน กรุงเทพมหานคร ในขณะที่สหกรณ์ดังกล่าวมีบทบาทในการค้าสุกรหลังจากที่รัฐบาลประกาศใช้นโยบายการค้าสุกรแบบปิดเขตนั้น พล ร.ต.สรเดช อำนรรฆสรเดช ทำหน้าที่เป็น ผู้จัดการ และผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นผู้เลี้ยงและพ่อค้าสุกรในภาคตะวันออก

การชำระเงินเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่รัฐบาลยกเลิกเอกสิทธิ์ในการจัดสรรอาชญาบัตรเขตกรุงเทพมหานครแก่สหกรณ์ดังกล่าว¹²³

ในขณะที่สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) ได้รับเอกสิทธิ์ในการจัดสรรอาชญาบัตรนั้น สหกรณ์ฯสามารถจัดตั้งสาขาขึ้นในจังหวัดต่างๆเป็นจำนวนมาก จนมีสาขารวมทั้งสิ้น 86 สาขา ในแง่นี้ก็เท่ากับว่า สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) ทำหน้าที่เป็นสหกรณ์ระดับชาติ โดยมีสาขาในจังหวัดต่างๆเป็นสหกรณ์ระดับท้องถิ่น แต่จุดเสื่อมของสหกรณ์ดังกล่าวนี้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อกระทรวงมหาดไทยมีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ให้สนับสนุนผู้เลี้ยงสุกรเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ แต่การณ์กลับปรากฏว่า มีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรประจำจังหวัดต่างๆขึ้น ผลก็คือ ในหลายต่อหลายจังหวัดเกิดสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรในจังหวัดเดียวกันถึง 2 สหกรณ์ อันได้แก่ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรประจำจังหวัด กับสาขาของสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) ความขัดแย้งระหว่างสหกรณ์ทั้งสองจึงเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการแย่งชิงเอกสิทธิ์ในการจัดสรรอาชญาบัตร ในที่สุดกระทรวงมหาดไทยจึงตัดสินใจมอบเอกสิทธิ์ในการจัดสรรอาชญาบัตรให้แก่สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรประจำจังหวัด เมื่อสาขาของสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) หมดสิทธิ์ได้อาชญาบัตรการฆ่าสุกร ก็หมดสิทธิ์ส่งสุกรเข้ามาขายในเขตกรุงเทพมหานคร สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) จึงต้องรับซื้อสุกรมีชีวิตจากสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรประจำจังหวัดต่างๆ โดยถือเป็นการรับซื้อจากบุคคลภายนอก เพราะสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรประจำจังหวัดต่างๆมิได้เป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรจำกัด (กทม.) หากสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) มีกำไร สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรประจำจังหวัดต่างๆ แม้จะได้ขายสุกรมีชีวิตแก่สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) ก็จะมีได้รับปันผลส่วนแบ่งของกำไร (สมาน ทองสิมา 2522) ต่อมา บรรดาสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรประจำจังหวัดต่างๆจึงได้รวมตัวกันเป็น “ชุมนุมสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด” ซึ่งจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2521 เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2521 เมื่อเกิดมีสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรระดับชาติถึง 2 แห่งเช่นนี้ การแย่งชิงเอกสิทธิ์ในการจัดสรรอาชญาบัตรในเขตกรุงเทพมหานครจึงเกิดขึ้น สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ได้ดำรงต่อมาจนกระทั่งคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2522 ลงมติให้นำเนื้อสุกรฆ่าแหละจากโรงฆ่าสัตว์ในจังหวัดอื่นๆเข้ามาจำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานครได้ โดยไม่ต้องผ่านระบบสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรและสหกรณ์ผู้ค้าสุกรฆ่าแหละเป็นการชั่วคราว จนกว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะได้แก้ไขปรับปรุงระบบวิธีการสหกรณ์ให้พร้อม จึงจะระงับการอนุญาตให้นำสุกรฆ่าแหละข้ามเขตดังกล่าว และต่อมา อธิบดีกรมการปกครอง

¹²³ จากการสอบถามพ่อค้าสุกรบางราย พบว่า ในการทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างผู้เลี้ยงสุกรและพ่อค้าผู้รวบรวมสุกรฝ่ายหนึ่งกับพ่อค้าฆ่าแหละสุกรอีกฝ่ายหนึ่งนั้น สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) ได้คิดค่าบริการจากพ่อค้าสุกรฆ่าแหละตัวละ 12 บาท ต่อมาได้เพิ่มขึ้นเป็นตัวละ 20 บาท

ได้ออกประกาศเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2522 อนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากโรงฆ่าสัตว์ในจังหวัดอื่นๆเข้ามาจำหน่ายให้แก่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครได้¹²⁴

ตลอดระยะเวลาระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2521 ถึงวันที่ 14 สิงหาคม 2522 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการใช้นโยบายการค้าสุกรแบบปิดเขตสำหรับกรุงเทพมหานครนั้น สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) มีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นสถาบันคนกลางระหว่างผู้เลี้ยงสุกรและพ่อค้าผู้รวบรวมสุกรฝ่ายหนึ่งกับพ่อค้าสุกรชำแหละอีกฝ่ายหนึ่ง หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์การค้าสุกร เราจะเห็นได้ว่า มีหน่วยงานหลายต่อหลายหน่วยที่ดำเนินบทบาทดังกล่าวนี้ นับตั้งแต่กรมพาณิชย์การทหารบก องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก สหพันธ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ จำกัด สินซ์ และบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ข้อแตกต่างสำคัญระหว่างสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) กับหน่วยงานดังกล่าวนี้ ก็คือ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) มิได้มีบทบาทในการค้าสุกรชำแหละ หากแต่มีหน้าที่เพียงรวบรวมสุกรมีชีวิตมาจำหน่ายแก่พ่อค้าสุกรชำแหละเท่านั้น แต่ข้อที่เหมือนกันก็คือ พฤติกรรมอันส่อไปในทางทุจริต ตลอดจนการใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือในการหาผลประโยชน์ส่วนบุคคล¹²⁵ นอกจากนี้ การที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองและข้าราชการมิได้มีความจริงจังในการพัฒนาระบบสหกรณ์เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง ทำให้มีการใช้ระบบสหกรณ์เป็นเครื่องมือในการตอบสนองต่อนหาทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ดังที่มีผู้กล่าวว่า

“... สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) ได้ก่อตั้งขึ้น เพื่อที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกผู้เลี้ยงสุกรและมีแนวโน้มว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้ ถ้าคนของรัฐไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวจนเกินขอบเขต แต่ก็ถูกอิทธิพลของพ่อค้าต่างขนานา จนในที่สุดในปี 2521 ก็ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ที่มีลักษณะซ้ำซ้อนกันขึ้นมาอีก แต่มีลักษณะเป็นสหพันธ์... การดำเนินนโยบายเช่นนี้หาได้เป็นผลดีแก่ขบวนการสหกรณ์ไม่ มีแต่จะทำลายขบวนการสหกรณ์เท่านั้น และการที่รัฐเข้าไปยุ่งกับขบวนการ

¹²⁴ ประกาศกรมการปกครองเรื่อง อนุญาตให้นำเนื้อสุกรชำแหละจากโรงฆ่าสัตว์ในจังหวัดอื่นๆ เข้ามาจำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2522

¹²⁵ ในขณะที่กำลังเขียนรายงานการวิจัยนี้ (2523) สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด (กทม.) มีหนี้สินนับล้านบาท ปัญหาหนี้สินดังกล่าวนี้ มิได้เกิดจากการทุจริตภายในสหกรณ์เท่านั้น หากยังเกิดจากรายจ่ายที่สูงเกินกว่าที่ควรจะเป็นอีกด้วย ดังที่มีผู้กล่าว “... เมื่อทางราชการมอบอาชญาบัตรฆ่าหมูในเขต กทม.มาให้ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่สหกรณ์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็มอบภาระมาให้สหกรณ์ด้วย นั่นคือ การตั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายการเงิน การบัญชี การบริการโรงฆ่าสัตว์ เป็นต้น มาเป็นพนักงานทำงานสหกรณ์ (บางรายอาจให้มาช่วยชั่วคราว) สหกรณ์ต้องจ่ายค่าจ้างเงินเดือนให้พนักงานเหล่านี้แต่ละเดือนเป็นเงินมิใช่น้อย..” ดู สมาน ทองสิมา (2522 :

สหกรณ์มากจนเกินขอบเขตเช่นนี้ ขบวนการสหกรณ์ที่แท้จริงจะไม่สามารถเจริญเติบโตหรือแก้ปัญหาได้เลย และเป็นแบบอย่างที่มีแต่จะทำลายอุดมการณ์สหกรณ์ของนักสหกรณ์ เพราะถ้ารัฐไม่พอใจ รัฐก็สามารถที่จะตั้งสหกรณ์อื่นๆ ขึ้นมาแข่งกับสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วได้อีก เพื่อบีบบังคับโดยทางอ้อมให้สหกรณ์นั้นยุบเลิกไป เลยทำให้ขบวนการสหกรณ์กลายเป็นเครื่องมือของคนบางกลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกร ..." (วินัย คงอาจหาญ 2522 : 240)

ในระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2521 ถึงวันที่ 14 สิงหาคม 2522 ธุรกิจการฆ่าสุกรของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด กลับเฟื่องฟูขึ้นอีกครั้งหนึ่ง จำนวนการฆ่าสุกรในระหว่างเดือนกันยายน 2521 ถึงเดือนสิงหาคม 2522 เท่ากับ 694,552 ตัว ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกับช่วงก่อนปี 2511 (ดูตารางที่ 8) แต่เมื่อรัฐบาลประกาศนโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตสำหรับกรุงเทพมหานครอีกครั้งหนึ่งนับตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2522 เป็นต้นมา ธุรกิจการฆ่าสัตว์ของบริษัทก็ทรุดโทรมลงเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากสถิติจำนวนการฆ่าสุกรถัวเฉลี่ยต่อวันดังต่อไปนี้¹²⁶

เดือนมกราคม 2521 ถึงสิงหาคม 2521 จำนวนการฆ่าสุกรถัวเฉลี่ยวันละ 1,424 ตัว

เดือนกันยายน 2521 ถึงสิงหาคม 2522 จำนวนการฆ่าสุกรถัวเฉลี่ยวันละ 2,226 ตัว

เดือนกันยายน 2522 ถึงเมษายน 2523 จำนวนการฆ่าสุกรถัวเฉลี่ยวันละ 1,721 ตัว

ในปัจจุบัน (2523) บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ประกอบธุรกิจการฆ่าสัตว์เป็นธุรกิจหลักเพียงอย่างเดียว และมีรายได้เบ็ดเตล็ดจากการให้เช่าโรงงานและเครื่องจักร ส่วนการส่งโคกระบือไปขายต่างประเทศก็ลดน้อยลงไปเป็นอันมาก เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับผู้ส่งออกจากประเทศอื่นๆ ได้¹²⁷ และเป็นที่คาดกันว่า สถานะการประกอบการของบริษัทจะเลวร้ายลงไปอีก หากรัฐบาลยังคงยึดนโยบายการค้าสุกรแบบเสรีและแบบเปิดเขตสำหรับกรุงเทพมหานครต่อไป ทั้งนี้ปรากฏตามงบกำไรขาดทุนของบริษัทในปีบัญชี 2520/2521 ว่า บริษัทฯมียอดขาดทุนสะสมถึง 34,845,323.84 บาท¹²⁸ โดยมีทุนจดทะเบียน 50 ล้านบาท

5. ความลงท้าย

บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ถือกำเนิดขึ้นในยุคที่มีการใช้อำนาจทางการเมืองในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างแพร่หลาย และอำนาจทางการเมืองนั่นเอง

¹²⁶ คำนวณจากสถิติของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด โดยมีข้อสมมติว่า เดือนหนึ่งมีวันทำการ 26 วัน

¹²⁷ ตามสถิติของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในบรรดาโคตัวกระบือส่งออกในปี 2521 จำนวน 14,439 ตัว บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด ได้รับจัดสรรโควตาเพียง 167 ตัว

¹²⁸ ข้อมูลจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ได้ดลบันดาลให้บริษัทก้าวเข้าสู่ยุคทองระหว่างปี 2504-2511 แต่ภายหลังจากที่รัฐบาลประกาศใช้นโยบายการค้าเสรีแบบเปิดเขตนับตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม 2511 เป็นต้นมา ฐานะการประกอบการของบริษัทก็เริ่มสั่นคลอน ทั้งนี้เป็นผลจากสาเหตุอย่างน้อย 4 ประการ

ประการแรก ลักษณะของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดมีสภาพการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของกับการควบคุมจัดการ (Separation of Ownership and Control) ในด้านผู้ที่เป็นเจ้าของบริษัท แม้ว่าเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี (ซึ่งต่อมาแยกฐานะเป็นเทศบาลกรุงเทพมหานคร) จะเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ โดยถือหุ้นเกือบทั้งหมดของหุ้นที่จำหน่ายแล้ว แต่ก็ได้สนใจควบคุมการจัดการบริษัทอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เนื่องจากกรรมสิทธิ์ในบริษัทดังกล่าวมีลักษณะเป็นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสาธารณะ (Public Property Rights) ความสำคัญในความเป็นเจ้าของจึงไม่เกิดขึ้น ประกอบกับลักษณะการเมืองการปกครองที่เป็นระบอบเผด็จการในบางช่วงเวลา ทำให้ผู้บริหารเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีมาจากการแต่งตั้งโดยกลุ่มผู้มีอำนาจเผด็จการ และไม่มีกลไกอันมีประสิทธิภาพที่เลือกอำนาจให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบพฤติกรรมของผู้บริหารเทศบาลทั้งสอง สภาพการณ์ดังกล่าวนี้จึงเปิดช่องให้ผู้มีอำนาจเผด็จการสามารถหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลจากการประกอบการของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดได้ นอกจากนี้ แม้ผู้บริหารเทศบาลทั้งสองในบางยุคสมัยจะพยายามควบคุมการจัดการบริษัทอย่างเข้มงวดมากขึ้น แต่ความพยายามดังกล่าวก็ไร้ประสิทธิผล เนื่องจากโครงสร้างอำนาจทางการเมืองที่มีลักษณะเผด็จการมีส่วนกีดขวางการควบคุมการจัดการดังกล่าวนี้ ในด้านผู้บริหารบริษัทนั้นแล้ว แม้ว่าตามข้อเท็จจริง ผู้บริหารบริษัทบางคนจะมีส่วนเป็นเจ้าของบริษัทด้วย แต่โดยที่หุ้นที่ถือมีจำนวนน้อยนิด ความสำคัญในความเป็นเจ้าของจึงมีไม่มากเท่าที่ควร ประกอบกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่มักจะมีผลประโยชน์ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบริษัท การใช้อำนาจหน้าที่ในบริษัทเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลจึงเกิดขึ้น สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การประกอบการของบริษัทเป็นไปในทางสนองอรรถประโยชน์สูงสุดของผู้จัดการหรือผู้บริหาร (Managerial Utility Maximization)

ประการที่สอง การมีสภาพการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของกับการควบคุมจัดการที่ดี และการที่กรรมสิทธิ์ในบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดมีลักษณะเป็นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสาธารณะที่ดี ตลอดจนการที่ผู้บริหารบริษัทมีเป้าหมายในการแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดที่ดี เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลให้บริษัทมีรายจ่ายบางประเภทอันไม่จำเป็น ดังเช่นการจ้างพนักงานจำนวนมากเกินกว่าความจำเป็น การจ่ายเงินรับรองมากเกินกว่าความจำเป็น การซื้อวัสดุปัจจัยและทรัพย์สินต่างๆ ในราคาสูงกว่าราคาตลาด เป็นอาทิ การลดรายจ่ายอันเกินกว่าความจำเป็นเหล่านี้ ย่อมช่วยให้ผลการประกอบการของบริษัทมีสภาพดีขึ้น โดยมีพักต้องสงสัย ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนในระหว่างปีบัญชี 2513/2514

ถึง 2515/2516 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปิดโปงกรณีทุจริตต่างๆในบริษัทอย่างกว้างขวาง จนเป็นเหตุให้บริษัทจำต้องลดรายจ่ายอันไม่จำเป็นลง

ประการที่สาม การเติบโตของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด โดยพื้นฐานแล้วเกิดจากการใช้อำนาจรัฐในการกำหนดนโยบายสุกรไปในทางที่ทำให้บริษัทมีอำนาจผูกขาดทั้งในธุรกิจการฆ่าสัตว์และธุรกิจการค้าเนื้อสัตว์ อำนาจผูกขาดดังกล่าวนี้นับเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อกูลให้บริษัทสามารถกอบโกยกำไรได้อย่างมหาศาล แต่เมื่ออำนาจผูกขาดหมดสิ้นไป ประกอบกับความไร้ประสิทธิภาพในการประกอบการด้วยสาเหตุนานัปการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บริษัทก็ต้องประสบภาวะการขาดทุน เว้นเสียแต่ว่าบริษัทจะได้พยายามปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตด้วยการลดต้นทุนต่างๆลง จึงจะสามารถหลีกเลี่ยงการขาดทุนได้

ประการที่สี่ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดประกอบธุรกิจประเภทต่างๆมาก จนเกินกว่าความสามารถในการควบคุมดูแลได้โดยทั่วถึง แม้ในยุคสมัยที่บริษัทยังมีอำนาจผูกขาดในธุรกิจการฆ่าสัตว์และธุรกิจการจำหน่ายเนื้อสัตว์ ก็ยังปรากฏว่า ธุรกิจบางประเภทต้องประสบการขาดทุน เพียงแต่ว่ากำไรจากการประกอบธุรกิจการค้าสุกรมีมากพอที่จะชดเชยการขาดทุนจากการประกอบธุรกิจอื่นๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เห็นได้โดยชัดเจนในปีบัญชี 2508/2509 ซึ่งปรากฏว่า บริษัทมีกำไรรวมเพียง 4,708,819.91 บาท ทั้งๆที่บริษัทมีกำไรจากการค้าสุกรถึง 7,049,438.60 บาท (ดูตารางที่ 7) ธุรกิจบางประเภทที่บริษัทมีอาจนการขาดทุนได้ต่อไป ในที่สุดก็ต้องเลิกประกอบธุรกิจเหล่านั้น แต่บรรดาสินทรัพย์ถาวรที่บริษัทจัดซื้อหรือสร้างขึ้นยังคงอยู่และมีค่าเสื่อมราคาประจำปีที่ต้องเสีย บริษัทจึงต้องเสียต้นทุนในรูปค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ถาวรเหล่านี้ โดยมีได้มีรายได้ขอกองเงยจากสินทรัพย์ถาวรดังกล่าว ดังตัวอย่างที่เห็นได้โดยชัดเจนได้แก่กรณีที่บริษัทเลิกประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีก ภายหลังจากที่หมดอำนาจผูกขาดในธุรกิจดังกล่าว โรงฆ่าสัตว์ปีกของบริษัทก็ต้องหยุดดำเนินการ หรือเมื่อบริษัทจำต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการฆ่าสัตว์จากการใช้เครื่องจักรมาเป็นการฆ่าด้วยมือ ภายหลังจากรัฐบาลใช้นโยบายการค้าสุกรแบบเปิดเขตในปี 2511 โรงฆ่าสัตว์อันทันสมัยก็ต้องหยุดดำเนินการเช่นกัน แต่โรงฆ่าสัตว์เหล่านี้มีค่าเสื่อมราคาที่ต้องเสีย ซึ่งถือเป็นต้นทุนการประกอบการ¹²⁹ ประสบการณ์ของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดให้บทเรียนแก่เราว่า อำนาจผูกขาดอันได้มาจากอำนาจทางการเมืองนั้นมิใช่สิ่งยั่งยืน หากบริษัทไม่ปรับปรุงประสิทธิภาพในการประกอบการ จนอยู่ในฐานะที่จะแข่งขันกับวิสาหกิจอื่นๆ ในธุรกิจเดียวกันได้ เมื่ออำนาจผูกขาดนั้นหมดไป บริษัทย่อมประสบความหายนะอย่างมิอาจ

¹²⁹ ในบางปี บริษัทได้ให้เอกชนเช่าโรงฆ่าสัตว์เหล่านี้ เพราะปรากฏตามงบทำการของบริษัทว่า บริษัทมีมีรายได้จากค่าเช่าโรงงานสัตว์ปีก 422,500 บาทในปีบัญชี 2517/2518 และ 489,250 บาทในปีบัญชี 2518/2519 และมีรายได้จากค่าเช่าโรงสุกรห่าน 27,000 บาทในปีบัญชี 2517/2518 และ 39,000 บาทในปีบัญชี 2518/2519 ข้อมูลจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

หลีกเลี่ยงได้ การขยายธุรกิจอย่างกว้างขวางของบริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัดในช่วงระหว่างปี 2504-2511 นั้น โดยพื้นฐานแล้ว เกิดจากภาพลวงตาที่ว่า อำนาจทางการเมืองสามารถค้าจุน อำนาจผูกขาดของบริษัทได้ตลอดไป ภาพลวงตาดังกล่าวนี้ได้ก่อปัญหาในด้านฐานะการประกอบการของบริษัทอย่างมากนับตั้งแต่ปี 2511 เป็นต้นมา

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้น

เอกสารกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

เอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว

ราชกิจจานุเบกษา

หนังสือพิมพ์

ข่าวพาณิชย์

ชาวไทย

นิกร

ประชาชาติรายวัน

ประชาธิปไตย

ประชามิตร

สยามรัฐรายวัน

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

หนังสือ วิทยานิพนธ์ และบทความ

ก. ภาษาอังกฤษ

Ayal, Eliezer B. *Public Policies in Thailand Under the Constitutional Regime : A Case Study of An Underdeveloped Country*. Ph.D Dissertation, Cornell University, 1961.

Ayal, Eliezer B. "Thailand" in Frank H. Golay, *et. al.*, *Underdevelopment and Economic Nationalism in Southeast Asia*. Ithaca : Cornell University, 1961.

Barnett, J. C. *Report of the First Annual Exhibition of Agriculture and Commerce*. Bangkok : Ministry of Agriculture, 1910.

Carter (ed.), Cecil. *The Kingdom of Siam*. New York : G.P. Putnam's Sons, 1904.

Chaloemtiarana, Thak. *Thailand : The Politics of Despotism Paternalism*. Bangkok : Social Science Association of Thailand, 1979.

- Coughlin, Richard J. *Double Identity : The Chinese in Modern Thailand*. Hong Kong : Hong Kong University Press, 1960.
- Elliot, David. *Thailand : Origins of Military Rule*. London : Zed Press, 1978.
- Landon, Kenneth P. *The Chinese in Thailand*. New York : Institute of Pacific Relations, 1941.
- Riggs, Fred W. *Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity*. Honolulu : East-West Center Press, 1966.
- Skinner, G. William. *Chinese Society in Thailand : An Analytical History*. Ithaca : Cornell University, 1957.
- Williamson, Oliver E. *The Economics of Discretionary Behavior*. Chicago : Markham, 1967.

ข. ภาษาไทย

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติ เลือกลง 18 โรงพิมพ์พิมพ์มณฑล 2517

กาจ กาจสงคราม พลโท

“บันทึกส่วนตัวเรื่องสาเหตุแห่งการทำรัฐประหาร 8 พ.ย.90” ใน *สุชิน ดันติกุล (2515 : 143 - 149)*

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม “วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจไทยโดยพิจารณาจากโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ” บทความเสนอต่อที่ประชุมการสัมมนาเรื่อง *วิกฤติการณ์เศรษฐกิจไทย 2522* จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 21-22 กุมภาพันธ์ 2523

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ “การปฏิวัติ 2475” ใน *ชัยอนันต์ สมุทวณิช และสหาย (บรรณาธิการ) สัตว์การเมือง ไทยวัฒนาพานิช 2514*

แก้ว สุรสิทธิ์ *คุยโรงหมู สำนักพิมพ์นพรัตน์ 2522*

คณะทำงานแก้ไขปัญหาสุกรเฉพาะหน้า

“ข้อมูลการค้าและการฆ่าสุกรของ อ.ส.ร.” รายงานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมการค้าเลี้ยงสัตว์แห่งชาติ เอกสารโรเนียว 2511

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (บรรณาธิการ) *วิวัฒนาการทุนนิยมไทย สารศึกษาการพิมพ์ 2523*

แถมสุข นุ่มนนท์ *การเมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง สำนักพิมพ์ดวงกมล 2521*

ประสพ วัฒนารมย์ “องค์การสงครามทหารผ่านศึกแห่งประเทศไทย” *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ม.ป.ป.)*

- ปว้ย อึ้งภากรณ์ “บทบาทนักการเมืองกับการพัฒนาเศรษฐกิจ” ฝ่ายวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รวบรวม) เศรษฐกิจไทย: โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง ห้างหุ้นส่วนจำกัดแพรวพิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล 2521
- ผาณิต รวมศิลป์ “นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2487” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521
- วินัย อาจคงหาญ “แนวทางการจัดระบบตลาดสุกรของสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรในอนาคต” วารสาร เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2522)
- สมัคร เจียมบุรเศรษฐ์ ทูจวิตพันธ์ในเทศบาลนครกรุงเทพ โรงพิมพ์มิตรไทย 2517
- สमान ทองสิมา “สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จำกัด” วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2522)
- สหสามัคคีค้าสัตว์ (บริษัท จำกัด) “ข้อมูลที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารของคณะกรรมการ บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด” เอกสารเสนอต่อเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี เอกสารโรเนียว (สิงหาคม 2512)
- สาโรจน์ สุนันทวิวัฒน์ “ตลาดสุกร” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2504
- สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักงาน รายงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหาสุกรเฉพาะหน้า รายงานเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมการค้าเลี้ยงสัตว์แห่งชาติ เอกสารโรเนียว (30 กันยายน 2511)
- สุชิน ตันติกุล รัฐประหาร พ.ศ 2490 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2515
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ์ “ระบบทุนนิยมโดยรัฐในประเทศไทย ค.ศ. 1932-1959” ในฉัตรทิพย์ นาถสุภา (บรรณาธิการ) วัฒนาการทุนนิยมไทย สารศึกษาการพิมพ์ 2523
- สุรัตน์ ประเสริฐธรรม “สหกรณ์ผู้เลี้ยงหมูจะแก้ปัญหาได้?” สารสนเทศนิบาตสหกรณ์ (ตุลาคม - พฤศจิกายน 2521)
- อ.พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม ศูนย์การพิมพ์ ม.ป.ป.
- องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก อนุสรณ์ อมศ. ครบรอบ 20 ปี พ.ศ. 2491 – 2510 บริษัทเสนาการพิมพ์ จำกัด 2511